

VERİ ZARFLAMA ANALİZİ
VE BANKACILIK SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA
Gözde ÖZCAN

VERİ ZARFLAMA ANALİZİ
VE BANKACILIK SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA

Gözde ÖZCAN

Dumlupınar Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Lisansüstü Yönetmeliği Uyarınca
Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalında
YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır.

Danışman: Sema BEHDİOĞLU

Haziran-2007

KABUL VE ONAY SAYFASI

Gözde ÖZCAN'nın YÜKSEK LİSANS tezi olarak hazırladığı Veri Zarflama Analizi ve Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama başlıklı bu çalışma, jürimizce lisansüstü yönetmeliğin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek kabul edilmiştir

...../...../.....

Üye : Prof.Dr. Alim IŞIK

Üye : Yrd.DoçDr. Sema BEHDİOĞLU

Üye : Yrd.DoçDr. Resul YAZICI

Fen Bilimleri Enstitüsün Yönetim Kurulu'nun/...../..... gün ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. M. Sabri ÖZYURT
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

VERİ ZARFLAMA ANALİZİ
VE BANKACILIK SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA

Gözde ÖZCAN

Endüstri Mühendisliği, Yüksek Lisans Tezi, 2007

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Sema BEHDİOĞLU

ÖZET

Bu tezde; öncelikle Veri Zarflama Analizi yöntemi tanıtılmış, en yaygın kullanılan CCR ve BCC modelleri ve yöntemin uygulama aşamaları açıklanmıştır. VZA uygulaması, Türkiye’de 1999–2005 yılları arasında sürekli olarak faaliyet gösteren 29 adet ticaret bankasının verileriyle yapılmıştır. Modellerin çözüm aşamasında ise VZA özel yazılımlarından biri olan DEA Solver (Data Envelopment Analysis Solver) kullanılmıştır.

Yapılan çalışma sonucunda, Türk Bankacılık Sektöründe 1999-2005 yılları arasında faaliyet gösteren tüm ticaret bankaları için ortalama etkinlik yüzdesi 43,3 olarak bulunmuş ve ortalama etkinlik yüzdesi en yüksek olan banka grubu yabancı sermayeli bankalar olarak belirlenmiştir. 2005 yılında CCR modeline göre 9 adet ticaret bankası etkin bulunurken, BCC modeline göre ise 19 adet ticaret bankası etkin olarak bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Veri Zarflama Analizi, Etkinlik, Bankacılık Sektörü.

**DATA ENVELOPMENT ANALYSIS
AND AN APPLICATION IN BANKING SECTOR**

Gözde ÖZCAN

Industrial Engineering, Master's Thesis, 2007

Advisor: Yrd. Doç. Dr. Sema BEHDİOĞLU

SUMMARY

In this thesis, firstly, DEA is introduced; then, CCR and BCC Models that are widely used and application steps of these models are explained. DEA application is made by using datas of trade banks which has been active in between 1999-2005 in Turkey. In the solution phase of the models, DEA Solver which is a special standart programme for DEA Method is used.

As a result of the study, avarage efficiently percentage(1999-2005) of trade banks is found 43.3 percent in Turkey and it is determined foreign capital banks which is most efficient groups. In 2005, 9 of trade banks are found efficient for CCR Model, and 19 of trade banks are determined efficient for BCC Model.

Key words: Data Envelopment Analysis, Efficiency, Banking Sector.

TEŞEKKÜR

Çalıőmalarım boyunca değerli yardım ve katkılarıyla ben yönlendiren danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Sema BEHDİOğLU'na, yine kıymetli tecrübelerinden faydalandığım hocam Prof. Dr. Alim IŞIK'a, hiçbir sorumu cevapsız bırakmayan değerli hocalarım Yrd. Doç. Dr. Resul YAZICI ve Yrd. Doç. Dr. Mevlüdiye ŐİMŐEK'e, maddi ve manevi desteklerinden dolayı sevgili eőim Murat'a ve canım aileme teőekkürü bir borç bilirim.

Gözde ÖZCAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	iv
SUMMARY	v
TEŞEKKÜR.....	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
ÇİZELGELER DİZİNİ	x
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi
1. GİRİŞ	1
2. VERİ ZARFLAMA ANALİZİ	2
2.1 Genel.....	2
2.2 VZA'nın Tarihsel Gelişimi.....	3
2.3 VZA'nın Kullanım Alanları.....	4
2.4 VZA'nın Uygulanabilmesi İçin Gerekli Adımlar	5
2.4.1 Karar Birimlerinin Seçimi	6
2.4.2 Girdi ve Çıktı Seçimi.....	6
2.4.3 Verilerin Elde Edilebilirliği ve Güvenirliliği.....	7
2.4.4 Etkinlik Değerleri.....	7
2.4.6 Referans Kümesinin Belirlenmesi.....	8
2.4.7 Etkin Olmayan Karar Birimleri İçin Hedef Belirlenmesi.....	8
2.4.8 Sonuçların Değerlendirilmesi.....	9
2.5 VZA'nın Uygulanmasındaki Amaçlar.....	9
2.6 Temel VZA Modelleri	10
2.6.1 CCR Modeli	10
2.6.2 BCC Model	19
2.7 Veri Zarflama Analizinde Toplam Etkinlik [Teknik Etkinlik X Ölçek Etkinliği].....	25
2.7.1 Teknik Etkinlik.....	25
2.7.2 Ölçek Etkinliği	27
2.8 VZA Modellerinin Çözümünde Kullanılan Programlar	28
2.9 VZA'nın Değerlendirilmesi.....	29
3. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR.....	31
4. MATERYAL ve METOT	34

4.1 Materyal.....	34
4.2 Metot.....	35
5. BULGULAR ve TARTIŞMALAR.....	37
5.1 Türkiye’de 1999–2005 Yılları Arasında Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının Sermaye Yapısına ve Ölçek Büyüklüğüne Göre Değerlendirilmesi.....	37
5.2 Türk Bankacılık Sisteminde 2005 Yılı	42
5.2.1 Girdi ve Çıktı Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Katsayısı Değerleri.....	42
5.2.2 Etkinlik Değerleri.....	43
5.2.3 Referans Kümeleri.....	50
6. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	67
KAYNAKLAR DİZİNİ	70
EKLER.....	75
1. 1999-2005 Yılları Arasında Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının 1999 Yılına Ait Verileri	
2. 1999-2005 Yılları Arasında Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının 2000 Yılına Ait Verileri	
3. 1999-2005 Yılları Arasında Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının 2001 Yılına Ait Verileri	
4. 1999-2005 Yılları Arasında Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının 2002 Yılına Ait Verileri	
5. 1999-2005 Yılları Arasında Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının 2003 Yılına Ait Verileri	
6. 1999-2005 Yılları Arasında Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının 2004 Yılına Ait Verileri	
7. 1999-2005 Yılları Arasında Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının 2005 Yılına Ait Verileri	

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Şekil</u>		<u>Sayfa</u>
5.6.	Etkinlik Sınırı, Teknik Etkinlik ve Verimlilik.....	26
5.7.	Bankaların Sermaye Yapılarına Göre Etkinlik Yüzdeleri.....	67

ÇİZELGELER DİZİNİ

<u>Cizelge</u>	<u>Sayfa</u>
4.1. Türkiye’de 1999–2005 Döneminde Sürekli Olarak Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının Sayıları.....	34
5.1. 1999-2005 Yılları Arasında Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının Sermaye Yapılarına Göre Girdiye Yönelik CCR Modeli Etkinlik Değerleri.....	38
5.2. 1999-2005 Yılları Arasında Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının Ölçek Büyüklüklerine Göre Girdiye Yönelik CCR Modeli Etkinlik Değerleri.....	41
5.3. 2005 Yılında Faaliyet Gösteren 29 Ticaret Bankasına Ait Korelasyon Katsayısı Değerleri.....	42
5.4. Ticaret Bankalarının CCR Modeli Sonucu.....	44
5.5. CCR Modeli Sonucu Özet İstatistikler.....	45
5.6. Ticaret Bankalarının BCC Modeli Sonucu.....	47
5.7. CCR Modeli Sonucu Özet İstatistikler.....	48
5.8. Ticaret Bankaları İçin Sonuç Etkinlik Tablosu ve Ölçek Özelliği.....	49
5.9. CCR Modeli Sonucu Referans Kümeleri ve λ Yoğunluk Değerleri.....	52
5.10. BCC Modeli Sonucu Referans Kümeleri ve λ Yoğunluk Değerleri.....	53
5.11. Etkin Olmayan Ticaret Bankaları İçin CCR VZA Modeliyle Elde Edilen Hedef Değerler.....	55
5.12. Etkin Olmayan Ticaret Bankaları İçin BCC VZA Modeliyle Elde Edilen Hedef Değerler.....	60

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

<u>Kısaltmalar</u>	<u>Açıklama</u>
VZA	Veri Zarflama Analizi
CCR	Charnes Cooper Rhodes
BCC	Banker Charnes Cooper

1. GİRİŞ

Son yıllarda Türkiye’de bankacılık sektöründe yaşanan rekabet, bankaları kaynaklarını en etkin şekilde kullanmaya zorlamaktadır. Bunu sağlamak için bankaların rekabet ettikleri sektör içinde performanslarını görelî olarak değerlendirmesi ve etkinlik sınırlarında yer almak için referans almaları gereken bankaları belirlemesi gerekmektedir. Bankaların istenilen çıktılarını elde etme sürecinde girdilerinin hangi seviyeye kadar kullanıldığının belirlenmesinde etkinlik analizleri çok önemli yönetim araçlarıdır.

Türkiye’de bankacılık sektörünün etkin çalışması, ülke ekonomisi açısından büyük önem taşımaktadır. Çünkü diğer ekonomik sektörlerden farklı olarak bankacılık sektörü kaynak dağılımını belirleyen finansal aracılık görevi üstlenmiştir. Bu durum bankacılık sektörünü, ülkenin ekonomik gelişmesinde merkezi bir konuma getirmiştir. Bu nedenle bankacılık sektörünün performans analizinin yapılabilmesi için etkinlik ölçütlerinin analizi gereklidir (Atan ve Karpat, 2005). Etkinlik analizi için kullanılan ölçüm sistemleri yapısal olarak oran analizleri, parametrelî yöntemler ve parametresiz yöntemler olmak üzere üç temel gruba ayrılabilir. Oran analizi, kapsam ve amaç açısından tek boyutlu analizleri içerir. Etkinlik ölçümünde hesaplanan değişik oranların ağırlıklandırılarak tek bir ölçüt elde edilmesi gereksinimi, yöntemin önemli bir eksikliği olarak belirlemektedir. Parametrelî yöntemler, etkinlik ölçümü gerçekleştirilen işletmelere ilişkin üretim fonksiyonunun analitik bir yapıya sahip olduğunu varsayarlar. Parametresiz yöntemler ise üretim fonksiyonunun ardında herhangi bir analitik formun varlığını öngörmeyen esnek bir yapıya sahiptirler ve çözüm yöntemi olarak genellikle matematiksel programlamayı kullanmaktadırlar (Bozdağ ve ark., 2001).

Etkinlik analizi için kullanılan ölçüm yöntemlerin biri olan Veri Zarflama Analizi, kâr amacı olan veya olmayan işletmeler ve kuruluşların (karar birimlerinin) görelî etkinliğini ölçmeye yarayan parametresiz ve doğrusal programlama tabanlı bir yöntemdir. Bu yaklaşımda, farklı karar birimlerinin farklı üretim fonksiyonları olabileceği dikkate alınmaktadır. Aynı zamanda VZA, aynı girdiyi kullanarak aynı çıktıyı üreten homojen üreticilerin etkinliklerini değerlendirirken, her birimi en verimli birim veya birimlerle karşılaştırır. Bu bakımdan, diğer yaklaşımlara göre etkinlik ölçümünde VZA yönteminin kullanılması daha uygun görülmektedir.

Bu çalışmada, VZA yöntemi kullanılarak Türkiye’de 1999–2005 yılları arasında sürekli olarak faaliyet gösteren 29 adet ticaret bankasının sermaye yapılarına ve ölçek büyüklüklerine göre etkinlikleri karşılaştırılacak ve 2005 yılında etkin olmayan ticaret bankalarının performanslarını iyileştirebilmeleri için elde edilebilir hedefler belirlenecektir.

2. VERİ ZARFLAMA ANALİZİ

2.1 Genel

Etkinlik ölçümü, kaynakların belirli bir zamanda ve biçimde kullanımı ile gerçekleşen sonuçların, hedeflenen sonuçlara göre değerlendirilmesidir. Bir karar biriminin elde ettiği sonuçlar, hedeflenen sonuçlarla çakıştığı zaman bu birimin etkin, çakışmadığı zaman da etkin olmadığı söylenir. Burada önemli olan kullanılacak etkinlik ölçüsünün, gerçekleşen sonuçların, hedeflenen sonuçlara ne kadar yaklaşabildiğini gösterebilmesidir. Etkinlik kavramının yanı sıra, görelilik kavramı ise, karar birimlerinin belirli bir zaman kesitinde hedeflenen sonuçları gerçekleştirmedeki başarılarını ya da bir karar biriminin zaman içinde hedeflenen sonuçları gerçekleştirmedeki başarısını kıyaslamayı konu alan bir kavramdır (Kasnakoğlu, 1980).

Veri Zarflama Analizi, ürettikleri mal veya hizmet açısından birbirlerine benzer ekonomik karar verme birimlerinin göreliliklerinin ölçülmesi amacı ile geliştirilmiş olan parametresiz bir etkinlik yöntemidir (Banker, 1992). İlk başta kar amacı gütmeyen kurumların (hastane, silahlı kuvvetler, üniversite vb.) karşılaştırmalı etkinliğinin ölçülmesini hedefleyen bu yöntem, daha sonraları ARGE projelerinde, çok uluslu ya da çok şubeli şirketlerin görelilik performanslarının ölçümünde ve sonunda kar amaçlı üretim ve hizmet sektörlerinde de işletmeler arası görelilik ölçümünde yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır (Bozdağ ve ark., 2001).

VZA, farklı ölçeklerle ölçülmüş ya da farklı ölçü birimlerine sahip çoklu girdi ve çıktının bulunduğu ve karşılaştırma yapmanın zorlaştırdığı durumlarda, karar birimlerinin göreliliklerini ölçmeyi amaçlayan doğrusal programlama tabanlı bir tekniktir. Diğer etkinlik ölçüm yöntemlerinin, çok sayıda girdi ve çıktının karşılaştırılmasını zorlaştıran yetersizlikleri bu yöntem ile aşılmaya çalışılmıştır. Yöntemin önemli özelliklerinden biri, birden fazla girdi kullanılarak birden fazla çıktının elde edildiği üretim ortamlarında, parametrik yöntemlerde olduğu gibi önceden belirlenmiş herhangi bir analitik üretim fonksiyonunun varlığına gereksinim duymadan ölçüm yapılabilmesidir (Banker, 1992). VZA kullanılarak, her karar birimindeki etkin olmamanın miktarı ve kaynakları tanımlanabilir. Bu şekilde, etkin olmayan birimlerin girdi miktarında ne kadarlık bir azalış ve/veya çıktı miktarında ne kadarlık bir artış yapmak gerektiğine ilişkin olarak yöneticilere yol gösterilebilir (Charnes ve ark., 1978).

VZA'da analize konu olacak karar birimlerinin aynı hedefe yönelik benzer işlevler görmesi, aynı pazar şartlarında çalışması ve gruptaki bütün birimlerin verimliliklerini nitelendiren etmenlerin, yoğunluk ve büyüklüklerindeki farklılıklar hariç, aynı olması şartları

aranır (Bozdağ ve ark., 2001). Her bir karar biriminin görelî etkinliği, gözlemlenen girdi ve çıktı değerleri kullanılarak, ağırlıklı çıktının ağırlıklı girdiye oranının hesaplanmasıyla belirlenirken aşağıda verilen iki ilke dikkate alınır (Yolalan,1993):

i. Herhangi bir gözlem kümesi içinde en az girdi bileşimini kullanarak en çok çıktı bileşimini üreten “en iyi” gözlemleri (ya da etkinlik sınırını oluşturan karar birimlerini) belirler.

ii. Söz konusu sınırı “referans” olarak kabul edip etkin olmayan karar birimlerinin bu sınıra olan uzaklıklarını (ya da etkinlik düzeylerini) “radyal” olarak ölçer.

Doğru bir şekilde kullanıldığında etkili bir araç olan VZA, aşağıdaki üç temel özelliğinden dolayı firma düzeyinde analiz yapmak isteyen ekonomistler, endüstri mühendisleri ve yöneticiler tarafından tercih edilir (Bakırcı, 2006):

- Karar birimleri arasında minimum girdi kullanarak maksimum çıktı elde edebilen veya etkinlik sınırını oluşturan karar birimi belirlenerek her bir durumunu nispi etkinlik skoru halinde özet olarak vermektedir.

- Belirlenen etkinlik sınırı referans alınarak, etkin olmayan birimlerin sınıra uzaklıkları veya etkinsizlik düzeyleri belirlenir ve karar birimleri en iyi uygulamaları referans olarak kendi durumlarını iyileştirecek projeksiyonlar geliştirebilirler.

- Soyut istatistiksel modelleri ve atık değer ve sınır katsayılarının analizinde doğrudan ve alternatif yaklaşımların üstesinden gelebilecek güçtedir.

Bu özelliklerinden dolayı, VZA en iyi sınır değerleri belirlemek, bireysel karar birimlerinin en iyi organizasyonu oluşturmalarına yardımcı olmak ve bu doğrultuda mevcut verileri analiz ederek yeni yönetsel ve teorik fikirler üretmek için elverişli bir yöntemdir.

VZA bugüne kadar sağlık, eğitim, bankacılık gibi kamu kurumları ile imalat sanayi, restoranlar, şehirler ve bölgesel gelişme gibi alanlarda; karşılaştırma yapmak, yönetim performanslarını değerlendirmek, nispi kaynak kullanım etkinliğini ölçmek amacıyla uygulanmıştır.

2.2 VZA'nın Tarihsel Gelişimi

Doğrusal programlama temeline dayanan ve etkinlik ölçümü olarak VZA ilk kez, Farrel'in 1957'deki performans etkinliğinin belirlemedeki teorik çalışmasına dayanmaktadır. Bu çalışmadan yola çıkarak 1978 yılında Charnes, Cooper ve Rhodes tarafından ortaya konulan araştırma etkinliğin değerlendirilmesinde parametrik olmayan yaklaşımdaki daha sonraki tüm

gelişmeler için kuşkusuz bir temel olmuştur (Esenbel ve ark., 2001). CCR (Charnes, Cooper, Rhodes) yaklaşımı olarak bilinen bu çalışma yöneylem araştırması ve idari bilimler çevrelerinden başlayarak ekonomi alanına da yayılarak, veri zarflama adı altında popülerleşti (Altun, 2006).

CCR modeli, ağırlıklı girdilerin ağırlıklı çıktılara oranını oluşturarak her bir karar verme birimi için tek çıktı / tek girdi etkinlik ölçümünü çok çıktı / çok girdi etkinlik ölçümüne dönüştürmektedir (Yun ve ark., 2004). CCR modeli ile ölçeğe göre sabit getiri varsayımı altında sadece kamu sektöründeki hizmet alanlarının toplam etkinliğini ölçmeye çalışmıştır (Aydagün, 2003).

İlk başta, ölçeğe göre sabit getiri varsayımı altında toplam etkinliğin ölçümünde kullanılan VZA yaklaşımı daha sonraları bazı değişikliklerle ölçeğe göre getirinin sabit olmadığı durumlarda ölçek ve teknik etkinliklerin ayrı ayrı ölçülmesine imkân sağlar duruma gelmiştir (Yolalan, 1993). Banker, Charnes ve Cooper, 1987 yılında teknik etkinliği ve ölçek etkinliğini belirlemek için BCC (Banker, Charnes, Cooper) modelini geliştirmişlerdir. BCC modeli, CCR modelinin ölçeğe göre sabit getiri varsayımını esnekletmektedir. Bu model, çoklu çıktı çoklu girdi durumunda karar vericinin ölçeğe göre değişken ya da sabit getiri varsayımı altında araştırmaya imkân tanımaktadır (Yun, 2004).

1990'lı yıllara kadar kurumsal gelişimini büyük ölçüde tamamlayan yöntem yakın zamana kadar deterministik yapıdaki girdi ve çıktıların verimlilik analizinde kullanılırken, son yıllarda olasılıksal olarak değişen girdi ve çıktıya yönelik çalışmalar ile VZA yeni bir alana kaymış bulunmaktadır (Aydagün, 2003).

2.3 VZA' nın Kullanım Alanları

Son yıllarda VZA modelleri yönetim biliminde ve yöneylem araştırması uygulamalarında çok geniş bir uygulama alanı bulmuştur. VZA'nın kullanılabileceği bazı konular şunlardır (Baysal, 1999):

- Eş Grupların Kullanımı: VZA, her etkin olmayan birim için ona karşılık gelen bir küme etkin birim tanımlar ve bu birimler etkin olmayan birimler ile eş grup oluştururlar. Eş gruptaki her birim etkin olmayan birimin girdi çıktı yönlendirmesini alır ve etkin olmayan birimle aynı ağırlıkları kullanarak etkin hale gelir.

- Etkin Çalışma Uygulamalarının Belirlenmesi: İyi çalışma uygulamalarının belirlenmesi ve dökümünün yapılması sadece görece etkin olmayan birimler için değil, aynı

zamanda görelî etkin birimler için de etkinliğin artırılmasına imkan sağlayabilir. Görelî etkin birimler, iyi çalışma uygulamalarının kaynağıdır. Bununla beraber etkin birimler arasında bazıları diğerlerinden daha iyi örnektir.

- **Hedef Belirleme:** Pratikteki uygulamalarda sıklıkla görelî etkin olmayan birimlerin performanslarının iyileştirilmesinde rehber olmak üzere hedeflerin belirlenmesi arzu edilir. VZA ile girdi ve çıktı seviyelerinde hedefler belirlemek mümkündür.

- **Etkin Stratejilerin Belirlenmesi:** VZA, kolaylıkla birimlerin içinde çalıştıkları politikaları ve programları karşılaştırmada kullanılabilir. Ayrıca modelin uygun çözümü ile yönetsel ve program etkinliklerini değerlendirebilir.

- **Zaman Boyunca Etkinlik Değişimlerinin Gözlenmesi:** VZA ile etkinliği saptanmış bir firma daha sonraki dönemlerde etkinliğini yitirebilir ve referans olma özelliğini kaybeder.

- **Kaynak Ataması:** VZA, görelî etkin ve etkin olmayan birimleri belirlediği gibi etkin olmayan birimler için kaynak koruma ve/veya çıktı artırma potansiyelleri için tahminler verir. Bunların ikisi de yöntemi, kaynakların birimlere atanması için uygun kılar. Görelî etkin ve etkin olmayan birimlerin belirlenmesi kaynakların prensipte hangi yönde transfer edilmeleri hakkında ilk işareti verir.

2.4 VZA'nın Uygulanabilmesi İçin Gerekli Adımlar

VZA'nın uygulanabilmesi için gerekli olan adımlar şunlardır:

- Karar birimlerinin seçimi
- Girdi ve çıktı seçimi
- Verilerin elde edilebilirliği ve güvenirliliği
- VZA ile etkinlik ölçümü
- Etkinlik değerleri
- Referans kümesinin belirlenmesi
- Etkin olmayan karar birimleri için hedef belirlenmesi
- Sonuçların değerlendirilmesi

Bu adımlar sırasıyla aşağıda açıklanmıştır.

2.4.1 Karar Birimlerinin Seçimi

Veri zarflama analizindeki ilk adım, birbirleriyle karşılaştırılmalı etkinlik ölçümü yapılacak olan karar birimlerinin seçimini içerir (Yolalan, 1993). Yapılacak çalışma için hangi karar biriminin uygun olduğu, çalışmanın içeriğini hangi konunun oluşturduğuna bağlıdır. Seçilecek karar birimleri, girdiyi çıktıya dönüştüren herhangi bir birim olabilir (Bakırcı, 2006).

Karar biriminin seçiminde iki prensip belirlenebilir (Ahn, 1987):

- Her bir karar birimi, kullandığı kaynaklar ve ürettiği çıktıdan sorumlu bir birim olarak tanımlanmış olmalıdır.
- Etkinlik sınır tahminlerinin anlamlı çıkabilmesi için örnek kütlede yer alan karar birimi sayısı yeterli olmalıdır.

Bu karar birimlerinin, üretim ve teknolojisi açısından birbirlerine benzer olmaları, diğer bir ifadeyle homojen olması elde edilecek sonuçların anlamlı olabilmesi açısından çok önemlidir (Yolalan, 1993). Karar birimlerinin homojen olması demek, bütün karar birimlerinin aynı girdi çıktı bileşimine sahip olması demektir (Bowlin, 1998).

Etkinlik ölçümlerinin anlamlı sonuçlar verebilmesi, seçilen karar biriminin sayısına bağlıdır. Seçilen karar birimlerinin etkinliklerinin sağlıklı bir şekilde ölçülebilmesi için gerekli birim sayısının girdi ve çıktı sayısının en az üç katı olması gerektiğini savunanların (Vassiloglou ve Giokas, 1990) yanı sıra, yapılan çalışmalardan elde edilen deneyimler doğrultusunda bu sayının en az yirmi olduğunu savunanlar (Norman ve Stoker, 1991) da vardır. Uygulamada en çok karşılaşılan durum, seçilen karar biriminin girdi ve çıktı sayısının en az iki katı olması gerektiğidir. Ancak yine de, daha sistematik bir yaklaşımla karar birimi şöyle belirlenmektedir; girdi sayısı m , çıktı sayısı da p ise, karar birimi sayısı en az $m+p+1$ olmalıdır (Boussofiâne ve ark., 1991). Şunu söylemek de yarar var ki; büyük bir birim kümesi oluşturmak, küme içersindeki girdi ve çıktılar arasındaki ilişkilerin daha doğru belirlenmesine imkan sağlar (Bakırcı, 2006).

2.4.2 Girdi ve Çıktı Seçimi

VZA uygulamasında girdi ve çıktı değişkenlerinin belirlenmesi kilit bir noktadır. Etkili yorumların yapılabilmesi ve veri zarflama analizinin sonuçlarının yöneticiler tarafından kabul görmesi açısından, girdi ve çıktı seçimi son derece önemlidir (Bowlin, 1998).

Her ne kadar fonksiyonel bir varsayım bulunmasa da, aynı karar birimi için farklı girdi ve çıktı gruplarıyla, etkinlik değerleri elde edileceğinden, daha çok üretim sürecine nedensel

olarak bağı olan girdi ve çıktının seçilmesi gerekir. Modelde önemli bir değişkenin göz ardı edilmesi, bu değişkeni kullanan birimin etkinliğinin düşük çıkmasına neden olabilir. Bununla birlikte, modele çok fazla girdi ve çıktı eklenmesi, VZA'nın etkin ve etkin olmayan birimleri birbirinden ayırma yeteneğini azaltmaktadır. Çünkü çalışmada kullanılan girdi ve çıktı sayısı artırıldıkça karar birimlerinin tümü giderek daha etkin hale gelir. Dolayısıyla analiz edilen birimin gerçek etkinliği yansıtamamış olur. Girdi ve çıktı sayısını artırmak gerekiyorsa, karar birimlerinin sayısını da artırmak gerekir (Bakırcı, 2006).

VZA'da girdi ve çıktı sayılarının azaltılması gerekiyorsa, karşılıklı ilişkilerin derecesine bakılmalıdır. Eğer iki girdi ya da çıktı arasında kuvvetli bir ilişki mevcutsa (korelasyon katsayısı değeri 1'e çok yakın olduğunda), içlerinden biri, etkinlik değerinde değişime yol açmadan modelden çıkarılabilir (Sun, 2002).

2.4.3 Verilerin Elde Edilebilirliği ve Güvenirliği

VZA için girdi ve çıktılar belirlendikten sonra, tüm karar birimleri için bu girdi ve çıktı verilerinin elde edilmesi gereklidir. Herhangi bir karar birimi için gerekli verilerin elde edilmemesi durumunda söz konusu birim çalışmadan çıkartılır. Böylece kalan birimlerin etkinlikleri olduğundan yüksek görünebilir. Bu sebeple verilere ulaşıp ulaşılmaması durumu dikkate alınarak girdi ve çıktı seçimi yapılmalıdır (Kocakalay, 2003).

Verilerin toplanabilmesi kadar güvenilirlikleri de önemlidir. Doğru olmayan veriler ait oldukları birimin etkinlik değerini etkileyememelerinin yanında, tüm birimlerin etkinlik değerini de tartışmalı hale getirir (Aydagün, 2003).

2.4.4 VZA ile Görelî Etkinlik Ölçümü

Karşılaştırmalı analiz yapılacak olan karar birimleri ve ilgili girdi ve çıktı seçimi yapıldıktan sonra mevcut üretim oranı için en uygun VZA modeli seçilir. Her bir karar birimi için ilgili doğrusal program ("ağırlıklı" model ya da "zarflama" modeli) çözülerek çözüm kümelerine ulaşılr (Yolalan, 1993).

2.4.5 Etkinlik Değerleri

Herhangi bir karar birimi için %100 etkinlik ancak aşağıdaki durumlarda elde edilir (Norman ve Stoker, 1991):

- a) Hiçbir çıktı şu durumlar dışında artırılamaz
 - i. Bir ya da birden fazla girdinin artırılması,

- ii. Diğer çıktılarından bazılarının azaltılması.
- b) Hiçbir girdi şu durumlar dışında azaltılamaz
 - i. Çıktılardan bazılarının azaltılması,
 - ii. Diğer bazı girdilerin artırılması.

Yapılan hesaplamalar neticesinde her bir karar birimi için 0 ile 1 arasında bir etkinlik değeri hesaplanır. Etkinlik değeri 1'e eşit olan birimler etkin olarak ifade edilir ve etkinlik sınırını belirlerler. Etkinlik değeri 1'den küçük olan karar birimleri ise görel olarak etkinsizdir ve etkinlik değerleri, etkinlik sınırına olan uzaklıklarını ifade eder. Etkin olmayan karar birimlerinin 1 değerinden sapması, bu birimlerin görel etkinsizlik ölçülerini verir (Yavuz, 2001).

2.4.6 Referans Kümesinin Belirlenmesi

VZA etkin olmayan karar birimlerinin görel olarak etkin birimlerin uyguladığı yöntemleri uygulayarak aynı etkinlik düzeyine ulaşabilecekleri varsayımı üzerine kurulmuştur. *"Bu karar birimlerinin kendilerine ölçüt olarak alacakları etkin karar birimlerinin oluşturduğu kümeye de incelenen karar biriminin referans kümesi denir."* (Aslankaraoğlu, 2006).

Bir referans kümesinde yer alan etkin karar birimlerinin referans olarak güçlülüğü, bu birimlerin etkin olmayan birimlere ne kadar yoğunlukta referans gösterildiğine bağlıdır. Burada dikkat edilmesi gereken konu bu yoğunluğun, karar birimlerinin performans dağılımlarıyla yakın ilişkili olduğudur. Ve genelde karar birimleri grafik üzerinde homojen bir şekilde dağılmadığı sürece, elde edilen bilginin çok fazla bir öneminin olduğu söylenemeyebilir (Aydagün, 2003).

Etkin olmayan bir karar biriminin referans kümesinde yer alan etkin birimlerle, sadece girdi-çıkıtı bileşimleri itibarıyla değil, aynı zamanda yönetsel uygulamalar açısından da değerlendirilmesinde yarar vardır (Bakırcı, 2006).

2.4.7 Etkin Olmayan Karar Birimleri İçin Hedef Belirlenmesi

VZA uygulamalarının en önemli özelliklerinden birisi de, etkin olmayan karar birimlerini etkin hale getirebilecek ulaşılabilir hedefleri belirleyebilmesidir. Bu hedefler, genel olarak etkin olmayan karar biriminin referans kümesinde yer alan etkin birimlerin ağırlıklı ortalaması olarak ifade edilmektedir.

Hedefler belirlenirken, etkin birimlerin elde edilebilir bir teknoloji kullandığı kabul edildiğinden, etkin olmayan birim için de ulaşılabilir kabul edilmektedir. Ancak pratikte bu durum her zaman gerçekleşemeyebilir. Etkin olmayan birimlerde fiziksel kısıtlar ya da kontrol edilemeyen bir girdi olabilir. Hedeflere ulaşılabilme için girişilen performans iyileştirme çabaları sonuçsuz kalabilir (Aydagün, 2003).

Belirlenen hedefler için dikkat edilmesi gereken diğer bir konu, hedeflerin belirlendiği tarih “t” iken, hedeflere varmak için iyileştirme çabalarının muhtemelen “t+1” zamanında yapılacağıdır. Bu nedenle “t” zamanındaki hedeflere bağlı kalmak etkinliğin zaman içinde sabit olduğunu kabul etmek anlamına gelir (Aslankaraoğlu, 2006).

2.4.8 Sonuçların Değerlendirilmesi

Karar birimlerinin detaylı olarak incelenmesinin ardından, sonuçlar, her bir karar birimi için bütün girdi ve çıktılar göz önünde bulundurulduğu genel bir değerlendirilmeye alınır. Karar birimlerine ait çeşitli tercihler nedeniyle belirlenen hedeflere ulaşılmasa bile, elde edilen bilginin daha sonraki çalışmalarda kullanılabilmesi ve iyileştirmelere açık olunması elde edilen önemli kazanımlar arasındadır.

2.5 VZA'nın Uygulanmasındaki Amaçlar

VZA'nın uygulanmasındaki amaçlar aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Erkut ve Polat, 1993):

- Karşılaştırılan karar birimlerinin her biri için göreceli etkinliğin kaynaklarının ve miktarlarının belirlenmesi,
- Etkinliğe göre karar birimlerinin sınıflandırılması,
- Karşılaştırılan karar birimlerinin yönetimlerinin değerlendirilmesi,
- Karar birimlerinin kontrolleri dışındaki program ve politikaların verimliliklerini değerlendirmek ve program etkinliği ile yönetsel etkinliği ayırt etmek,
- Değerlendirme altındaki karar birimleri için kaynakların yeniden atanması amacıyla niceliksel bir temel oluşturulması. Bu yeniden atama politikalarının genel amacı, sınırlı kaynakları istenilen çıktıları üretmekte daha etkin kullanılabilecek karar birimleri arasında değiştirmektir.
- Karar birimleri arasındaki karşılaştırma ile doğrudan doğruya ilişkili olmayan amaçlar için etkin karar birimlerinin ya da etkin girdi-çıkıtı ilişkilerinin belirlenmesi,

- Spesifik girdi-çıktı ilişkileri için yürürlükteki standartların gerçekleşen performansa göre incelenmesi ve gözden geçirilmesi,

- Önceki çalışmalardaki sonuçların karşılaştırılması.

2.6 Temel VZA Modelleri

VZA, bir çok modelle iç içe geçmiş bir fikir, düşünce ve metodoloji topluluğudur. Çok çeşitli VZA modelleri bulunmakla beraber CCR ve BCC modelleri bu yöntemin en temel iki modelidir. Bu modeller, “girdiye yönelik” ve “çıkıya yönelik” olmak üzere iki grupta incelenebilir. Girdiye ve çıkıya yönelik VZA modelleri, temelde birbirlerine çok benzemekle beraber girdiye yönelik VZA modelleri, belirli bir çıktı bileşimini en etkin şekilde üretebilmek amacıyla kullanılacak en uygun girdi bileşiminin nasıl olması gerektiğini araştırırken, çıkıya yönelik VZA modelleri belirli bir girdi bileşimi ile en fazla ne kadar çıktı bileşimi elde edilebileceğini araştırmaktadır. (Charnes ve ark., 1981).

CCR ve BCC modellerine ilişkin bazı temel açıklamalar aşağıdaki gibidir (Altun, 2006):

1. CCR Modeli (1978)

- Toplam etkinliğin değerlendirilmesi ile ilgilenir.
- Kaynakları belirleyerek böylelikle yetersiz olanları tahmin etmektedir.

2. BCC Modeli (1984)

- Verilen operasyon düzeyinde sadece teknik etkinliği tahmin etmektedir.
- İlerideki kullanımlar için ölçeğe göre artan, azalan ya da sabit getirileri belirlemektedir.

VZA için geliştirilen modellerden her biri etkinlik sınırını belirleyen karar birimlerinin alt kümesine karar vermektedir. Bu etkinlik sınırı kullanılan zarflama modeliyle belirlenmektedir.

2.6.1 CCR Modeli

CCR modeli; Charnes, Cooper ve Rhodes (1978) tarafından geliştirilen ilk ve temel VZA modelidir (Kocakalay, 2003). Bu model, ölçeğe göre sabit getiri varsayımı altında karar birimlerinin toplam etkinlik skorlarını hesaplamaktadır. Toplam etkinlik skoru, teknik etkinlik

ve ölçek etkinliği değerlerinin çarpımıdır (Ulucan, 2006). Çeşitli modellerinin geliştirilmesine rağmen hala yaygın bir şekilde kullanılmakta ve bilinmektedir.

CCR modelleri, girdiye ve çıktıya yönelik incelenmektedir. Girdiye yönelik CCR modeli ile çıktıya yönelik CCR modelinde sağlanan zarflama yüzeyi aynıdır. Fakat etkin olmayan karar birimlerinin her iki yöntemde de sınır üzerinde farklı izdüşümleri alınmaktadır. Girdiye yönelik CCR modelinde etkin olan bir karar birimi çıktıya yönelik karar biriminde de mutlaka etkindir (Altun, 2006).

Girdiye Yönelik CCR Modeli

Belirli bir çıktı bileşimini en etkin bir şekilde üretebilmek amacıyla kullanılacak en uygun girdi bileşiminin nasıl olması gerektiğini araştıran girdiye yönelik CCR modelleri aşağıda incelenmiştir (Seiford ve Zhu, 1999; Haas ve Murphy, 2003; Altun, 2006).

Girdiye yönelik oransal CCR modeli

Oransal model, VZA'nın temelini oluşturmakla beraber ağırlıklı ve zarflama modelleri bu modelin eksik yönlerini düzeltmek için bu modeli esas alarak geliştirilmiş modellerdir. Bu temel modelin açıklanması diğer modellerin de daha iyi anlaşılabilmesini sağlayacaktır. Buna göre gözlem kümesindeki her bir karar alma birimi, diğer gözlemlerle karşılaştırılır ve etkinlik düzeyleri belirlenir. Görelilik ölçütü (E_k), k karar birimi için ağırlıklı girdilerin ağırlıklı çıktılara oranı şeklinde tanımlanır.

Buna göre modelin formülasyonu aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

$$E_k = \text{Max} \left(\sum_{r=1}^p u_r Y_{rk} \right) / \left(\sum_{i=1}^m v_i X_{ik} \right) \dots \dots \dots (2.1.)$$

Aşağıdaki kısıtlar altında:

$$\left(\sum_{r=1}^p u_r Y_{rj} \right) / \left(\sum_{i=1}^m v_i X_{ij} \right) \leq 1 \quad j = 1, \dots, n \dots \dots \dots (2.2.)$$

$$u_r \geq \varepsilon \quad r = 1, \dots, p \dots \dots \dots (2.3.)$$

$$v_i \geq \varepsilon \quad i = 1, \dots, m \dots \dots \dots (2.4.)$$

Burada;

E_k : Karar biriminin etkinliği,

u_r : k karar birimi tarafından r'nci çıktıya verilen ağırlık,

v_i : k karar birimi tarafından i'nci girdiye verilen ağırlık,

Y_{rk} : k karar birimi tarafından üretilen r'nci çıktı,

X_{ik} : k karar birimi tarafından kullanılan i'nci girdi,

Y_{rj} : j'nci karar birimi tarafından üretilen r'nci çıktı,

X_{ij} : j'nci karar birimi tarafından kullanılan i'nci girdi,

ε : Yeterince küçük pozitif bir sayı (örneğin 0,00001)

n : Karar birimi sayısı,

p : Çıktı sayısı,

m : Girdi sayısı,

olarak tanımlanmaktadır.

Yukarıdaki modelin çözümlenmesi sonucu elde edilen skorlar görelilik ölçütleridir. Bu skorun 1 olması etkinlik analizi yapılan karar biriminin etkin olduğunu, 1'den küçük olması da etkin olmadığını göstermektedir. Her ne kadar bu modelin amaç fonksiyonundaki oran görelilik kavramını yansıtmaktaysa da, bu programın doğrusal bir program olmaması nedeniyle çözüm tekniği açısından bazı sorunlar çıkmaktadır (Besen,1994)

Girdiye yönelik ağırlıklı CCR modeli

Hesaplamalarda kolaylık sağlamak ve oransal modelin çözüm tekniği açısından bazı sorunlar çıkarmasını engellemek için oransal model doğrusal programlamaya dönüştürülmektedir. Buna göre modelin formülasyonu aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

$$E_k = \text{Max} \left(\sum_{r=1}^p u_r Y_{rk} \right) \dots \dots \dots (2.5.)$$

Aşağıdaki kısıtlar altında:

$$\left(\sum_{i=1}^m v_i X_{ik} \right) = 1 \dots\dots\dots(2.6.)$$

$$\left(\sum_{r=1}^p u_r Y_{rj} \right) - \left(\sum_{i=1}^m v_i X_{ij} \right) \leq 0 \quad j = 1, \dots, n \dots\dots\dots(2.7.)$$

$$u_r \geq \varepsilon \quad r = 1, \dots, p \dots\dots\dots(2.8.)$$

$$v_i \geq \varepsilon \quad i = 1, \dots, m \dots\dots\dots(2.9.)$$

Burada;

E_k : Karar biriminin etkinliği,

u_r : k karar birimi tarafından r'nci çıktıya verilen ağırlık,

v_i : k karar birimi tarafından i'nci girdiye verilen ağırlık,

Y_{rk} : k karar birimi tarafından üretilen r'nci çıktı,

X_{ik} : k karar birimi tarafından kullanılan i'nci girdi,

Y_{rj} : j'nci karar birimi tarafından üretilen r'nci çıktı,

X_{ij} : j'nci karar birimi tarafından kullanılan i'nci girdi,

ε : Yeterince küçük pozitif bir sayı (örneğin 0,00001)

n : Karar birimi sayısı,

p : Çıktı sayısı,

m : Girdi sayısı,

olarak tanımlanmaktadır.

Oransal modelde olduğu gibi; analizi yapılan karar birimlerinde etkinlik ölçütlerinin değerinin 1 olması durumu karar biriminin etkin olduğunu, 1'den küçük olması karar biriminin etkin olmadığını göstermektedir.

Girdiye yönelik zarflama CCR modeli

Zarflama modeli, ağırlıklı modelin duali alınarak elde edilmiş modeldir. Ağırlıklı modelde referans kümelerinin belirlenmesi zahmetli olduğundan zarflama modeli geliştirilmiştir. Ağırlıklı modelle, zarflama modellerinden elde edilecek sonuçlar aynıdır. Ancak zarflama modelinde radyal olarak ölçülmeyen fakat azaltılması veya arttırılması mümkün olan atıl girdi ve çıktı vektörü hesaplanabilmektedir. Böylece incelenen karar birimlerinin hangi girdi ve/veya çıktısının ne oranda kullanılmadığını yani atıl bırakıldığını görebiliriz (Onaran,2006).

Buna göre modelin formülasyonu aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

$$E_k = \text{Min} \alpha - \varepsilon \sum_{i=1}^m s_i^- - \varepsilon \sum_{r=1}^p s_r^+ \dots\dots\dots(2.10.)$$

Aşağıdaki kısıtlar altında:

$$\sum_{j=1}^n X_{ij} \lambda_j + s_i^- - \alpha X_{ik} = 0 \quad i = 1, \dots, m \dots\dots\dots(2.11.)$$

$$\sum_{j=1}^n Y_{rj} \lambda_j - s_r^+ - Y_{rk} = 0 \quad r = 1, \dots, p \dots\dots\dots(2.12.)$$

$$\lambda_j \geq 0 \quad j = 1, \dots, n \dots\dots\dots(2.13.)$$

$$s_i^- \geq 0 \quad i = 1, \dots, m \dots\dots\dots(2.14.)$$

$$s_r^+ \geq 0 \quad r = 1, \dots, p \dots\dots\dots(2.15.)$$

Burada;

α : Görelî etkinliği ölçülen k karar biriminin girdilerinin ne kadar azaltabileceğini belirleyen büzülme katsayısı

s_i^- : k karar biriminin i'nci girdisine ait atıl değer

s_r^+ : k karar biriminin r'nci çıktısına ait atıl değer

λ_j : j'nci karar biriminin aldığı yoğunluk değer

olarak tanımlanmaktadır.

Bu modelin amaç fonksiyonunda belirli bir çıktı düzeyi için etkinliği ölçülen k karar birimine ait girdilerin ne kadar azaltılabileceği belirlenir. Eğer söz konusu karar birimleri etkin ise, $\alpha = 1$, $s_i^- = 0$, $s_r^+ = 0$, $\lambda_k = 1$ ve $E_k = 1$ olacaktır. Eğer ölçülen karar birimi etkin değilse etkinlik ölçütünü belirleyen α büzülme katsayısı 1'den küçük ve kuramsal karar birimlerin λ 'ları 0'dan büyük olacaktır.

Etkin olmayan karar biriminin referans kümesinde bulunan karar birimlerinin oluşturduğu kuramsal birim aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır (Yolalan, 1993).

$$X^{KB} = \sum_{j=1}^n X_{ij} \lambda_j \quad \text{ya da} \quad X^{KB} = \alpha X^K - s_i^- \dots \dots \dots (2.16.)$$

$$Y^{KB} = \sum_{j=1}^n Y_{rj} \lambda_j \quad \text{ya da} \quad Y^{KB} = Y^K + s_r^+ \dots \dots \dots (2.17.)$$

Çıktıya yönelik CCR modeli

Belli bir girdi bileşimiyle en fazla ne kadar çıktı bileşimi elde edilebileceğini araştıran çıktıya yönelik CCR modeli ağırlıklandırılmış girdinin ağırlıklandırılmış çıktıya oranının minimizasyonu şeklinde ifade edilebilir. Çıktıya yönelik CCR modelleri aşağıda incelenmiştir (Seiford ve Zhu, 1999; Haas ve Murphy, 2003; Altun, 2006).

Çıktıya yönelik oransal CCR modeli

Çıktıya yönelik oransal model girdiye yönelik oransal modelin tersi şeklinde olup bu modelde girdi/çıkıtı oranının minimizasyonu esas alınır.

Bu modelin formülasyonu aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

$$E_k = \text{Min} \left(\sum_{i=1}^m v_i X_{ik} \right) / \left(\sum_{r=1}^p u_r Y_{rk} \right) \dots \dots \dots (2.18.)$$

Aşağıdaki kısıtlar altında:

$$\left(\sum_{i=1}^m v_i X_{ij} \right) / \left(\sum_{r=1}^p u_r Y_{rj} \right) \geq 1 \quad j = 1, \dots, n \dots \dots \dots (2.19.)$$

$$u_r \geq \varepsilon \quad r = 1, \dots, p \dots \dots \dots (2.20.)$$

$$v_i \geq \varepsilon \quad i = 1, \dots, m \dots \dots \dots (2.21.)$$

Burada;

E_k : Karar biriminin etkinliği,

u_r : k karar birimi tarafından r'nci çıktıya verilen ağırlık,

v_i : k karar birimi tarafından i'nci girdiye verilen ağırlık,

Y_{rk} : k karar birimi tarafından üretilen r'nci çıktı,

X_{ik} : k karar birimi tarafından kullanılan i'nci girdi,

Y_{rj} : j'nci karar birimi tarafından üretilen r'nci çıktı,

X_{ij} : j'nci karar birimi tarafından kullanılan i'nci girdi,

ε : Yeterince küçük pozitif bir sayı (örneğin 0,00001)

n : Karar birimi sayısı,

p : Çıktı sayısı,

m : Girdi sayısı,

olarak tanımlanmaktadır.

Bu modelin amaç fonksiyonunda E_k 'nın alacağı en küçük değer 1'dir. E_k 'nın 1'e eşit olması, k karar biriminin etkin olduğu anlamına gelirken 1'den büyük olması da etkin olmadığını göstermektedir.

Çıktıya yönelik ağırlıklı CCR modeli

Çıktıya yönelik ağırlıklı CCR modeli, çıktıya yönelik oransal modelin doğrusal programlamaya dönüştürülmüş şeklidir.

Bu modelin formülasyonu aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

$$E_k = \text{Min} \left(\sum_{i=1}^m v_i X_{ik} \right) \dots \dots \dots (2.22.)$$

Aşağıdaki kısıtlar altında:

$$\left(\sum_{r=1}^p u_r Y_{rj} \right) - \left(\sum_{i=1}^m v_i X_{ij} \right) \leq 0 \quad j = 1, \dots, n \dots\dots\dots(2.23.)$$

$$\left(\sum_{r=1}^p u_r Y_{rk} \right) = 1 \dots\dots\dots(2.24.)$$

$$u_r \geq \varepsilon \quad r = 1, \dots, p \dots\dots\dots(2.25.)$$

$$v_i \geq \varepsilon \quad i = 1, \dots, m \dots\dots\dots(2.26.)$$

Burada;

E_k : Karar biriminin etkinliği,

u_r : k karar birimi tarafından r'nci çıktıya verilen ağırlık,

v_i : k karar birimi tarafından i'nci girdiye verilen ağırlık,

Y_{rk} : k karar birimi tarafından üretilen r'nci çıktı,

X_{ik} : k karar birimi tarafından kullanılan i'nci girdi,

Y_{rj} : j'nci karar birimi tarafından üretilen r'nci çıktı,

X_{ij} : j'nci karar birimi tarafından kullanılan i'nci girdi,

ε : Yeterince küçük pozitif bir sayı (örneğin 0,00001)

n : Karar birimi sayısı,

p : Çıktı sayısı,

m : Girdi sayısı,

olarak tanımlanmaktadır.

Bu modelde E_k 'nın alacağı en küçük değer 1'dir. E_k 'nın 1'e eşit olması, k karar biriminin etkin olduğu anlamına gelirken 1'den büyük olması da etkin olmadığını göstermektedir. Girdiye yönelik ağırlıklı CCR modelinde olduğu gibi bu modelde de etkin olmayan karar birimleri için referans kümelerinin bulunması oldukça zaman alıcıdır.

Çıktıya yönelik CCR zarflama modeli

Çıktıya yönelik CCR zarflama modeli, ağırlıklı modelin duali alınarak hesaplanır. Bu model yardımıyla etkin olmayan karar birimlerinin hangi girdi ve çıktıları atıl bıraktığını ve etkin hale gelebilmek için referans almaları gereken karar birimleri kolaylıkla bulunabilir.

Buna göre modelin formülasyonu aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

$$E_k = \text{Max} \beta + \varepsilon \sum_{i=1}^m s_i^- + \varepsilon \sum_{r=1}^p s_r^+ \dots \dots \dots (2.27.)$$

Aşağıdaki kısıtlar altında:

$$\sum_{j=1}^n X_{ij} \lambda_j + s_i^- - X_{ik} = 0 \quad i = 1, \dots, m \dots \dots \dots (2.28.)$$

$$\sum_{j=1}^n Y_{rj} \lambda_j - s_r^+ - \beta \cdot Y_{rk} = 0 \quad r = 1, \dots, p \dots \dots \dots (2.29.)$$

$$\lambda_j \geq 0 \quad j = 1, \dots, n \dots \dots \dots (2.30.)$$

$$s_i^- \geq 0 \quad i = 1, \dots, m \dots \dots \dots (2.31.)$$

$$s_r^+ \geq 0 \quad r = 1, \dots, p \dots \dots \dots (2.32.)$$

Burada;

β : Görelî etkinliği ölçülen k karar biriminin çıktılarının ne kadar arttırılabileceğini belirleyen genişleme katsayısı,

s_i^- : k karar biriminin i'nci girdisine ait atıl değer,

s_r^+ : k karar biriminin r'nci çıktısına ait atıl değer,

λ_j : j'nci karar biriminin aldığı yoğunluk değer,

olarak tanımlanmaktadır.

Bu model de eğer söz konusu karar birimi etkin ise etkinlik ölçütü E_k 1'e eşit olacaktır. Eğer ölçülen karar birimi etkin değilse etkinlik ölçütü E_k ve etkinlik ölçütünü belirleyen β genişleme katsayısı 1'den büyük olacaktır. Bu durum, çıktı vektöründe radyal olarak arttırma

yapılabileceği anlamına gelmektedir. Etkin olmayan karar biriminin referans kümesinde yer alan karar birimlerinin oluşturduğu kuramsal birim aşağıdaki gibidir (Besen, 1994):

$$X^{KB} = \sum_{j=1}^n X_{ij} \lambda_j \quad \text{ya da} \quad X^{KB} = X^K - s_i^- \dots \dots \dots (2.33.)$$

$$Y^{KB} = \sum_{j=1}^n Y_{rj} \lambda_j \quad \text{ya da} \quad Y^{KB} = \beta Y^K + s_r^+ \dots \dots \dots (2.34.)$$

2.6.2 BCC Model

Banker, Charnes, Cooper (1984) tarafından geliştirilen ve bu kişilerin baş harfleriyle adlandırılan BCC modeli (Ulucan, 2000), verilen bir ölçekte teknik etkinliği verir ve ölçeye göre artan, azalan veya sabit getiri altında, teknik ve ölçek etkinliğinin ayrımını yapar (Banker ve ark., 1984). CCR modeli ölçeye göre sabit getiri altında toplam etkinliği ölçerken, BCC modeli ölçeye göre değişken getiri altında teknik etkinliği ölçmektedir.

Ölçeye göre sabit getiri durumunda etkinliğin karşılaştırılmasında, performansın daha düşük olduğu bir durum meydana gelmektedir. Çünkü karar biriminin etkinlik değerinin 1 olması için hem teknik etkinliğe hem de ölçek etkinliğine sahip olması gerekmektedir. Ölçeye göre değişken getiri durumunda ise, ölçek etkinliği olmayan bir karar birimi eğer teknik etkinliğe sahipse “en iyi gözlem” olarak etkin sınır üzerinde bulunabilir. Özetle, aynı karar birimi için teknik etkinlik ölçüsünün, ölçeye göre sabit getiri durumunda, ölçeye göre değişken durumuna göre daha düşük olduğu ifade edilebilir (Yavuz, 2001).

BCC modelleri, CCR modellerinde olduğu gibi girdiye yönelik ve çıktıya yönelik olmak üzere iki farklı biçimde incelenmektedir. Girdiye yönelik BCC modeli, girdilerin oransal azalması boyunca, sınır doğrultusunda maksimum hareketi, çıktıya yönelik BCC modelleri ise çıktılarının oransal artırımı ile sınır doğrultusunda maksimum hareketi amaçlamaktadır. BCC modelindeki zarflama yüzeyi CCR modelindeki zarflama yüzeyinden farklıdır (Altun, 2006).

Girdiye Yönelik BCC Modeli

Belirli bir çıktı bileşimini en etkin bir şekilde üretebilmek amacıyla kullanılacak en uygun girdi bileşiminin nasıl olması gerektiğini araştıran girdiye yönelik BCC modelleri aşağıda incelenmiştir (Altun, 2006).

Girdiye yönelik ağırlıklı BCC modeli

Bu modelin formülasyonu aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

$$E_k = \text{Max} \left(\sum_{r=1}^p u_r Y_{rk} \right) - \mu_0 \dots\dots\dots(2.35.)$$

Aşağıdaki kısıtlar altında:

$$\left(\sum_{i=1}^m v_i X_{ik} \right) = 1 \dots\dots\dots(2.36.)$$

$$\left(\sum_{r=1}^p u_r Y_{rj} \right) - \left(\sum_{i=1}^m v_i X_{ij} \right) - \mu_0 \leq 0 \quad j = 1, \dots, n \dots\dots\dots(2.37.)$$

$$u_r \geq \varepsilon \quad r = 1, \dots, p \dots\dots\dots(2.38.)$$

$$v_i \geq \varepsilon \quad i = 1, \dots, m \dots\dots\dots(2.39.)$$

$$\mu_0 = \text{kısıtsız} \dots\dots\dots(2.40.)$$

Burada;

E_k : Karar biriminin etkinliği,

u_r : k karar birimi tarafından r'nci çıktıya verilen ağırlık,

v_i : k karar birimi tarafından i'nci girdiye verilen ağırlık,

Y_{rk} : k karar birimi tarafından üretilen r'nci çıktı,

X_{ik} : k karar birimi tarafından kullanılan i'nci girdi,

Y_{rj} : j'nci karar birimi tarafından üretilen r'nci çıktı,

X_{ij} : j'nci karar birimi tarafından kullanılan i'nci girdi,

ε : Yeterince küçük pozitif bir sayı (örneğin 0,00001)

μ_0 : Ölçeğe göre getirinin yönüyle ilgili değişken getiri

n : Karar birimi sayısı,

p : Çıktı sayısı,

m : Girdi sayısı,

olarak tanımlanmaktadır.

Bu modelde E_k 'nın alacağı en büyük değer 1'dir. E_k 'nın 1'e eşit olması, k karar biriminin etkin olduğu anlamına gelirken 1'den küçük olması da etkin olmadığını göstermektedir.

Girdiye yönelik zarflama BCC modeli

CCR modelinde bahsedildiği gibi ağırlıklı modelde referans kümesinin hesaplanması zaman alıcı olması nedeniyle ağırlıklı modelin duali oluşturularak zarflama modeli geliştirilmiştir.

Buna göre modelin formülasyonu aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

$$E_k = \text{Min } \alpha - \varepsilon \sum_{i=1}^m s_i^- - \varepsilon \sum_{r=1}^p s_r^+ \dots\dots\dots(2.41.)$$

Aşağıdaki kısıtlar altında:

$$\sum_{j=1}^n X_{ij} \lambda_j + s_i^- - \alpha X_{ik} = 0 \quad i = 1, \dots, m \dots\dots\dots(2.42.)$$

$$\sum_{j=1}^n Y_{rj} \lambda_j - s_r^+ - Y_{rk} = 0 \quad r = 1, \dots, p \dots\dots\dots(2.43.)$$

$$\sum_{j=1}^n \lambda_j = 1 \dots\dots\dots(2.44.)$$

$$\lambda_j \geq 0 \quad j = 1, \dots, n \dots\dots\dots(2.45.)$$

$$s_i^- \geq 0 \quad i = 1, \dots, m \dots\dots\dots(2.46.)$$

$$s_r^+ \geq 0 \quad r = 1, \dots, p \dots\dots\dots(2.47.)$$

Burada;

α : Görelî etkinliği ölçülen k karar biriminin girdilerinin ne kadar azaltabileceğini belirleyen büzölme katsayısı

s_i^- : k karar biriminin i'nci girdisine ait atıl değer

s_r^+ : k karar biriminin r'nci çıktısına ait atıl değer

λ_j : j'nci karar biriminin aldığı yoğunluk değeri

olarak tanımlanmaktadır.

Bu modelin amaç fonksiyonunda belirli bir çıktı düzeyi için etkinliği ölçülen k karar birimine ait girdilerin ne kadar azaltılabileceği belirlenir. Eğer söz konusu karar birimleri etkin ise, $\alpha=1$, $s_i^-=0$, $s_r^+=0$, $\lambda_k=1$ ve $E_k=1$ olacaktır. Eğer ölçülen karar birimi etkin değilse etkinlik ölçütünü belirleyen α büzülme katsayısı 1'den küçük ve kuramsal karar birimlerin λ 'ları 0'dan büyük olacaktır.

Etkin olmayan karar biriminin referans kümesinde bulunan karar birimlerinin oluşturduğu kuramsal birim aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır (Yolalan, 1993).

$$X^{KB} = \sum_{j=1}^n X_{ij} \lambda_j \quad \text{ya da} \quad X^{KB} = \alpha X^K - s_i^- \dots \dots \dots (2.48.)$$

$$Y^{KB} = \sum_{j=1}^n Y_{rj} \lambda_j \quad \text{ya da} \quad Y^{KB} = Y^K + s_r^+ \dots \dots \dots (2.49.)$$

Çıktıya yönelik BCC modeli

Amaç çıktıya yönelik CCR modellerinde olduğu gibi belirli bir girdi bileşimi ile en fazla ne kadar çıktı bileşimi elde edilebileceği araştırılmaktadır. Çıktıya yönelik BCC modelleri aşağıda incelenmiştir (Altun, 2006).

Çıktıya yönelik ağırlıklı BCC modeli

Bu modelin formülasyonu aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

$$E_k = \text{Min} \left(\sum_{i=1}^m v_i X_{ik} \right) - \rho_0 \dots \dots \dots (2.50.)$$

Aşağıdaki kısıtlar altında:

$$\left(\sum_{r=1}^p u_r Y_{rj} \right) - \left(\sum_{i=1}^m v_i X_{ij} \right) + \rho_0 \leq 0 \quad j = 1, \dots, n \dots\dots\dots(2.51.)$$

$$\left(\sum_{r=1}^p u_r Y_{rk} \right) = 1 \dots\dots\dots(2.52.)$$

$$u_r \geq \varepsilon \quad r = 1, \dots, p \dots\dots\dots(2.53.)$$

$$v_i \geq \varepsilon \quad i = 1, \dots, m \dots\dots\dots(2.54.)$$

$$\rho_0 : \text{kısıtsız} \dots\dots\dots(2.55.)$$

Burada;

E_k : Karar biriminin etkinliği,

u_r : k karar birimi tarafından r'nci çıktıya verilen ağırlık,

v_i : k karar birimi tarafından i'nci girdiye verilen ağırlık,

Y_{rk} : k karar birimi tarafından üretilen r'nci çıktı,

X_{ik} : k karar birimi tarafından kullanılan i'nci girdi,

Y_{rj} : j'nci karar birimi tarafından üretilen r'nci çıktı,

X_{ij} : j'nci karar birimi tarafından kullanılan i'nci girdi,

ε : Yeterince küçük pozitif bir sayı (örneğin 0,00001)

ρ_0 : Ölçeğe göre getirinin yönüyle ilgili değişken

n : Karar birimi sayısı,

p : Çıktı sayısı,

m : Girdi sayısı,

olarak tanımlanmaktadır.

Bu modelde E_k 'nın alacağı en küçük değer 1'dir. E_k 'nın 1'e eşit olması, k karar biriminin etkin olduğu anlamına gelirken 1'den büyük olması da etkin olmadığını göstermektedir.

Çıktıya yönelik BCC zarflama modeli

Bu modelin formülasyonu aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

$$E_k = \text{Max} \beta + \varepsilon \sum_{i=1}^m s_i^- + \varepsilon \sum_{r=1}^p s_r^+ \dots\dots\dots(2.56.)$$

Aşağıdaki kısıtlar altında:

$$\sum_{j=1}^n X_{ij} \lambda_j + s_i^- - X_{ik} = 0 \quad i = 1, \dots, m \dots\dots\dots(2.57.)$$

$$\sum_{j=1}^n Y_{rj} \lambda_j - s_r^+ - \beta \cdot Y_{rk} = 0 \quad r = 1, \dots, p \dots\dots\dots(2.58.)$$

$$\sum_{j=1}^n \lambda_j = 1 \dots\dots\dots(2.59.)$$

$$\lambda_j \geq 0 \quad j = 1, \dots, n \dots\dots\dots(2.60.)$$

$$s_i^- \geq 0 \quad i = 1, \dots, m \dots\dots\dots(2.61.)$$

$$s_r^+ \geq 0 \quad r = 1, \dots, p \dots\dots\dots(2.62.)$$

Burada;

β : Göreli etkinliği ölçülen k karar biriminin çıktılarının ne kadar arttırabileceğini belirleyen genişleme katsayısı,

s_i^- : k karar biriminin i'nci girdisine ait atıl değer,

s_r^+ : k karar biriminin r'nci çıktısına ait atıl değer,

λ_j : j'nci karar biriminin aldığı yoğunluk değeri,

olarak tanımlanmaktadır.

Bu model de eğer söz konusu karar birimi etkin ise etkinlik ölçütü E_k 1'e eşit olacaktır. Eğer ölçülen karar birimi etkin değilse etkinlik ölçütü E_k ve etkinlik ölçütünü belirleyen β genişleme katsayısı 1'den büyük olur. Bu durum, çıktı vektöründe radyal olarak arttırma yapılabileceği anlamına gelmektedir. Etkin olmayan karar biriminin referans kümesinde yer alan karar birimlerinin oluşturduğu kuramsal birim aşağıdaki gibidir (Besen, 1994):

$$X^{KB} = \sum_{j=1}^n X_{ij} \lambda_j \quad \text{ya da} \quad X^{KB} = X^K - s_i^- \dots \dots \dots (2.63.)$$

$$Y^{KB} = \sum_{j=1}^n Y_{rj} \lambda_j \quad \text{ya da} \quad Y^{KB} = \beta Y^K + s_r^+ \dots \dots \dots (2.64.)$$

Girdiye yönelik BCC ve çıktıya yönelik BCC modellerinde zarflama yüzeyi aynıdır. Fakat etkin olmayan karar birimlerinin zarflama yüzeyi üzerinde alınan izdüşüm noktaları farklıdır.

CCR modelinde etkin olarak belirlenen bir karar birimi BCC modelinde de etkindir, ancak bu durumun tam tersi her zaman için doğru değildir.

2.7 Veri Zarflama Analizinde Toplam Etkinlik [Teknik Etkinlik X Ölçek Etkinliği]

2.7.1 Teknik Etkinlik

Üretim girdilerinin çıktılara dönüştürülme sürecidir. Bu sürecin etkin olabilmesi, zaman boyutu dikkate alınmadığında mevcut teknoloji çerçevesinde, belirli girdi bileşiminin kullanılarak maksimum çıktının elde edilmesine veya belirli bir çıktı bileşiminin en az girdi kullanılarak üretilmesine bağlıdır (Tarım, 2001).

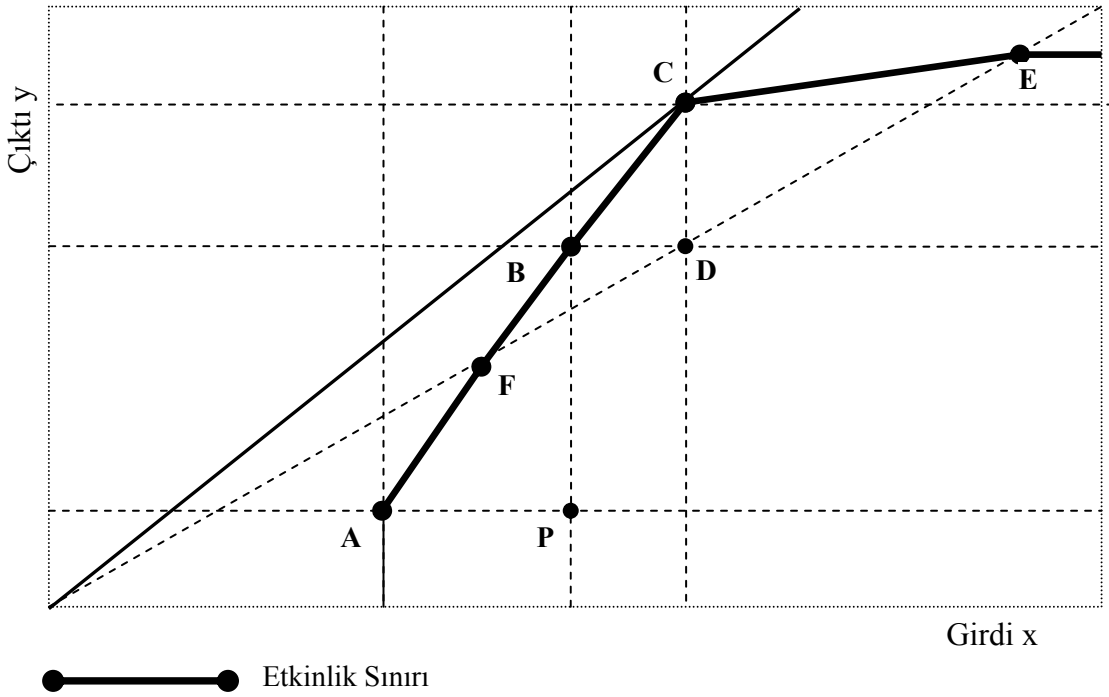
Üretim sürecinde kullanılan üretim imkânları kümesi (T), etkinliğin ölçülebilmesi için gereken, bir üretim teknolojisi tarafından mümkün kılınan, etkin ya da etkin olmayan tüm girdi-çıkıtı dönüşümlerini içeren kümeler olarak ifade edilmektedir (Yolalan, 1993). T kümesindeki elemanlardan bazıları diğerlerine göre daha az savurgandır ve bu nedenle daha etkin olarak tanımlanırlar. Herhangi bir girdi-çıkıtı bileşimi için eğer çıktılardan bir kısmını girdileri sabit tutarak arttırmak mümkün değilse, bu elemanın üretim süreci boyunca israfta bulunmadığı söylenir. İsrafın olmaması, girdi bileşiminin en uygun şekilde kullanılarak mümkün olan maksimum çıktının üretilme başarısıdır (Tarım, 2001).

Gözlemlenmiş girdi-çıkıtı değerleri ile hareket edilerek bir üretim imkan kümesi tamamlandıktan sonra o kümenin etkinlik sınırı (E(T)) da bir alt küme ($E(T) \subset T$) olarak belirlenir. Matematiksel olarak ise bu alt küme aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Çakar, 2002) :

$$E(T) = \{(x,y) : x' \leq x, y' \geq y, (x', y') \neq (x, y) \Rightarrow (x', y') \notin T\} \dots \dots \dots (2.65.)$$

Bu matematiksel ifade, etkinlik sınırı E(T) üzerinde yer alan bir (x, y) üretim vektöründen daha az girdi kullanarak daha fazla çıktı elde eden başka bir üretim vektörünün (x', y') söz konusu üretim imkân kümesi T'ye ait olamayacağını göstermektedir (Yolalan, 1993).

Bu ifadeler neticesinde, teknik etkin olan karar birimlerinin etkinlik sınırı üzerinde yer almaları gerektiği ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla etkinlik sınırı, teknik olan tüm mümkün girdi-çıkıtı bileşimlerinin kümesi olarak da ifade edilebilir.

Şekil 2.1 Etkinlik Sınırı, Teknik Etkinlik ve Verimlilik (Tarım, 2001)

Şekil 2.1'de 7 gözlem içeren örnek bir üretim imkân kümesi yer almaktadır. Kümenin etkinlik sınırı üzerinde A, B, C, E ve F gözlemlerinin bulunduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle bu gözlemler teknik etkinliğe sahiptir. P ve D gözlemleri ise kümenin etkinlik sınırı üzerinde bulunmadıklarından teknik etkinliğe sahip değildirler. Örneğin, eşit miktarda girdi kullanmış olan P ve B karar birimleri karşılaştırıldığında, P karar biriminin daha az çıktı ürettiği

açıkça görülebilir. Dolayısıyla P karar biriminin teknik etkinliği görece olarak B karar biriminin görece etkinliğinden daha düşüktür.

Ayrıca Şekil 1’de teknik etkinlik ve verimlilik arasındaki farkı da açıkça ortaya koymak mümkündür. Verimlilik taşıdığı anlam farklı olmasına rağmen çoğu kez etkinlik yerine kullanılan bir kavramdır. En basit ifadeyle verimlilik, çıktının girdiye oranıdır. Başka bir ifadeyle, belli bir dönem içinde gerçekleşen faaliyetleri değerlendiren ve neyin ne kadarla üretildiğine gösteren bir araçtır (Akal, 1998). Bu ifadelerle ilgili olarak, verimliliğin görece bir kavram olmadığı söylenebilir. Örneğin, Şekil 1’de A ve B gözlemleri dikkate alındığında, bu iki karar biriminin de teknik etkinliğe sahip olduklarını ancak B’nin verimliliğinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bir başka karşılaştırma da A ve D gözlemleri arasında yapıldığında, D karar biriminin A’ya göre daha az teknik etkinliğe sahip olduğu ancak verimliliğinin A’dan daha yüksek çıktığı belirlenebilir. Bu basit örneklerle, teknik etkinlik ve verimlilik kavramlarının birbirlerinden farklı oldukları açıkça görülmektedir (Tarım, 2001).

2.7.2 Ölçek Etkinliği

Şekil 1’de P gözlemi B gözlemine doğru kayarak teknik etkinliğini ve verimliliğini artırabilir. Çünkü sırasıyla etkinlik sınırına yaklaşmakta ve çıktı / girdi oranı büyümektedir. A gözlemi ise B gözlemine doğru kayarak teknik etkinliğini korurken ölçekten kaynaklanan avantajla verimliliğini artırabilir. Çünkü etkinlik sınırından ayrılmamakta ve çıktı / girdi oranı büyümektedir. Görece olarak en verimli olan C gözlemi Banker tarafından ifade edildiği şekliyle en verimli ölçek büyüklüğüne sahiptir.

C karar birimi ile D karar birimi karşılaştırıldığında, D karar biriminin etkinlik sınırı üzerinde bulunmaması nedeniyle kaynak israfında bulunduğu söylenebilir. Buna karşın, D karar birimi, en verimli ölçek büyüklüğüne sahip olan C karar birimi ile aynı girdi ölçeğindedir. Dolayısıyla, D karar biriminin optimum ölçekte olduğu fakat kaynaklarını iyi kullanmadığı söylenebilir. A karar birimi ile D karar birimi karşılaştırıldığında, A karar biriminin teknik etkinliğe sahip olduğunu, ancak D karar biriminin teknik etkinliğe sahip olmadığını görür. Diğer yandan, D karar biriminin verimliliği A karar biriminin üzerindedir. Başka bir ifadeyle, teknik etkinliğe sahip olan bir gözlem teknik etkinliğe sahip olmayan bir gözlemle karşılaştırıldığında verimsiz bulunabilir.

Bir başka ilginç gözlem, F-D-E karar birimleri üzerine yapılabilir. Bu üç karar birimi de aynı verimlilik düzeyindedir. Fakat, bu üç karar biriminden optimum ölçekte faaliyette bulunan

sadece D karar birimidir. Diğer iki karar birimi olan F ve E teknik etkinliğe sahip olmalarına rağmen optimum ölçekte faaliyet göstermemektedirler.

Teknik etkinliğin yanında bir başka performans indikatörü olarak en verimli ölçek büyüklüğüne olan yakınlık ele alınmalıdır. Bu kavram ölçek etkinliği olarak ifade edilmektedir. CCR modelinden elde edilen toplam etkinlik değerinin BCC modelinden elde edilen teknik etkinlik değerine oranlanmasıyla ölçek etkinliği elde edilmektedir.

$$\text{ÖlçekEtkinliği} = \frac{\text{ToplamEtkinlik}_{CCR}}{\text{TeknikEtkinlik}_{BCC}} \dots\dots\dots(2.66.)$$

Şekil 1'e bakıldığında, C ve D karar birimlerinin ikisinin de ölçek etkinliğine sahip oldukları, ancak bu ikisinden sadece C'nin teknik etkinliğe sahip olduğu, D'nin ise teknik etkinliğine sahip olmadığı söylenir. Ayrıca, A, B, E ve F karar birimlerinin teknik etkinliğe sahip olmalarına karşın ölçek etkinliğine sahip olmadıkları; P'nin ne teknik etkinliğe ne de ölçek etkinliğine sahip olduğu yorumu yapılır.

Aynı verimlilik düzeyinde bulunan ve her ikisi de teknik etkinliğe sahip olan F ve E karar birimleri ölçek açısından değerlendirildiklerinde, her ikisinin de ölçek etkinliğine sahip olmadıklarının ötesinde bir yorum yapmakta mümkündür. F gözlemi incelendiğinde, bu karar biriminin teknik etkinliği korumak şartıyla, ölçeğini büyüttüğü zaman verimliliğinin artacağı yorumu yapılabilir. Bu durum ölçeğe göre artan getiri (Increasing Return to Scale-IRS) olarak ifade edilir. E karar birimi ise, teknik etkinliğini koruyarak ölçeğini küçülttüğü zaman verimliliğinde artış gözlenecektir. Bu durum, ölçeğe göre azalan getiri (Decreasing Return to Scale-DRS) olarak ifade edilmektedir.

Üretim sınırında, ölçeğe göre artan, azalan ve sabit getiri aralıklarının birlikte bulunabileceğinin kabulü, ölçeğe göre değişken getiri (Variable return to Scale-VRS) kavramıyla ifade edilmektedir. Şekil 1'de kapsamında verilen etkinlik sınırı ölçeğe göre değişken getiri özelliği göstermektedir. Bu etkinlik sınırında, ölçeğe göre sabit getiri sağlayan girdi aralığının bulunmadığına dikkat edilmelidir. Başka bir ifadeyle, etkinlik sınırı, ölçeğe göre artan getiri bölgesinden direkt olarak ölçeğe göre azalan getiri bölgesine geçmektedir (Tarım, 2001).

2.8 VZA Modellerinin Çözümünde Kullanılan Programlar

Görelilik etkinliğ ölçümü, doğrusal programlamaya dayanmaktadır. Doğrusal programlama problemlerinin çözümünde simplex yöntemi ile optimal çözüm elde edilmeyece

kadar işlemler tekrarlandığından, bilgisayar programları ile etkili bir şekilde çözüm elde edilmektedir. Optimizasyon çözüm programları olarak; LINDO, GAMS, QSB, STORM ve bazı doğrusal programlama çözümü yapabilen, bilgisayar programları geliştirilmiştir. Son yıllarda Windows altında çalışabilen; DEA-Solver, DEAP, ETAKS, WARWICK-WINDOWS_DEA, PIONER ve FRONTIER ANALYST gibi özel VZA programları da geliştirilmiştir (Anonim, 2007a).

Yapılan incelemelerde, farklı programların aynı analizler için farklı sonuçlar verdiği gözlenmiştir. Sonuçlardaki farklılığın ana nedeni, programların çözüm algoritmalarının farklı olması olarak görülmektedir. Bu da programların güvenilirliğini tartışılır hale getirmektedir (Bakırcı, 2006).

2.9 VZA'nın Değerlendirilmesi

VZA, doğru bir şekilde kullanıldığı zaman oldukça etkin bir analiz tekniğidir. VZA'yı avantajlı kılan bazı özellikleri aşağıdaki gibi belirtilebilir:

- VZA çok sayıda girdi ve çıktıyı işleyebilecek yetenektedir (Altan, 2005). Özellikle çok sayıda girdi ve çıktının kullanıldığı bankacılık sektörü açısından bu özellik çok önemlidir.
- VZA doğrusal form dışında, girdi ve çıktı arasında bir fonksiyonel ilişkiye ihtiyaç duyulmaz (Yalama, 2005).
- VZA, etkin olmayan bir karar biriminin performansını, analiz kümesinde görelilik olarak etkin olan birimlerin seviyesine çıkarmak için bir tek yol değil, alternatif yollar gösterir. Burada karar birimine uygun; iyileştirme yolunu belirlemek, karar vericinin yargısı ve tecrübesi ile ortaya konulur (Bakırcı, 2006).
- VZA ile etkinlikleri hesaplanan karar birimleri görelilik olarak tam etkinliğe sahip olanlarla kıyaslanır.
- Girdi ve çıktılar birbirlerinden farklı birimlere sahip olabilirler. Bu durumda aynı biçimde ölçebilmek için çeşitli varsayımlar kullanmaya ve dönüşümler yapmaya ihtiyaç duyulmaz (Altınok, 2002).

VZA'yı avantajlı kılan bazı özellikler, aynı zamanda onun dezavantajlarının da kaynağı olmaktadır. VZA'yı dezavantajlı kılan bazı özellikleri aşağıdaki gibi belirtilebilir (Aydagün, 2003).

- VZA genel olarak fiziksel girdi ve çıktı ölçütleri ile test edildiğinden teknik girdi-çıkıtı etkinliği ile sınırlıdır. Yöntemin yetenekleri girdi ve çıktı görelî fiyatlar veya öncelikli ağırlıklar atanarak güçlendirilebilir.

- Niteliksel girdi ve çıktı ölçüleri sonuçları zayıflatabilmektedir.

- İlgili girdi ve çıktıların üretim sürecini doğru olarak yansıtabilmesi, yöntemin sonuçlarının sağlıklı bir şekilde elde edilmesi açısından önemlidir. Kritik bir girdi ya da çıktı araştırma dışında bırakıldığı zaman yöntemin verdiği sonuçlar yanıltıcı ve yanlı olabilir (Aydemir, 2002).

- VZA'da, gözlemlenen performansın en iyi performansla olan farkı, sadece verimsizliğe bağlanmakta ve uç gözlem noktaları için ölçüm hataları göz ardı edilmektedir. Dışsallıkların göz ardı edilmesi yanıltıcı sonuçlar doğurabilir.

- VZA modelleri, statik ve tek zaman kesitinde değerlendirilen modellerdir. Gerçek hayatta ise karar verme birimlerinin bazı girdilerini çıktılara dönüştürebilmesi bir periyottan daha uzun bir süre alacağından, üretim süreci dinamik bir özellik göstermektedir. Bu sebeple farklı periyotlardaki veriler için uygun indirgeme oranlarının kullanılması gerekecektir.

- VZA, parametrik olmayan bir teknik olduğundan sonuçlara istatistiksel hipotez testlerinin uygulanması oldukça zordur (Onaran, 2006).

- Referans kümesine dahil olan karar birimlerinin kendi başlarında değerlendirildiğinde de gerçekten etkin olup olmadıkları hakkında bir yorum yapılabilmesini güçleştirmektedir. Bu sebeple VZA etkinlik sonuçları, göreceli olarak değerlendirilmektedir (Aydemir,2002).

- Her karar birimi için ayrı bir doğrusal programlama modelinin çözümü yapıldığından, büyük boyutlu problemlerin çözümü zaman alıcı olabilir(Onaran, 2006).

3. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

VZA, etkinlik sınırının belirlenmesine ve bağımsız karar birimlerinin en iyi üretim uygulamalarına yönlendirilmesine imkân tanıyan bir tekniktir. Bu teknik, son yıllarda çeşitli alanlara başarıyla uygulanmaktadır. Günümüze kadar; bankacılık sektörü, eğitim sektörü, sağlık sektörü, imalat sanayi, askeri birlikler, restoranlar, pazarlama faaliyetleri, yer seçimi problemi, hisse senedi değerlendirmesi, toptancı işletmeler, spor kulüpleri, uzay araştırmaları ve taşımacılık gibi çok çeşitli faaliyet alanlarında VZA yöntemi kullanılarak, etkinlik ölçümü gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalardan bazıları aşağıda kısaca özetlenmiştir.

Beasley (1990), “Üniversite Bölümlerinin Değerlendirilmesi” isimli çalışmasında, İngiltere’de bulunan 52 üniversitenin Kimya ve Fizik Bölümlerini VZA yöntemini kullanarak değerlendirmiştir. Çalışmada kullanılan girdiler; genel harcamalar, ekipman harcamaları ve araştırma geliri, çıktılar ise; lisansüstü öğrenci sayısı, ders veren lisans üstü öğrenci sayısı, araştırma yapan lisans üstü öğrenci sayısı, araştırma geliri, bölüm araştırma notları (yıldız, A+, A ve A-) olarak belirlenmiştir. Değerlendirmede FORTRAN programlama dili kullanılmıştır. Ortalama etkinlik değerleri Kimya bölümü için %68.8, Fizik bölümü için ise %71 olarak bulunmuştur.

İleri (1997), İMKB’ye kote olan 10 bankanın etkinliğini VZA ile değerlendirmiştir. Çalışmada girdi olarak; toplam aktifler, krediler, özsermaye, vadeli mevduat, vadesiz mevduat, personel harcaması ve şube sayısı, çıktı olarak ise dönem karı kullanılmıştır. Veriler bankaların 1996 yılı haziran ayı itibariyle altı aylık bilançolarından elde edilmiştir. Ölçeğe göre değişken getiri varsayımı altında çıktı yönelik zarflama modeli kullanılarak gerçekleştirilen çalışma, Lindo doğrusal programlama paketi ile çözülmüş ve sadece beş banka etkin olarak saptanmıştır.

Maçada ve Becker (1999), Brezilya’da 18 bankayı VZA ile değerlendirmişlerdir. Değerlendirmede kullanılan girdiler; sabit varlık, çalışan sayısı, harcamalar ve yatırımlar, çıktılar ise; geri ödenen kredi miktarı ve kârdır. Çalışmada CCR modeli, Warwick Windows VZA paket programı kullanılarak çözülmüş ve sonuçlar yorumlanmıştır.

Yıldırım (1999), Türk bankacılık sektörünü 1988–1996 dönemi itibariyle incelemiştir. Toplam vadesiz ve vadeli mevduat ile faiz ve faiz dışı giderlerin girdi, toplam krediler, faiz ve faiz dışı gelirlerin çıktı olarak kabul edildiği çalışmada, VZA yöntemini kullanmıştır. Çalışma, dönemin bütünü itibariyle Türk bankacılık sektöründe ölçeğe göre azalan getiri olduğunu, etkin bankaların daha karlı olduğunu ve aktif kalitesi ile verimlilik arasında bir ilişki olmadığını bulgulamıştır.

Tiryaki (2000), İMKB’de hisse senedi seçmek isteyen yatırımcıya yardımcı olacak bir karar modeli oluşturmuştur. Modelde, 21 şirket arasındaki etkin şirketleri belirlemek amacıyla VZA kullanılmıştır. Analiz sonucunda, etkin şirketler belirlenmiş ve etkin olmayan şirketlerin de belirli iyileştirmeleri yapmaları halinde etkin olabileceği görülmüştür. Ayrıca, verilerin sürekli değişeceği göz önüne alınarak, VZA’nın periyodik olarak (haftalık, aylık gibi) yapılmasının faydalı olacağı belirtilmiştir.

Cingi ve Tarım (2000), Türk Banka sisteminin 1989–1996 yıllarına ait verileriyle, VZA yöntemi kullanılarak, mevduat pazar payı %1’den büyük, 4’ü devlet ve 17’si özel olmak üzere toplam 21 bankanın performansını değerlendirmişlerdir. 21 banka için toplam kâr, toplam kredi, toplam mevduat, kredi geri dönüş oranı, toplam aktifler ve toplam gider verileri kullanılarak, CCR ve BCC modelleri çözülmüştür. Çalışmanın sonunda, her yılın etkinlik sıralamasının değişken karakterde olduğu belirlenmiştir.

Bulla ve ark. (2000), turbofan jet motorları VZA yöntemi ile değerlendirmişlerdir. Çalışmada, ticari uçaklarda kullanılan 29 motor kullanılmıştır. Girdiler; yakıt tüketimi, motor ağırlığı, çekme kuvveti ve çıktılar ise; hava akımı, itme kuvveti olarak belirlenmiştir. Analiz sonucunda, motorların etkinlik değerleri ile etkin olmayan motorların da etkin hale gelebilmeleri için gerekli girdi ve çıktı değerleri verilmiştir.

Emiral (2001), Türk Bankacılık Sektöründe 1998, 1999 ve 2000 yıllarının her üçünde de faaliyet gösteren bankaların etkinliklerini VZA ve Malmquist TFP Endeksi yöntemleri ile ölçmüştür. Çalışmanın girdileri; toplam mevduat ve kısa vadeli borçlar ile toplam maliyettir. Çıktıları ise toplam krediler ve diğer gelir getiren aktifler olarak belirlenmiştir. Bankaların isimleri verilmeyerek sınıf bazında bir değerlendirme yapılmıştır. Analiz sonucunda, bankaların sınıf bazında yıllara göre değerlendirilmesi yapılmıştır.

Atan ve ark. (2002), VZA yöntemini, 2001 yılına ait verilerin derlendiği Ankara ilindeki 22 adet Anadolu Lisesine uygulamışlardır. Çalışmada girdi olarak; toplam öğrenci sayısı, toplam öğretmen sayısı, şube sayısı, derslik sayısı, bilgisayar sayısı ve laboratuvar sayısı kullanılmıştır. Çıktı olarak ise; mezun öğrenci sayısı, ÖYS ile yerleştirilen öğrenci sayısı, sınıf geçme başarı oranı ve ÖYS başarı oranı alınmıştır. Çalışmanın sonunda etkin bulunmayan 8 adet Anadolu Lisesi için potansiyel iyileştirme tabloları oluşturulmuştur.

Çolak ve Altan (2002), Türkiye’deki özel ve Devlet bankalarının 1999–2000 yıllarındaki performanslarını değerlendirmişlerdir. Türk bankacılık sektörünün piyasa yapısını, Veri Zarflama Analizini ve aşamalarını açıklamışlardır. Değerlendirme, önce 6 girdi ve 3 çıktı,

ardından da 8 girdi ve 7 çıktı dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. Sonuçta, küçük ölçekli bankaların, büyük ölçekli bankalara göre daha etkin olduğu görülmüştür.

Cricelli ve ark. (2002), kağıt endüstrisi içerisinde olan 12 fabrikanın etkinliklerini Veri Zarflama Analizi ile değerlendirmişlerdir. Etkinlik ölçümü için IDEAS yazılımı kullanılmıştır. Hesaplamalar sırasında çıktı olarak; üretilen kağıt miktarı (ton) ve girdi olarak ise; çalışan sayısı, selüloz miktarı (ton) ile makine üretim miktarıdır. Sonuçta, etkin olan ve olmayan birimler belirlenmiş ve performansın artırılması için önerilerde bulunulmuştur.

Kutlar ve Kartal (2004), Cumhuriyet Üniversitesinin öğrenci alan sekiz Fakültesinin Veri Zarflama Analizi (VZA) ile performans değerlemesini yapmışlardır. Analizde girdi yönelimli CCR modeli ve BCC modeli kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda Tıp, Dış Hekimliği, Güzel Sanatlar fakülteleri ile İlahiyat Fakültesinin seçilen girdi ve çıktı çerçevesinde, diğer fakültelere göre, etkinlik skorlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Cihangir (2005); Türk bankacılık sektöründe 2000–2003 döneminde faaliyet gösteren 30 ticari bankanın, aktif büyüklüklerine göre 4 yıllık performanslarını değerlendirmiştir. Ayrıca bankaların birleşmesiyle ortaya çıkacak büyüklüklerin, performanslarını ne ölçüde etkileyebileceği yorumlanmıştır.

Baysal ve ark. (2005), Türkiye'deki 50 devlet üniversitesinin 2004 yılına ait verilerini kullanarak VZA yöntemi ile görelî etkinliklerini değerlendirmişlerdir. Görelî etkinliklerinin hesaplanmasında çıktıya yönelik BCC modeli esas alınmıştır. Çalışmada 25 üniversitenin görelî etkin olduğu saptanmıştır. Ayrıca 2004 yılı etkinlik değerlerine göre 2005 yılı bütçe tahsisi yapılmış ve bu bütçe tahsisi 2005 yılı bütçe tasarısı ile karşılaştırılmıştır. Performansa göre yapılan bütçe tahsisleri ile gerçekleşen bütçe tahsisleri arasındaki fark çok yüksek bulunmamış ve performans ve bütçeleme arasında açık bir ilişkinin olduğu belirtilmiştir.

Düzakın ve Demirtaş (2005); VZA yöntemini kullanarak, en uygun performansa sahip kişisel bilgisayarların oluşturulmasını sağlamışlardır. Karar verme aşamasına yardımcı olmak için bir kişisel bilgisayarın performansını belirleyen donanımlar belirlenerek, bu donanımların seçilme kriterleri açıklanmıştır. Analiz sonucunda seçilen donanımlarla kişisel bir bilgisayar oluşturarak tüketici ve üreticiler için alternatif bir seçim oluşturmuşlardır.

4. MATERYAL ve METOT

4.1 Materyal

Çalışmada, Türkiye’de 1999–2005 döneminde sürekli olarak faaliyet gösteren ticaret bankaları ve bu ticaret bankalarının 1999–2005 dönemine ait personel sayıları, faiz dışı giderleri, faiz giderleri, şube sayıları, toplam mevduatları, toplam kredi miktarları ve net karları materyal olarak kullanılacaktır. Bu ticaret bankaları sermaye yapılarına (kamu-özel-yabancı) ve ölçek büyüklüklerine (büyük-orta-küçük) göre iki grupta incelenecektir. Türkiye’de 1999–2005 döneminde sürekli olarak faaliyet gösteren ticaret bankaları sayıları Tablo 4.1’de verilmiştir.

Çizelge 4.1 Türkiye’de 1999–2005 Döneminde Sürekli Olarak Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının Sayıları

Sermaye Yapısı	Ticaret Bankası Sayısı
Kamu Sermayeli	3
Özel Sermayeli	16
Yabancı Sermayeli	10
Toplam	29

Kaynak: Türkiye’de 1999–2005 döneminde sürekli olarak faaliyet gösteren ticaret bankalarına ait bilgiler Türkiye Bankalar Birliği’nin web sitesinden derlenmiştir (Anonim, 2007b).

Çizelge 4.1’de görüldüğü gibi Türkiye’de 1999–2005 döneminde sürekli olarak faaliyet gösteren 3 adet kamu sermayeli, 16 adet özel sermayeli ve 10 adet yabancı sermayeli ticaret bankası bulunmaktadır. Türkiye’de 1999–2005 döneminde toplam 29 adet ticaret bankası sürekli olarak faaliyet göstermektedir.

Türkiye’de 1999–2005 döneminde sürekli olarak faaliyet gösteren Kamu Sermayeli Ticaret Bankaları; Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası ve Türkiye Vakıflar Bankası’dır. Türkiye’de 1999–2005 döneminde sürekli olarak faaliyet gösteren Özel Sermayeli Ticaret Bankaları; Adabank, Akbank, Alternatif Bank, Anadolubank, Denizbank, Finans Bank, Koçbank, MNG Bank, Oyak Bank, Şekerbank, Tekstil Bankası, Turkish Bank, Türk Ekonomi Bankası, Yapı ve Kredi Bankası, Türkiye İş Bankası ve Türkiye Garanti

Bankası'dır. Türkiye'de 1999–2005 döneminde sürekli olarak faaliyet gösteren Yabancı Sermayeli Ticaret Bankaları; ABN AMRO Bank, Arap Türk Bankası, Banca di Roma, Bank Mellat, Citibank, Habib Bank Limited, HSBC Bank, JPMorgan Chase Bank, Societe Generale ve WesLB AG'dir.

4.2 Metot

Çalışmada amaç, Türkiye'de 1999–2005 döneminde sürekli olarak faaliyet gösteren 29 adet ticaret bankasının sermaye yapılarına ve ölçek büyüklüklerine göre etkinliklerini karşılaştırılmak ve 2005 yılında etkin olmayan ticaret bankalarının performanslarını iyileştirebilmeleri için elde edilebilir hedefler belirlemektir. Bunun için karar birimlerinin göreceli etkinliklerini ölçmeyi amaçlayan doğrusal programlama tabanlı bir teknik olan Veri Zarflama Analizi yöntemi kullanılacaktır.

Türkiye'de 1999–2005 döneminde sürekli olarak faaliyet gösteren 29 adet ticaret bankasının sermaye yapılarına ve ölçek büyüklüklerine göre etkinliklerinin değerlendirilmesinde, ölçeğe göre sabit getiri varsayımı altında toplam etkinlik ölçümü yapan CCR modeli kullanılacaktır. Ayrıca 2005 yılına ait veriler değerlendirilirken ölçeğe göre değişken getiri varsayımı altında BCC modeli ile teknik etkinlik değerleri de ölçülecektir. Bu ölçümlerde, belirli bir çıktıyı en etkin şekilde üretebilmek amacıyla en uygun girdi bileşiminin belirlenmesini sağlayan girdiye yönelik CCR ve BCC VZA modelleri kullanılacaktır. Verilerin işlenmesi için, Excel'de Simpleks yöntemini kullanarak çözüm yapan Veri Zarflama Analizi özel yazılımlarından biri olan DEA Solver yazılımı kullanılacaktır (Cooper ve ark., 2000).

Bankaların etkinliklerinin değerlendirilmesinde kullanılan girdi ve çıktılar aşağıda kısaca tanımlanmıştır. Analiz sonuçlarının daha sağlıklı olabilmesi amacıyla, girdi ve çıktı sayısının fazla olmamasına dikkat edilmiştir.

Girdiler :

X_1 = Personel Sayısı

X_2 = Faiz Dışı Giderler (Bin YTL)

X_3 = Faiz Giderleri (Bin YTL)

X_4 = Şube Sayısı

Çıktılar :

Y_1 = Toplam Mevduat (Bin YTL)

Y_2 = Toplam Kredi Miktarı (Bin YTL)

Y_3 = Net Kar (Bin YTL)

Bu tezde ticaret bankaları mevduat ve kredi pazarında rekabet ederek mevduatın krediye dönüştürülmesi sonucunda kar sağlayan finansal kurumlar olarak kabul edilmektedir. Türk Banka Sisteminde gerek kamu sermayeli bankaların gerekse özel ve yabancı sermayeli bankaların amaç fonksiyonları itibariyle aykırılıklar taşımadıkları söylenebilir. Nitekim İktisadi Devlet Teşekkülü statüsündeki kamu bankalarının da özel ve yabancı sektör kuruluşları gibi karlılık ve verimlilik ilkelerine uygun görev yapmaları gerektiği yasal bir zorunluluk olarak bilinmektedir. Bu bağlamda bankaların mevduat pazarındaki paylarını artırarak kredi verilebilir fonlar arzına katkılarını büyütmeleri ve sonuçta kar elde etmeleri gerektiği gerçeği, bu bankaların çıktıları olarak toplam mevduat, toplam kredi ve net kar faktörlerinin seçilmesini gerektirmiştir. Bu çıktıları etkileyen en önemli girdi bileşimleri ise personel sayısı, sabit varlıklar, faiz giderleri ve şube sayısı olarak belirlenmiştir.

Uygulama için benzer yapıya sahip karar birimi olarak belirlenen ticaret bankaları ile ilgili bilgiler, Türkiye Bankalar Birliği'nin web sitesinde yer alan yıllık istatistiklerden derlenmiştir (Anonim, 2007b). Derlenen bu bilgiler Ek-1, Ek-2, Ek-3, Ek-4, Ek-5, Ek-6 ve Ek-7'de verilmiştir.

5. BULGULAR ve TARTIŞMALAR

5.1 Türkiye’de 1999–2005 Yılları Arasında Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının Sermaye Yapısına ve Ölçek Büyüklüğüne Göre Değerlendirilmesi

Tezin bu bölümde analize dâhil edilen 3 kamu sermayeli, 16 özel sermayeli ve 10 yabancı sermayeli olmak üzere toplam 29 adet ticaret bankasının 1999–2005 yılları arasında girdiye yönelik CCR modeline göre etkinlik değerleri hesaplanmıştır. Böylece farklı sermaye yapılarındaki (kamu-özel-yabancı) bankaların belirlenen değişkenler altında etkinlikleri karşılaştırılmıştır. Daha sonra aynı yıllar ve değişkenler için ele alınan 29 ticaret bankası aktif büyüklüklerine göre büyük ölçekli ticaret bankaları, orta ölçekli ticaret bankaları ve küçük ölçekli ticaret bankaları olmak üzere üç grupta incelenerek girdiye yönelik CCR modeline göre etkinlik değerleri hesaplanmıştır. Türk Bankacılık Sisteminde aktif büyüklüğü %5’ten büyük olan bankalar büyük ölçekli, aktif büyüklüğü %5 ile %1 arasında olan bankalar küçük ölçekli ve aktif büyüklüğü %1’den küçük olan bankalar küçük ölçekli olarak nitelendirilmektedir.

Çizelge 5.1’de 1999-2005 yılları arasında faaliyet gösteren ticaret bankalarının sermaye yapılarına göre girdiye yönelik CCR modeli etkinlik değerleri verilmiştir.

Çizelge 5.2’de 1999-2005 yılları arasında faaliyet gösteren ticaret bankalarının ölçek büyüklüğüne göre girdiye yönelik CCR modeli etkinlik değerleri verilmiştir.

Çizelge 5.1 1999–2005 Yılları Arasında Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının Sermaye Yapılarına Göre Girdiye Yönelik CCR Modeli Etkinlik Değerleri

Bankalar	Sermaye Yapısı	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	Kamu	1.000	1.000	0.542	0.725	1.000	1.000	0.775
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	Kamu	0.815	0.862	0.849	0.864	1.000	1.000	1.000
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	Kamu	0.990	1.000	0.667	0.795	1.000	1.000	1.000
Kamu Sermayeli Bankaların Etkinlik Ortalaması		0.935	0.954	0.686	0.795	1.000	1.000	0.925
Etkin Bulunan Banka Sayısı		1	2	0	0	3	3	2
Kamu Sermayeli Bankaların Etkinlik Yüzdesi		33.33	66.66	0.00	0.00	100.00	100.00	66.66
Adabank A.Ş.	Özel	0.647	0.467	0.436	0.769	0.146	0.303	0.478
Akbank T.A.Ş.	Özel	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Alternatif Bank A.Ş.	Özel	0.918	0.741	0.853	0.964	0.862	0.766	0.894
Anadolu Bank A.Ş.	Özel	0.871	0.320	0.847	0.861	1.000	0.800	0.702
Denizbank A.Ş.	Özel	1.000	0.763	1.000	0.937	0.927	0.755	0.946
Finansbank A.Ş.	Özel	0.626	0.767	0.803	1.000	0.984	0.926	0.945
Koçbank A.Ş.	Özel	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	0.935	1.000
MNG Bank A.Ş.	Özel	0.570	0.710	0.455	0.850	1.000	0.640	0.711
Oyak Bank A.Ş.	Özel	0.980	0.517	1.000	0.556	0.829	0.759	0.861
Şekerbank T.A.Ş.	Özel	0.339	0.264	0.635	0.559	0.628	0.567	0.719
Tekstil Bankası A.Ş.	Özel	0.907	0.894	1.000	0.899	0.963	0.710	0.993
Turkish Bank A.Ş.	Özel	0.760	1.000	1.000	0.885	1.000	0.645	0.650
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	Özel	0.853	0.789	0.749	1.000	1.000	0.731	1.000
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	Özel	0.860	1.000	1.000	1.000	1.000	0.960	0.975
Türkiye İş Bankası A.Ş.	Özel	0.879	1.000	0.804	0.822	0.783	0.751	0.993
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	Özel	1.000	1.000	1.000	1.000	0.999	0.780	0.725
Özel Sermayeli Bankaların Etkinlik Ortalaması		0.826	0.765	0.849	0.881	0.883	0.752	0.850
Etkin Bulunan Banka Sayısı		4	6	8	6	7	1	3
Özel Sermayeli Bankaların Etkinlik Yüzdesi		25.00	37.50	50.00	37.50	43.75	6.25	18.75
ABN AMRO Bank N.V.	Yabancı	1.000	1.000	1.000	0.474	1.000	1.000	1.000
Arap Türk Bankası A.Ş.	Yabancı	0.751	0.600	0.676	1.000	1.000	1.000	0.752
Banca di Roma S.P.A.	Yabancı	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	0.770	0.869
Bank Mellat	Yabancı	1.000	0.862	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Citibank	Yabancı	0.749	0.850	1.000	1.000	1.000	0.988	1.000
Habib Bank Limited	Yabancı	0.538	1.000	1.000	0.556	0.880	0.929	0.330
HSBC Bank A.Ş.	Yabancı	1.000	1.000	1.000	0.867	1.000	1.000	0.966
JPMorgan Chase Bank N.A.	Yabancı	0.000	0.243	1.000	0.885	1.000	1.000	1.000
Société Générale (SA)	Yabancı	0.549	0.672	1.000	0.653	1.000	1.000	0.823
WestLB AG	Yabancı	0.527	1.000	1.000	1.000	1.000	0.577	0.898
Yabancı Sermayeli Bankaların Etkinlik Ortalaması		0.711	0.823	0.968	0.844	0.988	0.926	0.864
Etkin Bulunan Banka Sayısı		4	5	9	5	9	6	4
Yabancı Sermayeli Bankaların Etkinlik Yüzdesi		40.00	50.00	90.00	50.00	90.00	60.00	40.00
Tüm Bankaların Etkinlik Ortalaması		0.798	0.804	0.873	0.859	0.931	0.838	0.862
Etkin Bulunan Banka Sayısı		9	13	17	11	19	10	9
Tüm Bankaların Etkinlik Yüzdesi		31.03	44.83	58.62	37.93	65.52	34.48	31.03

Çizelge 5.1, kamu sermayeli bankalar açısından incelendiğinde göze çarpan ilk nokta, 2001 ve 2002 yıllarında 3 kamu sermayeli ticaret bankasının da etkin olarak bulunmamış olmasıdır. Bu etkinsizlikte, 2001 yılında yaşanan krizin yarattığı sorunların etkisi göz ardı edilemez. Göze çarpan ikinci nokta ise, 2003 ve 2004 yıllarında bu 3 kamu bankasının da etkin olarak bulunmuş olmasıdır. 2001 yılı krizi sonrası Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun yeni yapılandırma çalışmaları kamu sermayeli ticaret bankalarına olumlu yönde yansımıştır. Göze çarpan üçüncü nokta ise, 2005 yılında kamu sermayeli ticaret bankaları arasında sadece Türkiye Halk Bankası A.Ş.'nin etkin olarak bulunmamış olmasıdır. Bu etkinsizlikte, 2004 yılının sonunda yaşanan Pamukbank A.Ş. ve Türkiye Halk Bankası A.Ş. birleşmesinin yarattığı maliyetlerin etkisi büyüktür. Kamu sermayeli ticaret bankaları için 1999-2005 yılları arasındaki ortalama etkinlik yüzdesi 52,4'tür.

Çizelge 5.1, özel sermayeli ticaret bankaları açısından değerlendirildiğinde, Akbank A.Ş. tüm yıllarda ve Koçbank A.Ş. 2004 yılı hariç diğer yıllarda etkin olarak bulunmuşlardır. Bu etkinlikler de, bu bankaların güçlü holding bankaları olmalarının getirdiği ayrıcalıklar göz ardı edilemez. Adabank A.Ş., Alternatif Bank A.Ş. ve Şeker Bank A.Ş. hiçbir yılda etkin olarak bulunamamıştır. Oyak Bank A.Ş. ve Tekstil Bankası A.Ş. 2001 yılı hariç diğer yıllarda etkinsizdir. Anadolu Bank A.Ş. ve MNG Bank A.Ş. ise sadece 2003 yılında etkin olarak bulunmuştur. Diğer özel sermayeli ticaret bankaları (Denizbank A.Ş., Finansbank A.Ş., Turkish Bank A.Ş., Türkiye Ekonomi Bankası A.Ş., Türkiye İş Bankası A.Ş., Türkiye Garanti Bankası A.Ş. ve Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.) yıllar itibariyle etkinliklerinde değişiklik göstermiştir. Özel sermayeli ticaret bankaları için 1999-2005 yılları arasında ortalama etkinlik yüzdesi 31,3'tür.

Çizelge 5.1, yabancı sermayeli ticaret bankaları açısından incelendiğinde, ABN AMRO Bank N.V. 2002 yılı hariç tüm yıllarda etkin iken, Bank Mellat ise sadece 2000 yılında etkin değildir. Bu bankaların sözü geçen yıllarda etkin olamamalarının altında yatan neden faiz ve faiz dışı giderlerinin artmasıdır. Diğer yabancı sermayeli ticaret bankaları (Arap Türk Bankası A.Ş., Banca di Roma S.P.A., Citibank, Habib Bank Limited, HSBC Bank A.Ş., JPMorgan Chase Bank N.A., Société Générale (SA), WestLB AG) yıllar itibariyle etkinliklerinde değişiklik göstermiştir. Yabancı sermayeli ticaret bankaları için 1999-2005 yılları arasında ortalama etkinlik yüzdesi 60,0'dır.

Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren tüm ticaret bankaları için 1999-2005 yılları arasında ortalama etkinlik yüzdesi 43,3'tür. Ortalama etkin olma yüzdesi en yüksek olan banka grubu yabancı sermayeli bankalardır. Sonra sırasıyla kamu sermayeli bankalar ve özel sermayeli

bankalar gelmektedir. Banka sermayesi açısından yabancı sermayeye sahip olmak etkinliği artırıcı bir sebep olduğu sonucuna varılmıştır.

Çizelge 5.2 1999–2005 Yılları Arasında Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının Ölçek Büyüklüklerine Göre Girdiye Yönelik CCR Modeli Etkinlik Değerleri

Bankalar	Ölçek Büyüklüğü	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	Büyük	1.000	1.000	0.542	0.725	1.000	1.000	0.775
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O	Büyük	0.815	0.862	0.849	0.864	1.000	1.000	1.000
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	Büyük	0.990	1.000	0.667	0.795	1.000	1.000	1.000
Akbank A.Ş.	Büyük	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	Büyük	0.860	1.000	1.000	1.000	1.000	0.960	0.975
Türkiye İş Bankası A.Ş.	Büyük	0.879	1.000	0.804	0.822	0.783	0.751	0.993
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	Büyük	1.000	1.000	1.000	1.000	0.999	0.780	0.725
Büyük Ölçekli Bankaların Etkinlik Ortalaması		0.935	0.980	0.837	0.887	0.969	0.927	0.924
Etkin Bulunan Banka Sayısı		3	6	3	3	5	4	3
Büyük Ölçekli Bankaların Etkinlik Yüzdesi		42.86	85.71	42.86	42.86	71.43	71.43	42.86
Alternatif Bank A.Ş.	Orta	0.918	0.741	0.853	0.964	0.862	0.766	0.894
Anadolu Bank A.Ş.	Orta	0.871	0.320	0.847	0.861	1.000	0.800	0.702
Denizbank A.Ş.	Orta	1.000	0.763	1.000	0.937	0.927	0.755	0.946
Finansbank A.Ş.	Orta	0.626	0.767	0.803	1.000	0.984	0.926	0.945
Koçbank A.Ş.	Orta	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	0.935	1.000
Oyak Bank A.Ş.	Orta	0.980	0.517	1.000	0.556	0.829	0.759	0.861
Şekerbank T. A.Ş.	Orta	0.339	0.264	0.635	0.559	0.628	0.567	0.719
Tekstil Bankası A.Ş.	Orta	0.907	0.894	1.000	0.899	0.963	0.710	0.993
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	Orta	0.853	0.789	0.749	1.000	1.000	0.731	1.000
Citibank	Orta	0.749	0.850	1.000	1.000	1.000	0.988	1.000
HSBC Bank A.Ş.	Orta	1.000	1.000	1.000	0.867	1.000	1.000	0.966
Orta Ölçekli Bankaların Etkinlik Ortalaması		0.840	0.719	0.899	0.882	0.935	0.826	0.925
Etkin Bulunan Banka Sayısı		3	2	6	4	5	1	3
Orta Ölçekli Bankaların Etkinlik Yüzdesi		27.27	18.18	54.55	36.36	45.46	9.09	27.27
Ada Bank A.Ş.	Küçük	0.647	0.467	0.436	0.769	0.146	0.303	0.478
MNG Bank A.Ş.	Küçük	0.570	0.710	0.455	0.850	1.000	0.640	0.711
Turkish Bank A.Ş.	Küçük	0.760	1.000	1.000	0.885	1.000	0.645	0.650
ABN AMRO Bank N.V.	Küçük	1.000	1.000	1.000	0.474	1.000	1.000	1.000
Arap Türk Bankası A.Ş.	Küçük	0.751	0.600	0.676	1.000	1.000	1.000	0.752
Banca di Roma S.P.A.	Küçük	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	0.770	0.869
Bank Mellat	Küçük	1.000	0.862	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Habib Bank Limited	Küçük	0.538	1.000	1.000	0.556	0.880	0.929	0.330
JPMorgan Chase Bank N.A.	Küçük	0.000	0.243	1.000	0.885	1.000	1.000	1.000
Société Générale (SA)	Küçük	0.549	0.672	1.000	0.653	1.000	1.000	0.823
WestLB AG	Küçük	0.527	1.000	1.000	1.000	1.000	0.577	0.898
Küçük Ölçekli Bankaların Etkinlik Ortalaması		0.668	0.778	0.870	0.825	0.912	0.806	0.774
Etkin Bulunan Banka Sayısı		3	5	8	4	9	5	3
Küçük Ölçekli Bankaların Etkinlik Yüzdesi		27.27	45.46	72.73	36.36	81.82	45.46	27.27

Çizelge 5.2’de 1999-2005 yılında faaliyet gösteren 29 ticaret bankasının etkinlik değerleri bankaların ölçek büyüklüklerine göre sınıflandırılmasıyla değerlendirilmiştir. Bu sınıflandırma bankaların aktif büyüklükleri dikkate alınarak yapılmıştır. Buna göre büyük ölçekli bankalar sınıfında yer alan bankaların 1999–2005 yılları arasında etkin olma yüzdesi 57,1’dir. Orta ölçekli bankalar sınıfında yer alan bankaların 1999-2005 yılları arasında etkin olma yüzdesi 31,2’dir. Son olarak küçük ölçekli bankalar sınıfında yer alan bankaların etkin olma yüzdesi 48,1’dir. Etkinlikte ilk sırayı, büyük ölçekli olan bankalar ikinci sırayı küçük ölçekli bankalar ve son sırayı ise orta ölçekli bankalar almaktadır. Sonuç olarak, bankaların ölçek büyüklüğünün artması, etkinliklerinin de artmasını her zaman mümkün kılmaz denilebilir.

5.2 Türk Bankacılık Sisteminde 2005 Yılı

Türkiye’de 2005 yılında faaliyet gösteren 29 ticaret bankasının 2005 yılına ait verileri derlenerek, bankaların etkinlikleri VZA yöntemi ile ölçülmüş ve 2005 yılında etkin olmayan bankalara performanslarını iyileştirebilmeleri için elde edilebilir hedefler belirlenmiştir.

5.2.1 Girdi ve Çıktı Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Katsayısı Değerleri

Türkiye’de 2005 yılında faaliyet gösteren 29 ticaret bankasına ait veriler kullanılarak hesaplanan korelasyon katsayısı değerleri Çizelge 5.3’te verilmiştir.

Çizelge 5.3 2005 Yılında Faaliyet Gösteren 29 Ticaret Bankasına Ait Korelasyon Katsayısı Değerleri

	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	Y ₁	Y ₂	Y ₃
X ₁	1.000	0.838	0.953	0.984	0.966	0.881	0.371
X ₂	0.838	1.000	0.747	0.771	0.772	0.825	-0.146
X ₃	0.953	0.747	1.000	0.964	0.982	0.817	0.443
X ₄	0.984	0.771	0.964	1.000	0.970	0.844	0.451
Y ₁	0.966	0.772	0.982	0.970	1.000	0.882	0.472
Y ₂	0.881	0.825	0.817	0.844	0.882	1.000	0.357
Y ₃	0.371	-0.146	0.443	0.451	0.472	0.357	1.000

Korelasyon katsayısı değerlerine bakıldığında, 1'e en yakın katsayının X1 ile X4 değişkenleri arasında olduğu görülür. X2 ile Y3 arasında negatif yönlü ve zayıf bir ilişki olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca katsayıların çoğunlukla 1'e yakın olduğu göze çarpmaktadır. Fakat bu tezde daha gerçekçi sonuçlar elde etmek amacıyla girdi ve çıktılarda değişiklik yapılmamıştır.

5.2.2 Etkinlik Değerleri

Tezin bu bölümünde, 2005 yılında faaliyet gösteren 3 Kamu sermayeli, 16 özel sermayeli ve 10 yabancı sermayeli olmak üzere toplam 29 adet ticaret bankası için girdiye yönelik ölçüğe göre sabit getiri varsayımına dayanan CCR modeli ve girdiye yönelik ölçüğe göre değişken getiri varsayımına dayanan BCC modeli ile etkinlik analizi yapılmıştır.

29 ticaret bankası için girdiye yönelik CCR modelinin matematiksel ifadesi aşağıdaki gibidir:

$$E_k = \text{Min} \alpha - \varepsilon \sum_{i=1}^4 s_i^- - \varepsilon \sum_{r=1}^3 s_r^+ \dots\dots\dots 5.1.$$

Aşağıdaki kısıtlar altında:

$$\sum_{j=1}^{29} X_{ij} \lambda_j + s_i^- - \alpha X_{ik} = 0 \quad i = 1, \dots, 4 \dots\dots\dots 5.2.$$

$$\sum_{j=1}^{29} Y_{rj} \lambda_j - s_r^+ - Y_{rk} = 0 \quad r = 1, \dots, 3 \dots\dots\dots 5.3.$$

$$\lambda_j \geq 0 \quad j = 1, \dots, 29 \dots\dots\dots 5.4.$$

$$s_i^- \geq 0 \quad i = 1, \dots, 4 \dots\dots\dots 5.5.$$

$$s_r^+ \geq 0 \quad r = 1, \dots, 3 \dots\dots\dots 5.6.$$

Yukarıdaki matematiksel ifade 4 girdi ve 3 çıktı kullanılarak 29 adet ticaret bankası için çözülmüştür. Çizelge 5.4'te CCR modeli sonucuna göre ticaret bankalarının etkinlik değerleri verilmiştir.

Çizelge 5.4 Ticaret Bankalarının CCR Modeli Sonucu

Bankalar	Etkinlik	Bankalar	Etkinlik
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	0.775	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1.000
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1.000	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	0.975
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	1.000	Türkiye İş Bankası A.Ş.	0.993
Adabank A.Ş.	0.478	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	0.725
Akbank A.Ş.	1.000	ABN AMRO Bank N.V.	1.000
Alternatif Bank A.Ş.	0.894	Arap Türk Bankası A.Ş.	0.752
Anadolu Bank A.Ş.	0.702	Banca di Roma S.P.A.	0.869
Denizbank A.Ş.	0.946	Bank Mellat	1.000
Finansbank A.Ş.	0.945	Citibank	1.000
Koç Bank A.Ş.	1.000	Habib Bank Limited	0.330
MNG Bank A.Ş.	0.711	HSBC Bank A.Ş.	0.966
Oyak Bank A.Ş.	0.861	JPMorgan Chase Bank N.A.	1.000
Şekerbank T.A.Ş.	0.719	Société Générale (SA)	0.823
Tekstil Bankası A.Ş.	0.993	WestLB AG	0.898
Turkish Bank A.Ş.	0.650		

Çizelge 5.4'e göre Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O., T.C. Ziraat Bankası A.Ş., Akbank T.A.Ş., Koçbank A.Ş., Türk Ekonomi Bankası A.Ş., ABN AMRO Bank N.V., Bank Mellat, Citibank ve JPMorgan Chase Bank N.A. etkin olarak bulunurken geri kalan ticaret bankalarının etkin olmadığı sonucuna varılmıştır. Çizelge 5.5'te CCR modeli özet istatistikleri yer almaktadır.

Çizelge 5.5 CCR Modeli Sonucu Özet İstatistikleri

CCR ÖZET İSTATİSTİKLERİ	
Toplam Ticaret Bankası Sayısı	29
Etkin Ticaret Bankası Sayısı	9
Etkin Olmayan Ticaret Bankası Sayısı	20
Ortalama Etkinlik	0.846
En Düşük Etkinlik	0.330
En Yüksek Etkinlik	1.000
Standart Sapma	0.180
Etkin Olmayan Ticaret Bankalarının Ortalaması	0.759
Etkin Olmayan Ticaret Bankalarının Standart Sapması	0.172

Çizelge 5.5'e göre ticaret bankaları 1.000 ile 0.330 arasında değişen etkinlik değerlerine sahiptirler. Ayrıca etkin olmayan ticaret bankaları için ortalama etkinlik değeri 0.759 ve standart sapma değeri 0.172'dir.

Etkin olmayan ticaret bankaları, referans kümesinde bulunan etkin ticaret bankalarının oluşturduğu kuramsal birime benzetilmek suretiyle etkin hale getirilmektedirler. Söz konusu kuramsal birim aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır.

$$X^{KB} = \sum_{j=1}^{29} X_{ij} \lambda_j \quad \text{ya da} \quad X^{KB} = \alpha X^K - s_i^- \dots \dots \dots 5.7.$$

$$Y^{KB} = \sum_{j=1}^{29} Y_{rj} \lambda_j \quad \text{ya da} \quad Y^{KB} = Y^K + s_r^+ \dots \dots \dots 5.8.$$

29 ticaret bankası için girdiye yönelik BCC modelinin matematiksel ifadesi ise aşağıdaki gibidir:

$$E_k = \text{Min} \alpha - \varepsilon \sum_{i=1}^4 s_i^- - \varepsilon \sum_{r=1}^3 s_r^+ \dots \dots \dots 5.9.$$

Aşağıdaki kısıtlar altında:

$$\sum_{j=1}^{29} X_{ij} \lambda_j + s_i^- - \alpha X_{ik} = 0 \quad i = 1, \dots, 4 \dots \dots \dots 5.10.$$

$$\sum_{j=1}^{29} Y_{ij} \lambda_j - s_r^+ - Y_{rk} = 0 \quad r = 1, \dots, 3 \dots \dots \dots 5.11.$$

$$\sum_{j=1}^{29} \lambda_j = 1 \dots \dots \dots 5.12.$$

$$\lambda_j \geq 0 \quad j = 1, \dots, 29 \dots \dots \dots 5.13.$$

$$s_i^- \geq 0 \quad i = 1, \dots, 4 \dots \dots \dots 5.14.$$

$$s_r^+ \geq 0 \quad r = 1, \dots, 3 \dots \dots \dots 5.15.$$

Yukarıdaki matematiksel ifadeler, CCR modelinde olduğu gibi 4 girdi ve 3 çıktı kullanılarak, 29 adet ticaret bankası için çözülmüştür. Çizelge 5.6'da BCC modeli sonucuna göre ticaret bankalarının etkinlik değerleri verilmiştir.

Çizelge 5.6 Ticaret Bankalarının BCC Modeli Sonucu

Bankalar	Etkinlik	Bankalar	Etkinlik
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	0.775	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1.000
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1.000	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	1.000
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	1.000	Türkiye İş Bankası A.Ş.	1.000
Adabank A.Ş.	1.000	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	0.750
Akbank A.Ş.	1.000	ABN AMRO Bank N.V.	1.000
Alternatif Bank A.Ş.	0.995	Arap Türk Bankası A.Ş.	0.793
Anadolu Bank A.Ş.	0.709	Banca di Roma S.P.A.	1.000
Denizbank A.Ş.	0.977	Bank Mellat	1.000
Finansbank A.Ş.	1.000	Citibank	1.000
Koç Bank A.Ş.	1.000	Habib Bank Limited	1.000
MNG Bank A.Ş.	0.715	HSBC Bank A.Ş.	1.000
Oyak Bank A.Ş.	0.936	JPMorgan Chase Bank N.A.	1.000
Şekerbank T.A.Ş.	0.719	Société Générale (SA)	1.000
Tekstil Bankası A.Ş.	1.000	WestLB AG	1.000
Turkish Bank A.Ş.	0.707		

Çizelge 5.6’da daha iyimser sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre CCR modelinde etkin olarak bulunan Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O., T.C. Ziraat Bankası A.Ş., Akbank T.A.Ş., Koçbank A.Ş., Türk Ekonomi Bankası A.Ş., ABN AMRO Bank N.V., Bank Mellat, Citibank, JPMorgan Chase Bank N.A. ticaret bankalarına ek olarak Adabank A.Ş., Finansbank A.Ş., Tekstil Bankası A.Ş., Türkiye Garanti Bankası A.Ş., Türkiye İş Bankası A.Ş., Banca di Roma S.P.A., Habib Bank Limited, HSBC Bank A.Ş., Société Générale (SA). ve WestLB AG ticaret bankaları da etkin olarak bulunmuştur. CCR sonucu etkin olarak bulunan ticaret bankalarının toplam etkinlik, ölçek etkinliği ve teknik etkinlik değerlerinin 1’e eşit olduğu yorumu

yapılabilir. BCC modeli sonucu etkin olarak bulunan ticaret bankalarının ise sadece teknik etkinlik değerleri 1'e eşittir. Çizelge 5.7'de BCC modeli özet istatistikleri yer almaktadır.

Çizelge 5.7 BCC Modeli Sonucu Özet İstatistikleri

CCR ÖZET İSTATİSTİKLERİ	
Toplam Ticaret Bankası Sayısı	29
Etkin Ticaret Bankası Sayısı	19
Etkin Olmayan Ticaret Bankası Sayısı	10
Ortalama Etkinlik	0.934
En Düşük Etkinlik	0.707
En Yüksek Etkinlik	1.000
Standart Sapma	0.114
Etkin Olmayan Ticaret Bankalarının Ortalaması	0.808
Etkin Olmayan Ticaret Bankalarının Standart Sapması	0.116

Çizelge 5.7'ye göre ticaret bankaları 1.000 ile 0,707 arasında değişen etkinlik değerlerine sahiptirler. Ayrıca etkin olmayan ticaret bankaları için ortalama etkinlik değeri 0.808 ve standart sapma değeri 0.116'dır.

Etkin olmayan ticaret bankaları, referans kümesinde bulunan etkin ticaret bankalarının oluşturduğu kuramsal birime benzetilmek suretiyle etkin hale getirilmektedirler. Söz konusu kuramsal birim CCR modelinde de olduğu gibi aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır.

$$X^{KB} = \sum_{j=1}^{29} X_{ij} \lambda_j \quad \text{ya da} \quad X^{KB} = \alpha X^K - s_i^- \dots \dots \dots 5.16.$$

$$Y^{KB} = \sum_{j=1}^{29} Y_{rj} \lambda_j \quad \text{ya da} \quad Y^{KB} = Y^K + s_r^+ \dots \dots \dots 5.17.$$

Daha önce bahsettiğimiz gibi CCR sonucu bulduğumuz toplam etkinlik değeri teknik etkinliği ve ölçek etkinliğini birlikte içermektedir. BCC modeli ise teknik etkinlik ve ölçek etkinliğinin bağımsız ölçülebilmesini sağlayan bir modeldir.

Ölçek etkinliği formülünden (Bkz. Eş. 2.66) hareket edilerek her bir ticaret bankası için ölçek etkinliği değerleri hesaplanmış ve sonuçlar BCC modeli sonucu elde edilen ölçek özelliğiyle beraber Çizelge 5.8’de verilmiştir.

Çizelge 5.8 Ticaret Bankaları İçin Sonuç Etkinlik Tablosu Ve Ölçek Özelliği

Bankalar	Toplam Etkinlik Değerleri (CCR)	Teknik Etkinlik Değerleri (BCC)	Ölçek Etkinlik Değerleri (CCR/BCC)	BCC Ölçek Özelliği
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	0.775	0.775	1.000	Sabit
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1.000	1.000	1.000	Sabit
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	1.000	1.000	1.000	Sabit
Adabank A.Ş.	0.478	1.000	0.478	Artan
Akbank A.Ş.	1.000	1.000	1.000	Sabit
Alternatif Bank A.Ş.	0.894	0.995	0.899	Azalan
Anadolu Bank A.Ş.	0.702	0.709	0.990	Artan
Denizbank A.Ş.	0.946	0.977	0.968	Azalan
Finansbank A.Ş.	0.945	1.000	0.945	Azalan
Koç Bank A.Ş.	1.000	1.000	1.000	Sabit
MNG Bank A.Ş.	0.711	0.715	0.994	Artan
Oyak Bank A.Ş.	0.861	0.936	0.921	Azalan
Şekerbank T.A.Ş.	0.719	0.719	0.999	Artan
Tekstil Bankası A.Ş.	0.993	1.000	0.993	Azalan
Turkish Bank A.Ş.	0.650	0.707	0.919	Artan
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1.000	1.000	1.000	Sabit
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	0.975	1.000	0.975	Azalan
Türkiye İş Bankası A.Ş.	0.993	1.000	0.993	Azalan
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	0.725	0.750	0.966	Azalan
ABN AMRO Bank N.V.	1.000	1.000	1.000	Sabit
Arap Türk Bankası A.Ş.	0.752	0.793	0.948	Artan
Banca di Roma S.P.A.	0.869	1.000	0.869	Artan
Bank Mellat	1.000	1.000	1.000	Sabit
Citibank	1.000	1.000	1.000	Sabit
Habib Bank Limited	0.330	1.000	0.330	Artan
HSBC Bank A.Ş.	0.966	1.000	0.966	Azalan
JPMorgan Chase Bank N.A.	1.000	1.000	1.000	Sabit
Société Générale (SA)	0.823	1.000	0.823	Artan
WestLB AG	0.898	1.000	0.898	Artan

Çizelge 5.8’de görüldüğü gibi CCR sonucu etkin olan ticaret bankaları, BCC sonucuna göre de etkin bulunmuşlardır ve söz konusu ticaret bankalarının toplam etkinlik, teknik etkinlik ve ölçek etkinlik değerlerinin tamamı 1’e eşittir. BCC sonucu etkin olarak bulunan 10 ticaret

bankasının ölçeğe göre sabit getiri özelliği gösterdiği gözlemlenmiştir. Bu ticaret bankalarının çıktı miktarları, girdilerindeki artış ile aynı oranda artmaktadır. Çizelge 5.8'de 9 ticaret bankasının ölçeğe göre azalan getiri özelliği gösterdiği görülmektedir. Sözü edilen bu bankaların, girdileri aynı oranda arttırıldığında çıktı seviyelerindeki artış, girdilerindeki artış oranından daha az olmaktadır. Ada Bank A.Ş., Anadolu Bank A.Ş., MNG Bank A.Ş., Şekerbank A.Ş., Turkish Bank A.Ş., Arap Türk Bankası, Banca di Roma S.P.A., Habib Bank Limited, Société Générale (SA) ve WestLB AG olmak üzere toplam 10 ticaret bankası da ölçeğe göre artan getiri göstermişlerdir. Yani bu ticaret bankalarının girdileri aynı oranda arttırıldığında çıktı seviyelerindeki artışın girdilerindeki artış oranından fazla olmaktadır. Ölçeğe göre azalan getiri özelliğine sahip olan ticaret bankalarının göreceli olarak kaynaklarını daha verimsiz kullandıkları, yatırım veya organik büyüme sürecinde oldukları sonuçlarına varılabilir.

5.2.3 Referans Kümeleri

CCR ve BCC modelleri sonucunda, etkin olmayan ticaret bankalarının etkin hale gelebilmeleri açısından yönetime fikir verecek olan hedef değerlerini hesaplayabilmek için belirlenen referans kümeleri ve λ yoğunluk değerleri sırasıyla Çizelge 5.9 ve Çizelge 5.10'da verilmiştir.

Analiz sonucunda, ticaret bankalarının daha etkin hale gelebilmeleri amacıyla hangi girdilerin ne kadar azaltılacağı ve hangi çıktıların ne kadar arttırılacağı belirlenmiştir. Örneğin, etkin olmayan ticaret bankalarından biri olan Şekerbank T.A.Ş. incelendiğinde, CCR modeli sonucu etkinlik değerinin 0.719 olarak hesaplandığı görülür. Bu ticaret bankasının referans kümesini Koç Bank A.Ş. ve Citibank oluşturmaktadır. Referans kümesinde yer alan ticaret bankalarına ait yoğunluk değerleri sırasıyla $\lambda_1=0.116$ ve $\lambda_2=0.720$ 'dir. Buna göre Şekerbank T.A.Ş.'nin etkin duruma gelebilmesi için gerekli girdi ve çıktı değerleri aşağıdaki gibi hesaplanabilir (Bkz. Eş. (5.7.) ve Eş (5.8.)).

$$X_{\text{Şekerbank}}=(X_1,X_2,X_3,X_4)=\{(3590;618447;714014;174)*0.116+(1529;273309;126345;24)*0.720\}$$

$$=\{(1517;268482;173820;37)\}$$

$$Y_{\text{Şekerbank}}=(Y_1,Y_2,Y_3)=\{(9534750;7180246;238445)*0.116+(1891737;1128513;113927)*0.720\}$$

$$=\{(2468347;1134594;37030)\}$$

Aynı işlemleri BCC modeli sonuçları için de gerçekleştirmek gerekir ise; Şekerbank A.Ş.'nin BCC modeli sonucu etkinlik değerinin de 0.719 olarak hesaplandığı görülür. Bankanın

referans kümesini Koç Bank A.Ş., Citibank ve Habib Bank Limited oluşturmaktadır. Referans kümesinde yer alan ticaret bankalarına ait yoğunluk değerleri sırasıyla $\lambda_1=0.116$, $\lambda_2=0.718$ ve $\lambda_3=0.166$ 'dır. Buna göre Şekerbank T.A.Ş.'nin hedef değerleri aşağıdaki gibi hesaplanabilir. (Bkz. Eş. (5.16.) ve Eş (5.17.)).

$$\begin{aligned} X_{\text{Şekerbank}} &= (X_1, X_2, X_3, X_4) = \{(3590; 618447; 714014; 174) * 0.116 + (1529; 273309; 126345; 24) * 0.718 \\ &\quad + (15; 2875; 486; 1) * 0.166\} \\ &= \{(1518; 286636; 173920; 38)\} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} Y_{\text{Şekerbank}} &= (Y_1, Y_2, Y_3) = \{(9534750; 7180246; 238445) * 0.116 + (1891737; 1128513; 113927) * 0.718 \\ &\quad + (974; 2728; -531) * 0.166\} \\ &= \{(2468347; 1646696; 109438)\} \end{aligned}$$

Çizelge 5.9 CCR Modeli Sonucu Referans Kümeleri ve λ Yoğunluk Değerleri

No	Bankalar	e	Referans Kümesi							
			Banka	λ_1	Banka	λ_2	Banka	λ_3	Banka	λ_4
1	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	0.775	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	0.134	Ziraat Bankası	0.344				
2	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1.000	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1.000						
3	T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	1.000	T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	1.000						
4	Adabank A.Ş.	0.478	Citibank	0.004						
5	Akbank A.Ş.	1.000	Akbank A.Ş.	1.000						
6	Alternatif Bank A.Ş.	0.894	Koçbank A.Ş.	0.053	Bank Mellat	4.353	Citibank	0.043		
7	Anadolu Bank A.Ş.	0.702	Akbank A.Ş.	0.006	Koç Bank	0.114	Citibank	0.032		
8	Denizbank A.Ş.	0.946	Koç Bank A.Ş.	0.215	Türk Ekonomi Bankası	0.519	Bank Mellat	7.103	Citibank	0.670
9	Finansbank A.Ş.	0.945	Koç Bank A.Ş.	0.488	Bank Mellat	30.56	Citibank	0.838		
10	Koç Bank A.Ş.	1.000	Koçbank A.Ş.	1.000						
11	MNG Bank A.Ş.	0.711	Koçbank A.Ş.	0.014	Türk Ekonomi Bankası	0.017	Bank Mellat	0.689	Citibank	0.027
12	Oyak Bank A.Ş.	0.861	Akbank A.Ş.	0.109	Koç Bank	0.060	Bank Mellat	15.267	Citibank	0.586
13	Şekerbank T.A.Ş.	0.719	Koçbank A.Ş.	0.116	Citibank	0.720				
14	Tekstil Bankası A.Ş.	0.993	Koçbank A.Ş.	0.019	Türk Ekonomi Bankası	0.231	Bank Mellat	3.739	Citibank	0.002
15	Turkish Bank A.Ş.	0.650	Koçbank A.Ş.	0.022	Citibank	0.002				
16	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1.000	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1.000						
17	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	0.975	Akbank A.Ş.	0.021	Koçbank A.Ş.	2.091	Citibank	1.578		
18	Türkiye İş Bankası A.Ş.	0.993	Akbank A.Ş.	0.005	Koçbank A.Ş.	3.855	Citibank	0.259		
19	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	0.725	Koçbank A.Ş.	1.508	ABN AMRO Bank N.V.	0.092	Citibank	1.291		
20	ABN AMRO Bank N.V.	1.000	ABN AMRO Bank N.V.	1.000						
21	Arap Türk Bankası A.Ş.	0.752	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	0.000	Bank Mellat	0.528	Citibank	0.028		
22	Banca di Roma S.P.A.	0.869	Bank Mellat	0.243	Citibank	0.006				
23	Bank Mellat	1.000	Bank Mellat	1.000						
24	Citibank	1.000	Citibank	1.000						
25	Habib Bank Limited	0.330	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	0.000	Bank Mellat	0.025				
26	HSBC Bank A.Ş.	0.966	Koçbank A.Ş.	0.066	Türk Ekonomi Bankası	0.529	Bank Mellat	19.623	Citibank	0.938
27	JPMorgan Chase Bank N.A.	1.000	JPMorgan Chase Bank N.A.	1.000						
28	Société Générale (SA)	0.823	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	0.001	ABN AMRO Bank N.V.	0.185	JPMorgan Chase Bank	0.209		
29	WestLB AG	0.898	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	0.000	ABN AMRO Bank N.V.	0.065	JPMorgan Chase Bank	0.781		

Çizelge 5.10 BCC Modeli Sonucu Referans Kümeleri ve λ Yoğunluk Değerleri

No	Bankalar	e	Referans Kümesi							
			Banka	λ_1	Banka	λ_2	Banka	λ_3	Banka	λ_4
1	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	0.776	Türkiye Vakıflar Bankası.	0.126	T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	0.347	Bank Mellat	0.527		
2	Türkiye Vakıflar Bankası	1.000	Türkiye Vakıflar Bankası	1.000						
3	T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	1.000	T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	1.000						
4	Adabank A.Ş.	1.000	Ada Bank A.Ş.	1.000						
5	Akbank A.Ş.	1.000	Akbank A.Ş.	1.000						
6	Alternatif Bank A.Ş.	0.995	Koç Bank A.Ş.	0.058	Tekstil Bankası A.Ş.	0.284	Bank Mellat	0.648	HSBC Bank A.Ş.	0.010
7	Anadolu Bank A.Ş.	0.709	Akbank A.Ş.	0.008	Koç Bank A.Ş.	0.111	Citibank	0.024	Habib Bank Limited	0.857
8	Denizbank A.Ş.	1.000	Finansbank A.Ş.	0.057	Koç Bank A.Ş.	0.288	Bank Mellat	0.044	Citibank	0.270
9	Finansbank A.Ş.	1.000	Finansbank A.Ş.	1.000						
10	Koç Bank A.Ş.	1.000	Koç Bank A.Ş.	1.000						
11	MNG Bank A.Ş.	0.715	Koç Bank A.Ş.	0.016	Habib Bank Limited	0.238	Bank Mellat	0.708	Citibank	0.026
12	Oyak Bank A.Ş.	0.936	Akbank A.Ş.	0.116	Finans Bank A.Ş.	0.270	Bank Mellat	0.217	Citibank	0.397
13	Şekerbank T.A.Ş.	0.719	Koç Bank A.Ş.	0.116	Citibank A.Ş.	0.718	Habib Bank Limited	0.166		
14	Tekstil Bankası A.Ş.	1.000	Tekstil Bankası A.Ş.	1.000						
15	Turkish Bank A.Ş.	0.707	T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	0.001	Koç Bank A.Ş.	0.018	Habib Bank Limited	0.981		
16	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1.000	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1.000						
17	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	1.000	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	1.000						
18	Türkiye İş Bankası A.Ş.	1.000	Türkiye İş Bankası A.Ş.	1.000						
19	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	0.750	Türkiye Vakıflar Bankası	0.020	Koç Bank A.Ş.	0.021	T. Garanti Bankası A.Ş.	0.664	Citibank	0.295
20	ABN AMRO Bank N.V.	1.000	ABN AMRO Bank N.V.	1.000						
21	Arap Türk Bankası A.Ş.	0.793	Banca di Roma S.P.A.	0.513	Bank Mellat	0.372	Citibank	0.028	Habib Bank Limited	0.087
22	Banca di Roma S.P.A.	1.000	Banca di Roma S.P.A.	1.000						
23	Bank Mellat	1.000	Bank Mellat	1.000						
24	Citibank	1.000	Citibank	1.000						
25	Habib Bank Limited	1.000	Habib Bank Limited	1.000						
26	HSBC Bank A.Ş.	1.000	HSBC Bank A.Ş.	1.000						
27	JPMorgan Chase Bank N.A.	1.000	JPMorgan Chase Bank N.A.	1.000						
28	Société Générale (SA)	1.000	Société Générale (SA)	1.000						
29	WestLB AG	1.000	WestLB AG	1.000						

Sonuçlara bakıldığında, Şekerbank T.A.Ş. için CCR modeline göre; bankanın personel sayısı 3405'ten 1517'ye, faiz dışı giderleri 373425 bin YTL'den 268482 bin YTL'ye, faiz giderleri 241762 bin YTL'den 173820 bin YTL'ye ve şube sayısı 203'ten 37'ye indirilmelidir. Aynı şekilde bankanın toplam kredi miktarı 1134594 bin YTL'den 1645752 bin YTL'ye ve toplam karı 37030 bin YTL'den 109668 bin YTL'ye çıkarılmalıdır. BCC modeline göre ise, bankanın personel sayısı 3405'ten 1518'e, faiz dışı giderleri 373425 bin YTL'den 268636 bin YTL'ye, faiz giderleri 241762 bin YTL'den 173920 bin YTL'ye ve şube sayısı 203'ten 38'e indirilmelidir. Aynı şekilde bankanın toplam kredi miktarı 1134594 bin YTL'den 1646696 bin YTL'ye ve toplam karı 37030 bin YTL'den 109438 bin YTL'ye çıkarılmalıdır. Her iki modele göre de bankanın toplam mevduatı değişim göstermemektedir.

Diğer etkin olmayan ticaret bankaları için de hesaplamalar aynı şekilde gerçekleştirilmiştir. Buna göre, etkin olmayan her ticaret bankası için her iki modele göre de hesaplanan hedef girdi ve çıktı değerleri sırasıyla Çizelge 5.11 ve Çizelge 5.12'de verilmiş ve sonuçlar yorumlanmıştır.

Çizelge 5.11 Etkin Olmayan Ticaret Bankaları İçin CCR VZA Modeliyle Elde Edilen Hedef Değerler

Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	Girdiler	Personel Sayısı	10509	7972	-24
		Faiz Dışı Giderleri	1055286	817994	-22
		Faiz Giderleri	2792658	2048290	-27
		Şube Sayısı	584	435	-25
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	20897822	20897822	0
		Toplam Kredi Miktarı	6218616	6218616	0
		Toplam Kar	531767	691946	30
Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Ada Bank A.Ş.	Girdiler	Personel Sayısı	66	6	-91
		Faiz Dışı Giderleri	15349	1097	-93
		Faiz Giderleri	1062	507	-52
		Şube Sayısı	1	0	-100
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	7594	7594	0
		Toplam Kredi Miktarı	0	4530	1000
		Toplam Kar	-12755	457	104
Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Alternatif Bank A.Ş.	Girdiler	Personel Sayısı	602	473	-21
		Faiz Dışı Giderleri	75680	67695	-11
		Faiz Giderleri	77186	69042	-11
		Şube Sayısı	26	23	-11
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	712266	729073	2
		Toplam Kredi Miktarı	878261	878261	0
		Toplam Kar	20765	37284	80
Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Anadolu Bank A.Ş.	Girdiler	Personel Sayısı	1199	526	-56
		Faiz Dışı Giderleri	127885	89807	-30
		Faiz Giderleri	145049	101861	-30
		Şube Sayısı	65	25	-62
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	1338044	1338044	0
		Toplam Kredi Miktarı	946474	988653	4
		Toplam Kar	39528	39528	0

Çizelge 5.11 Etkin Olmayan Ticaret Bankaları İçin CCR VZA Modeliyle Elde Edilen Hedef Değerler (Devam)

Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Denizbank A.Ş.	Girdiler	Personel Sayısı	5059	3508	-31
		Faiz Dışı Giderleri	537975	509158	-5
		Faiz Giderleri	435839	412493	-5
		Şube Sayısı	236	133	-44
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	5234371	52344371	0
		Toplam Kredi Miktarı	4559105	4559105	0
		Toplam Kar	200714	133	0
Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Finansbank A.Ş.	Girdiler	Personel Sayısı	6499	4559	-30
		Faiz Dışı Giderleri	734552	694364	-5
		Faiz Giderleri	673312	636475	-5
		Şube Sayısı	208	196	-5
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	6115397	7254680	19
		Toplam Kredi Miktarı	7615857	7615857	0
		Toplam Kar	350441	350793	0,10
Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
MNG Bank A.Ş.	Girdiler	Personel Sayısı	272	171	-37
		Faiz Dışı Giderleri	35173	24994	-29
		Faiz Giderleri	31048	22063	-29
		Şube Sayısı	10	7	-29
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	265624	265624	0
		Toplam Kredi Miktarı	254386	254386	0
		Toplam Kar	7576	10968	45
Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Oyak Bank A.Ş.	Girdiler	Personel Sayısı	4585	3098	-32
		Faiz Dışı Giderleri	546060	470302	-14
		Faiz Giderleri	585574	504334	-14
		Şube Sayısı	307	142	-54
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	5629884	5629884	0
		Toplam Kredi Miktarı	5093017	5093017	0
		Toplam Kar	307796	307796	0

Çizelge 5.11 Etkin Olmayan Ticaret Bankaları İçin CCR VZA Modeliyle Elde Edilen Hedef Değerler (Devam)

Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Şekerbank A.Ş.	Girdiler	Personel Sayısı	3405	1517	-55
		Faiz Dışı Giderleri	373425	268482	-28
		Faiz Giderleri	241762	173820	-28
		Şube Sayısı	203	37	-82
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	2468347	2468347	0
		Toplam Kredi Miktarı	1134594	1645752	45
		Toplam Kar	37030	109668	196
Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Tekstil Bankası A.Ş.	Girdiler	Personel Sayısı	1112	865	-22
		Faiz Dışı Giderleri	102365	101675	-1
		Faiz Giderleri	95810	95164	-1
		Şube Sayısı	41	41	0
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	1061513	1061513	0
		Toplam Kredi Miktarı	1207304	1207304	0
		Toplam Kar	10135	40055	295
Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Turkish Bank A.Ş.	Girdiler	Personel Sayısı	192	84	-56
		Faiz Dışı Giderleri	22230	14444	-35
		Faiz Giderleri	25075	16293	-35
		Şube Sayısı	13	4	-70
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	217985	217985	0
		Toplam Kredi Miktarı	87716	163556	86
		Toplam Kar	3918	5586	43
Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	Girdiler	Personel Sayısı	10523	10153	-4
		Faiz Dışı Giderleri	1805197	1760949	-2
		Faiz Giderleri	1792816	1748871	-2
		Şube Sayısı	432	415	-4
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	23578023	23578023	0
		Toplam Kredi Miktarı	16937195	17255402	2
		Toplam Kar	708394	708394	0

Çizelge 5.11 Etkin Olmayan Ticaret Bankaları İçin CCR VZA Modeliyle Elde Edilen Hedef Değerler (Devam)

Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Türkiye İş Bankası A.Ş.	Girdiler	Personel Sayısı	17111	14289	-17
		Faiz Dışı Giderleri	2481433	2463394	-1
		Faiz Giderleri	2818937	2798444	-1
		Şube Sayısı	875	680	-22
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	37399979	37399979	0
		Toplam Kredi Miktarı	20749855	28080389	35
		Toplam Kar	955628	955628	0
Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Yapı Ve Kredi Bankası A.Ş.	Girdiler	Personel Sayısı	10211	7400	-28
		Faiz Dışı Giderleri	3873201	1291116	-67
		Faiz Giderleri	1717858	1244949	-28
		Şube Sayısı	405	294	-28
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	16876096	16876096	0
		Toplam Kredi Miktarı	11306271	12295333	9
		Toplam Kar	-2996274	508829	117
Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Arap Türk Bankası	Girdiler	Personel Sayısı	184	69	-62
		Faiz Dışı Giderleri	35564	10465	-71
		Faiz Giderleri	8889	6684	-25
		Şube Sayısı	3	2	-25
	Çıktılar	Toplam Mevduat	70509	70509	0
		Toplam Kredi Miktarı	86298	86298	0
		Toplam Kar	4455	5583	25
Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Banca Di Roma S.P.A.	Girdiler	Personel Sayısı	29	21	-27
		Faiz Dışı Giderleri	5833	2904	-50
		Faiz Giderleri	2521	2190	-13
		Şube Sayısı	1	1	0
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	11103	19203	73
		Toplam Kredi Miktarı	31791	31791	0
		Toplam Kar	354	1773	401

Çizelge 5.11 Etkin Olmayan Ticaret Bankaları İçin CCR VZA Modeliyle Elde Edilen Hedef Değerler (Devam)

Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Habib Bank Limited	Girdiler	Personel Sayısı	15	1	-91
		Faiz Dışı Giderleri	2875	147	-95
		Faiz Giderleri	486	161	-67
		Şube Sayısı	1	0	-100
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	974	974	0
		Toplam Kredi Miktarı	2728	2728	0
		Toplam Kar	-531	118	122
Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
HSBC Bank A.Ş.	Girdiler	Personel Sayısı	4180	4037	-3
		Faiz Dışı Giderleri	678509	560444	-17
		Faiz Giderleri	432077	417263	-3
		Şube Sayısı	158	153	-3
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	4771090	4771090	0
		Toplam Kredi Miktarı	5119729	5119729	0
		Toplam Kar	237454	253491	7
Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Société Générale (SA)	Girdiler	Personel Sayısı	55	42	-24
		Faiz Dışı Giderleri	21435	17649	-18
		Faiz Giderleri	34236	19022	-44
		Şube Sayısı	1	1	0
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	197369	197369	0
		Toplam Kredi Miktarı	34890	34890	0
		Toplam Kar	8352	8579	3
Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Westlb AG	Girdiler	Personel Sayısı	50	39	-23
		Faiz Dışı Giderleri	25235	22657	-10
		Faiz Giderleri	39650	25862	-35
		Şube Sayısı	1	1	-10
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	257244	257244	0
		Toplam Kredi Miktarı	8430	8430	0
		Toplam Kar	6191	14733	138

Çizelge 5.12 Etkin Olmayan Ticaret Bankaları İçin BCC VZA Modeliyle Elde Edilen Hedef Değerler

Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	Girdiler	Personel Sayısı	10509	8007	-24
		Faiz Dışı Giderleri	1055286	818594	-22
		Faiz Giderleri	2792658	2049479	-27
		Şube Sayısı	584	438	-25
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	20897822	20897822	0
		Toplam Kredi Miktarı	6218616	6218616	0
		Toplam Kar	531767	695945	31
Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Alternatif Bank A.Ş.	Girdiler	Personel Sayısı	602	599	0
		Faiz Dışı Giderleri	75680	75333	0
		Faiz Giderleri	77186	76832	0
		Şube Sayısı	26	25	-3
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	712266	923687	30
		Toplam Kredi Miktarı	878261	878261	0
		Toplam Kar	20765	22063	6
Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Anadolu Bank A.Ş.	Girdiler	Personel Sayısı	1199	531	-56
		Faiz Dışı Giderleri	127885	90681	-29
		Faiz Giderleri	145049	102852	-29
		Şube Sayısı	65	26	-61
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	1338044	1338044	0
		Toplam Kredi Miktarı	946474	990198	5
		Toplam Kar	39528	39528	0
Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Denizbank A.Ş.	Girdiler	Personel Sayısı	5059	3247	-36
		Faiz Dışı Giderleri	537975	525678	-2
		Faiz Giderleri	435839	425877	-2
		Şube Sayısı	236	122	-48
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	5234371	5234371	0
		Toplam Kredi Miktarı	4559105	4559105	0
		Toplam Kar	200714	200714	0

Çizelge 5.12 Etkin Olmayan Ticaret Bankaları İçin BCC VZA Modeliyle Elde Edilen Hedef Değerler (Devam)

Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
MNG Bank A.Ş.	Girdiler	Personel Sayısı	272	168	-38
		Faiz Dışı Giderleri	35173	25138	-29
		Faiz Giderleri	31048	22190	-29
		Şube Sayısı	10	7	-29
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	265624	265624	0
		Toplam Kredi Miktarı	254386	254386	0
		Toplam Kar	7576	10841	43
Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Oyak Bank A.Ş.	Girdiler	Personel Sayısı	4585	3671	-20
		Faiz Dışı Giderleri	546060	510851	-6
		Faiz Giderleri	585574	547818	-6
		Şube Sayısı	307	143	-53
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	5629884	6060386	8
		Toplam Kredi Miktarı	5093017	5093017	0
		Toplam Kar	307796	307796	0
Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Şekerbank A.Ş.	Girdiler	Personel Sayısı	3405	1518	-55
		Faiz Dışı Giderleri	373425	268636	-28
		Faiz Giderleri	241762	173920	-28
		Şube Sayısı	203	38	-81
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	2468347	2468347	0
		Toplam Kredi Miktarı	1134594	1646696	45
		Toplam Kar	37030	109438	196
Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Turkish Bank A.Ş.	Girdiler	Personel Sayısı	192	97	-49
		Faiz Dışı Giderleri	22230	15721	-29
		Faiz Giderleri	25075	17733	-29
		Şube Sayısı	13	5	-61
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	217985	217985	0
		Toplam Kredi Miktarı	87716	144521	65
		Toplam Kar	3918	5335	36

Çizelge 5.12 Etkin Olmayan Ticaret Bankaları İçin BCC VZA Modeliyle Elde Edilen Hedef Değerler (Devam)

Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Hedef	İyileştirme(%)
Yapı Ve Kredi Bankası A.Ş.	Girdiler	Personel Sayısı	10211	7658	-25
		Faiz Dışı Giderleri	3873201	1313582	-66
		Faiz Giderleri	1717858	1288373	-25
		Şube Sayısı	405	304	-25
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	16876096	16876096	0
		Toplam Kredi Miktarı	11306271	11970599	6
		Toplam Kar	-2996274	519763	117
Banka	Faktörler		Gerçekleşen	Gerçekleşen	Hedef
Arap Türk Bankası	Girdiler	Personel Sayısı	184	77	-58
		Faiz Dışı Giderleri	35564	12796	-64
		Faiz Giderleri	8889	7049	-21
		Şube Sayısı	3	2	-21
	Çıktılar	Toplam Mevduat Miktarı	70509	70509	0
		Toplam Kredi Miktarı	86298	86298	0
		Toplam Kar	4455	4977	12

Türkiye Halk Bankası A.Ş. için CCR modeline sonuçlarına göre; bankanın personel sayısı 10509'dan 7972'ye, faiz dışı giderleri 1055286 bin YTL' den 817994 bin YTL' ye, faiz giderleri 2792658 bin YTL' den 2048290 bin YTL' ye ve şube sayısı 584'ten 435'e indirilmelidir. Aynı şekilde bankanın toplam karı 531767 bin YTL' den 691946 bin YTL' ye çıkarılmalıdır. BCC modeli sonuçlarına göre ise, bankanın personel sayısı 10509'dan 8007'ye, faiz dışı giderleri 1055286 bin YTL' den 818594 bin YTL' ye, faiz giderleri 2792658 bin YTL' den 2049479 bin YTL' ye ve şube sayısı 584'ten 438'e indirilmelidir. Aynı şekilde bankanın toplam karı 531767 bin YTL' den 695945 bin YTL' ye çıkarılmalıdır. Her iki modele göre de bankanın toplam mevduat miktarı ve toplam kredi miktarının değişmemesi durumunda banka etkin hale gelebilecektir.

Adabank A.Ş.; BCC modeline göre etkin çıkmasına rağmen, CCR modeline göre etkin çıkmamıştır. CCR modeli sonuçlarına bakıldığında bankanın faaliyetini sona erdirmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Çünkü şube sayısının 1'den 0'a indirilmesi sonucuna varılmıştır. 2006 yılında Adabank'ın faaliyetini sona erdirmiş olması, CCR modelini desteklemektedir.

Alternatif Bank A.Ş. için CCR modeline sonuçlarına göre; bankanın personel sayısı 602'den 473'e, faiz dışı giderleri 75680 bin YTL' den 67695 bin YTL' ye, faiz giderleri 77186 bin YTL' den 69042 bin YTL' ye ve şube sayısı 26'dan 23'e indirilmelidir. Aynı şekilde toplam mevduat miktarı 712266 bin YTL' den 729073 bin YTL' ye ve toplam kar 20765 bin YTL' den 37284 bin YTL' ye çıkarılmalıdır. BCC modeli sonuçlarına göre ise, bankanın personel sayısı 602'den 599'a, faiz dışı giderleri 75680 bin YTL' den 75333 bin YTL' ye, faiz giderleri 77186 bin YTL' den 76832 bin YTL' ye ve şube sayısı 26'dan 25'e indirilmelidir. Aynı şekilde toplam mevduat miktarı 712266 bin YTL' den 923687 bin YTL' ye ve toplam kar 20765 bin YTL' den 22063 bin YTL' ye çıkarılmalıdır. Her iki modele göre de bankanın toplam kredi miktarının değişmemesi durumunda banka etkin hale gelebilecektir.

Anadolu Bank A.Ş.'nin etkin hale gelebilmesi için, CCR modeli sonuçlarına göre, bankanın personel sayısı 1199'dan 526'ya, faiz dışı giderleri 127885 bin YTL' den 89807 bin YTL' ye, faiz giderleri 145049 bin YTL' den 101861 bin YTL' ye, şube sayısı 65'ten 25'e indirilmeli ve toplam kredi miktarı 946474 bin YTL' den 988653 bin YTL' ye çıkarılmalıdır. BCC modeli sonuçlarına göre ise, bankanın personel sayısı 1199'dan 531'e, faiz dışı giderleri 127885 bin YTL' den 90681 bin YTL' ye, faiz giderleri 145049 bin YTL' den 102852 bin YTL' ye, şube sayısı 65'ten 26'ya indirilmeli ve toplam kredi miktarı 946474 bin YTL' den 990198 bin YTL' ye çıkarılmalıdır. Her iki modele göre de bankanın toplam mevduat miktarında ve toplam karında değişim gözlenmemiştir.

Denizbank A.Ş. için CCR modeli sonuçlarına bakıldığında, bankanın personel sayısı 5059'dan 3508'e, faiz dışı giderleri 537975 bin YTL' den 509158 bin YTL' ye, faiz giderleri 435839 bin YTL' den 412493 bin YTL' ye, şube sayısı 236'dan 133'e düşürülmelidir. BCC modeli sonuçlarına bakıldığında ise, bankanın personel sayısı 5059'dan 3247'ye, faiz dışı giderleri 537975 bin YTL' den 525678 bin YTL' ye, faiz giderleri 435839 bin YTL' den 425877 bin YTL' ye, şube sayısı 236'dan 122'ye düşürülmelidir. Her iki modele göre de bankanın çıktı değişkenlerinde değişim gözlenmemiştir.

Finansbank A.Ş.'nin CCR modeli sonuçlarına göre, bankanın personel sayısı 6499'dan 4559'a, faiz dışı giderleri 734552 bin YTL' den 694364 bin YTL' ye, faiz giderleri 673312 bin YTL' den 636475 bin YTL' ye ve şube sayısı 208'den 196'ya düşürülmelidir. Ayrıca bankanın toplam mevduatı 6115397 bin YTL' den 7254680 bin YTL' ye ve toplam karı 350441 bin YTL' den 350793 bin YTL' ye çıkarılmalıdır. BCC modeline göre ise, banka etkin durumdadır.

MNG Bank A.Ş. için CCR modeli sonuçlarına bakıldığında, bankanın personel sayısı 272'den 171'e, faiz dışı giderleri 35173 bin YTL' den 24994 bin YTL' ye, faiz giderleri 31048

bin YTL' den 22063 bin YTL' ye, şube sayısı 10'dan 7'ye düşürülmeli ve toplam karı 7576 bin YTL' den 10968 bin YTL' ye çıkarılmalıdır. BCC modeli sonuçlarına bakıldığında ise, bankanın personel sayısı 272'den 168'e, faiz dışı giderleri 35173 bin YTL' den 25138 bin YTL' ye, faiz giderleri 31048 bin YTL' den 22190 bin YTL' ye, şube sayısı 10'dan 7'ye düşürülmeli ve toplam karı 7576 bin YTL' den 10841 bin YTL' ye çıkarılmalıdır. Her iki modele göre de bankanın toplam mevduat miktarında ve toplam kredi miktarında değişim gözlenmemiştir.

Oyak Bank A.Ş.'nin CCR modeli sonuçları incelendiğinde, etkinliğin sağlanabilmesi için, bankanın personel sayısı 4585'ten 3098'e, faiz dışı giderleri 546060 bin YTL' den 470302 bin YTL' ye, faiz giderleri 585574 bin YTL' den 504334 bin YTL' ye, şube sayısı 307'den 142'ye düşürülmelidir. BCC modeli sonuçları incelendiğinde, etkinliğin sağlanabilmesi için, bankanın personel sayısı 4585'ten 3671'e, faiz dışı giderleri 546060 bin YTL' den 510851 bin YTL' ye, faiz giderleri 585574 bin YTL' den 547818 bin YTL' ye, şube sayısı 307'den 143'e düşürülmeli ve toplam mevduat miktarı 5629884 bin YTL' den 6060386 bin YTL' ye çıkarılmalıdır.

Tekstil Bankası A.Ş. için CCR modeli sonuçlarına bakıldığında; etkinliğin sağlanabilmesi için, bankanın personel sayısı 1112'den 865'e, faiz dışı giderleri 102365 bin YTL' den 101675 bin YTL' ye, faiz giderleri 95810 bin YTL' den 95164 bin YTL' ye düşürülmeli ve bankanın toplam karı 10135 bin YTL' den 40055 bin YTL' ye çıkarılmalıdır. BCC modeline göre ise, banka etkin durumdadır.

Turkish Bank A.Ş. için CCR modeli sonuçlarına göre, bankanın personel sayısı 192'den 84'e, faiz dışı giderleri 22230 bin YTL' den 14444 bin YTL' ye, faiz giderleri 25075 bin YTL' den 16293 bin YTL' ye ve şube sayısı 13'ten 4'e düşürülmelidir. Ayrıca bankanın toplam kredi miktarı 87716 bin YTL' den 163556 bin YTL' ye, toplam karı 3918 bin YTL' den 5586 bin YTL' ye çıkarılması ve bankanın toplam mevduat miktarının değişmemesi durumunda banka etkin hale gelebilecektir. BCC modeli sonuçlarına göre ise, bankanın personel sayısı 192'den 97'ye, faiz dışı giderleri 22230 bin YTL' den 15721 bin YTL' ye, faiz giderleri 25075 bin YTL' den 17733 bin YTL' ye ve şube sayısı 13'ten 5'e düşürülmelidir. Ayrıca bankanın toplam kredi miktarı 87716 bin YTL' den 144521 bin YTL' ye, toplam karı 3918 bin YTL' den 5335 bin YTL' ye çıkarılması ve toplam mevduat miktarının değişmemesi durumunda banka etkin hale gelebilecektir.

Türkiye Garanti Bankası A.Ş.'nin CCR modeli sonuçlarına göre, bankanın personel sayısı 10523'ten 10153'e, faiz dışı giderleri 1805197 bin YTL' den 1760949 bin YTL' ye, faiz giderleri 1792816 bin YTL' den 1748871 bin YTL' ye ve şube sayısı 432'den 415'e

düşürülmelidir. Ayrıca bankanın toplam kredi miktarının 16937195 bin YTL' den 17255402 bin YTL' ye çıkarılması ve bankanın toplam mevduat miktarı ile toplam karının aynı kalması durumunda banka etkin hale gelebilecektir. BCC modeline göre ise, banka etkin durumdadır.

Türkiye İş Bankası A.Ş.' nin CCR modeli sonuçlarına göre, bankanın personel sayısı 17111'den 14289'a, faiz dışı giderleri 2481433 bin YTL' den 2463394 bin YTL' ye, faiz giderleri 2818937 bin YTL' den 2798444 bin YTL' ye ve şube sayısı 875'ten 680'e düşürülmelidir. Ayrıca bankanın toplam kredi miktarının 20749855 bin YTL' den 28080389 bin YTL' ye çıkarılması ve bankanın toplam mevduat miktarı ile toplam karının aynı kalması durumunda banka etkin hale gelebilecektir. BCC modeline göre ise, banka etkin durumdadır.

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. için CCR modeli sonuçları incelendiğinde, bankanın personel sayısı 10211'den 7400'e, faiz dışı giderleri 3873201 bin YTL' den 1291116 bin YTL' ye, faiz giderleri 1717858 bin YTL' den 1244949 bin YTL' ye ve şube sayısı 405'ten 294'e düşürülmelidir. Ayrıca bankanın toplam kredi miktarı 11306271 bin YTL' den 12295333 bin YTL' ye, toplam karı -2996274 bin YTL' den 508829 bin YTL' ye çıkarılması ve bankanın toplam mevduat miktarının değişmemesi durumunda banka etkin hale gelebilecektir. BCC modeli sonuçları incelendiğinde ise, bankanın personel sayısı 10211'den 7658'e, faiz dışı giderleri 3873201 bin YTL' den 1313582 bin YTL' ye, faiz giderleri 1717858 bin YTL' den 1288373 bin YTL' ye ve şube sayısı 405'ten 304'e düşürülmelidir. Ayrıca bankanın toplam kredi miktarı 11306271 bin YTL' den 11970559 bin YTL' ye, toplam karı -2996274 bin YTL' den 519763 bin YTL' ye çıkarılması ve bankanın toplam mevduat miktarının değişmemesi durumunda banka etkin hale gelebilecektir.

Arap Türk Bankası'nın CCR modeli sonuçlarına göre, bankanın personel sayısı 184' ten 69'a, faiz dışı giderleri 35564 bin YTL' den 10465 bin YTL' ye, faiz giderleri 8889 bin YTL' den 6684 bin YTL' ye ve şube sayısı 3'ten 2'ye düşürülmelidir. Ayrıca bankanın toplam karı 4455 bin YTL' den 5583 bin YTL' ye çıkarılması ve toplam mevduat miktarı ile toplam kredi miktarının aynı kalması durumunda banka etkin hale gelebilecektir. BCC modeli sonuçlarına göre ise, bankanın personel sayısı 184' ten 77'ye, faiz dışı giderleri 35564 bin YTL' den 11796 bin YTL' ye, faiz giderleri 8889 bin YTL' den 7049 bin YTL' ye ve şube sayısı 3'ten 2'ye düşürülmelidir. Ayrıca bankanın toplam karı 4455 bin YTL' den 4977 bin YTL' ye çıkarılması ve toplam mevduat miktarı ile toplam kredi miktarının aynı kalması durumunda banka etkin hale gelebilecektir.

Banca di Roma S.P.A.'nin CCR modeli sonuçlarına göre, bankanın personel sayısı 29' dan 21'e, faiz dışı giderleri 5833 bin YTL' den 2904 bin YTL' ye, faiz giderleri 2521 bin YTL'

den 2190 bin YTL' ye düşürülmelidir. Ayrıca bankanın toplam mevduat miktarı 11103 bin YTL' den 19203 bin YTL' ye, toplam karı 354 bin YTL' den 1773 bin YTL' ye çıkarılmalı ve bankanın şube sayısı ile toplam kredi miktarının aynı kalması durumunda banka etkin hale gelebilecektir. BCC modeline göre ise, banka etkin durumdadır.

Habib Bank Limited; BCC modeline göre etkin çıkmasına rağmen, CCR modeline göre etkin çıkmamıştır. CCR modeli sonuçlarına bakıldığında bankanın faaliyetini sona erdirmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Çünkü şube sayısının 1'den 0'a indirilmesi sonucuna varılmıştır.

HSBC A.Ş.' nin CCR modeli sonuçlarına göre, bankanın personel sayısı 4180'den 4037'ye, faiz dışı giderleri 678509 bin YTL' den 560444 bin YTL' ye, faiz giderleri 432077 bin YTL' den 417263 bin YTL' ye ve şube sayısı 158'den 153'e düşürülmelidir. Ayrıca bankanın toplam karı 237454 bin YTL' den 253491 bin YTL' ye çıkarılmalı ve bankanın toplam mevduat miktarı ile toplam kredi miktarının aynı kalması durumunda banka etkin hale gelebilecektir. BCC modeline göre ise, banka etkin durumdadır.

Société Générale (SA)' nın CCR modeli sonuçlarına bakıldığında, bankanın personel sayısı 55'den 42'ye, faiz dışı giderleri 21435 bin YTL' den 17649 bin YTL' ye ve faiz giderleri 34236 bin YTL' den 19022 bin YTL' ye düşürülmeli ve toplam karı 8352 bin YTL' den 8579 bin YTL' ye çıkarılmalıdır. Ayrıca bankanın şube sayısı, toplam mevduat miktarı ve toplam kredi miktarının aynı kalması durumunda banka etkin hale gelebilecektir. BCC modeline göre ise, banka etkin durumdadır.

WestLB AG' nin CCR modeli sonuçları incelendiğinde, bankanın personel sayısı 50'den 39'a, faiz dışı giderleri 25235 bin YTL' den 22657 bin YTL' ye ve faiz giderleri 39650 bin YTL' den 25862 bin YTL' ye düşürülmeli ve toplam karı 6191 bin YTL' den 14733 bin YTL' ye çıkarılmalıdır. Ayrıca bankanın şube sayısı, toplam mevduat miktarı ve toplam kredi miktarının aynı kalması durumunda banka etkin hale gelebilecektir. BCC modeline göre ise, banka etkin durumdadır.

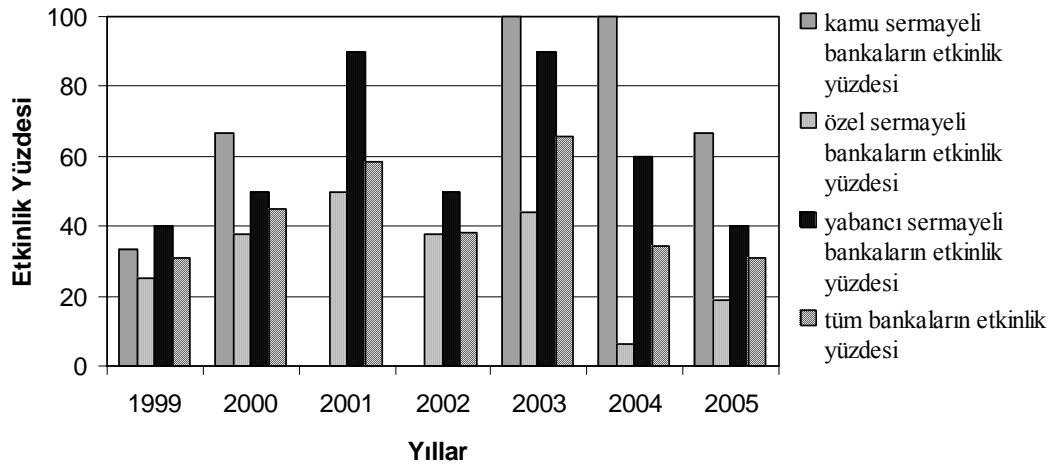
6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Organizasyonlar için yüksek düzeyde bir performans yakalamak anahtar bir başarı faktörüdür. Bu nedenle sahip olunan performansı iyileştirmek ve organizasyonun neden etkisiz işlediğini anlamak günümüzde önemli bir amaç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu tezde, VZA yöntemi kullanılarak Türkiye’de 1999-2005 yılları arasında sürekli olarak faaliyet gösteren 29 adet ticaret bankası sermaye yapılarına ve ölçek büyüklüklerine göre karşılaştırılmış ve 2005 yılında etkin olmayan ticaret bankalarının performanslarını iyileştirebilmeleri için elde edilebilir hedefler belirlenmiştir.

Türkiye’de 1999-2005 yılları arasında sürekli olarak faaliyet gösteren 29 adet ticaret bankasının sermaye yapılarına ve ölçek büyüklüklerine göre etkinliklerinin değerlendirilmesinde, ölçeğe göre sabit getiri varsayımı altında toplam etkinlik ölçümü yapan girdiye yönelik CCR modeli kullanılmıştır. Ayrıca 2005 yılına ait veriler değerlendirilirken ölçeğe göre değişken getiri varsayımı altında girdiye yönelik BCC modeli ile teknik etkinlik değerleri de ölçülmüştür. Bu ölçümlerde, belirli bir çıktıyı en etkin bir şekilde üretebilmek amacıyla en uygun girdi bileşiminin belirlenmesini sağlayan girdiye yönelik CCR ve BCC VZA modelleri kullanılmıştır.

Ticaret bankaları sermaye yapılarına göre kamu sermayeli, özel sermayeli ve yabancı sermayeli olmak üzere 3 grupta incelenmiştir. Böylece farklı sermaye yapılarındaki bankaların belirlenen değişkenler altında etkinlikleri karşılaştırılmıştır. Bu bankaların 1999-2005 yılları arasında ticaret bankalarının sermaye yapılarına göre etkinlik yüzdeleri gösteren grafik şekil 6.1’de verilmiştir.

Şekil 6.1 Bankaların Sermaye Yapılarına Göre Etkinlik Yüzdeleri

Şekil 6.1'e göre, kamu sermayeli bankalar açısından en yüksek etkinlik yüzdesi sağlanan yıllar 2003 ve 2004 iken, en düşük etkinlik yüzdesi sağlanan yıllar 2001 ve 2002'dir. Özel sermayeli bankalar açısından ise, 2001 yılı en yüksek etkinlik yüzdesi sağlanan yıl olmuştur. Bu yılı sırasıyla 2003, 2002 ve 2000 izlemektedir. Etkinlik yüzdesi en düşük olan yıl ise 2004 yılıdır. Yabancı sermayeli bankalar açısından en yüksek etkinlik yüzdesi 2001 ve 2003 yıllarında sağlanırken, en düşük etkinlik yüzdesi 1999, 2000 ve 2005 yıllarında sağlanmıştır. Türk bankacılık sistemi açısından en yüksek etkinlik yüzdesi sağlanan yıl 2003'tür. Buna karşın en düşük etkinlik yüzdesine sahip olan yıllar 1999 ve 2005'tir.

Ticaret bankaları ölçek büyüklüklerine göre de büyük ölçekli, orta ölçekli ve küçük ölçekli olmak üzere 3 grupta değerlendirilmiştir. Bu sınıflandırma bankaların aktif büyüklükleri dikkate alınarak yapılmıştır. Etkinlikte ilk sırayı 57,1'lik etkinlik yüzdesiyle büyük ölçekli olan bankalar, ikinci sırayı 48,1'lik etkinlik yüzdesiyle küçük ölçekli bankalar ve son sırayı da 31,2'lik etkinlik yüzdesiyle orta ölçekli bankalar almaktadır.

2005 yılında faaliyet gösteren 29 adet ticaret bankasının analizinde kullanılan CCR modeline göre 9 adet ticaret bankası etkin bulunurken, BCC modeline göre ise 19 adet ticaret bankası etkin olarak bulunmuştur. Her iki modele göre de sonuçlar farklı çıkmıştır. Bunun nedeni BCC modeline göre teknik olarak etkin olan bankaların, ölçek etkinliğini sağlayamadıklarından toplam etkinlik ölçümü yapan CCR modeline göre etkin olarak bulunamamasıdır.

BCC modeli teknik etkinlik ve ölçek etkinlik skorlarının bağımsız olarak ölçülebilmesine imkan verdiği için dolaylı olarak bu model ile her bir ticaret bankası için ölçek etkinliği hesaplanmış ve ölçeğe göre getirinin yönü belirlenmiştir. 9 adet ticaret bankasının ölçeğe göre azalan getiri eğilimi gösterdiği ve aynı zamanda bu bankaların CCR modeli sonucunda da etkin olmadıkları saptanmıştır. Bu bankaların çıktılarındaki artış oranı, girdilerindeki artış oranından nispeten daha azdır. Yani bu kapsamda yer alan ticaret bankaları kaynaklarını kaynaklarını daha verimsiz kullandıkları, yatırım veya organik büyüme sürecinde oldukları sonuçlarına varılabilir. Ölçeğe göre artan getiri eğiliminde olan 10 adet ticaret bankası için ise kaynakların yetersiz kullanılması durumu söz konusudur.

Modellerin sonuçları yorumlanırken dikkate alınması gereken nokta, sonuçların göreceli etkinlik değerlerini gösterdiğidir. Burada bir bankanın %100 etkin olması, sadece belirlenen girdi ve çıktılar çerçevesinde diğer bankalara göre %100 etkin olduğunu ifade etmektedir.

Bu tezde kullanılan girdi ve ıktılar, Türkiye Bankalar Birliği'nin web sitesinden derlenmiştir. Tezin kaleme alındığı dönemde, ancak 2005 yılına kadar olan verilere ulaşılabilmifitir. Zamanla yeni girdi ve çıktılar belirlenerek farklı değerlendirmelerde bulunulabilir.

KAYNAKLAR DİZİNİ

- [1] Ahn, T.S., 1987, Efficiency Related Issues in Higher Education: A DEA Approach, Ph.D.Thesis, The University of Texas at Austin.
- [2] Akal, Z., 1998, İşletmede Performans Ölçüm ve Denetimi: Çok Yönlü Performans Göstergeleri, Milli Produktivite Merkezi Yayınları, 3. Basım, Ankara.
- [3] Altınok, B. 2002, Toplam Etkinlik Ölçümü: Veri Zarflama Analizi ve Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Ekonometri Ana Bilim Dalı, Ankara, 62s.
- [4] Altun, D., 2006, Türk Telekomünikasyon A.Ş. İl Telekom Müdürlüklerinin Etkinlik Ölçümü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 151s.
- [5] Anonim 2007a, <http://www.deazone.com/software/index.html>.
- [6] Anonim 2007b, <http://www.tbb.org.tr>.
- [7] Anonim 2007c, <http://www.tbb.org.tr/v12/1999.asp>
- [8] Anonim 2007d, <http://www.tbb.org.tr/v12/2000.asp>
- [9] Anonim 2007e, <http://www.tbb.org.tr/v12/2001.asp>
- [10] Anonim 2007f, <http://www.tbb.org.tr/v12/2002.asp>
- [11] Anonim 2007g, <http://www.tbb.org.tr/v12/2003.asp>
- [12] Anonim 2007h, <http://www.tbb.org.tr/v12/2004.asp>
- [13] Anonim 2007ı, <http://www.tbb.org.tr/v12/2005.asp>
- [14] Aslankaraoğlu, N., 2006, Veri Zarflama Analizi ve Temel Bileşenler Analizi ile Avrupa Birliği Ülkelerinin Sıralanması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 142s.
- [15] Atan, M. ve Karpat, G., 2005, Bankacılıkta Etkinlik Ve Sermaye Yapısının Bankaların Etkinliğine Etkisi, VII. Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu, 27-28 Mayıs, İnönü Üniversitesi, Malatya
- [16] Atan, M., 2005, Üretim ve Verimlilik Artırma Teknikleri (Eğitim Notları), <http://muratatan.info/notes/10.pdf>, Erişim Tarihi:2007
- [17] Atan, M., Karpat, G., Göksel, A., 2002, Ankara'daki Anadolu Liselerinin Toplam Etkinliğinin Veri Zarflama Analizi (VZA) İle Saptanması, XI. Eğitim Bilimleri Kongresi, 23-26 Ekim 2002, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşe, KKTC

KAYNAKLAR DİZİNİ (Devam)

- [18] Aydagün, A., 2003, Veri Zarflama Analizi, Hutun Yıl Sonu Semineri, Hana Harp Okulu, Havacılık Ve Uzay Teknolojileri Enstitüsü, Endüstri Mühendisliği Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- [19] Aydemir, Z.C., 2002, Bölgesel Rekabet Edebilirlik Kapsamında İllerin Kaynak Kullanım Görece Verimlilikleri: Veri Zarflama Analizi Uygulaması, Uzmanlık Tezi, Yayın No. DPT:2664.
- [20] Bakırcı, F., 2006, Üretimde Etkinlik ve Verimlilik Ölçümü Veri Zarflama Analizi Teori ve Uygulama, Atlas Yayınları, İstanbul, 250s.
- [21] Banker, R.D., 1992, Estimation of Returns To Scale Using Data Envelopment Analysis, European Journal of Operational Research, 62, 74-84.
- [22] Banker, R.D., Charnes, A., Cooper, W.W., 1984, Some Models for Estimating Technical and Scale Inefficiencies in Data Envelopment Analysis, Management Science, 30, 9, 1078-1092.
- [23] Baysal, M.E., 1999, Veri Zarflama Analizi ile Orta Öğretimde Performans Ölçümü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 98s.
- [24] Baysal, M.E., Alçılar, B., Çerçioğlu, H., Toklu, B., 2005, Türkiye'deki Devlet Üniversitelerinin 2004 Yılı Performanslarının Veri Zarflama Analizi Yöntemiyle Belirlenip Buna Göre 2005 Yılı Bütçe Tahsislerinin Yapılması, S.A.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 9,1.
- [25] Beasley, J.E., 1990, Comparing University Departments, Omega, 18, 2, 171-183.
- [26] Besen, B., 1994, Performans Yönetim Sistemi ve Veri Zarflama Analizi'nin Sağlık Sektöründe Uygulanması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 149s.
- [27] Boussofiane, A., Dyson, R. ve Rhodes, E., 1991, Applied Data Envelopment Analysis, European Journal of Operational Research, 2, 6, 1-15.
- [28] Bowlin, W.F., 1998, Measuring Performance: An Introduction to Data Envelopment Analysis, The Journal of The Cost Analysis, 1998.
- [29] Bozdağ, N., Altan, Ş., Atan, M., 2001, Toplam Etkinlik Ölçümü: Türkiye'deki Özel ve Kamu Bankaları İçin Bir Uygulama, V. Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu, Çukurova Üniversitesi, Adana, 20-22 Eylül 2001.
- [30] Bulla, S., Cooper, W.W., Wilson, D. ve Park, K.S., 2000, Evaluating Efficiencies of Turbofan Jet Engines: A Data Envelopment Analysis Approach, Journal of Propulsion and Power, 16, 3, 431-439.
- [31] Charnes, A., Cooper, W.W., Rhodes, E., 1978, Measuring The Efficiency Of Decision Making Units, European Journal of Operational Research, 2, 429-444.

KAYNAKLAR DİZİNİ (Devam)

- [32] Charnes, A., Cooper, W.W., Rhodes, E., 1981, Evaluating Program And Managerail Efficiency: An Application Of Data Envelopment Analysis To Program Follow Through, *Management Science*, 27, 6, 668-697.
- [33] Cihangir, M., 2005, Bankacılıkta Optimum Büyüklük: Türk Bankacılık Sektörü Üzerinde Amprik Bir Çalışma, *D.E.Ü., İ.İ.B.F. Dergisi*, 20, 2, 11-26.
- [34] Cingi, S. ve Tarım, A., 2000, Türk Banka Sisteminde Performans Ölçümü DEA-Malmquist TFP Endeksi Uygulaması, *Araştırma Tebliğleri Serisi*, 2000-01.
- [35] Cooper, W.W., Seiford, L.M. ve Tone, K., 2000, *Data Envelopment Analysis: A Comprehensive Text with Models, Applications, References and DEA-Solver Software*, Kluwer Academic Publishers, London, 318s.
- [36] Cricelli, L., Gastaldi, M. ve Levaldi, N., 2002, Efficiency Measurement of Factories via Data Envelopment Analysis, *Sams*, 42, 1521-1536.
- [37] Çakar, İ., 2002, Etkinlik Ölçümünde Veri Zarflama Analizi ve Türkiye’de Faaliyet Gösteren Aracı Kurumlara İlişkin Uygulama, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 95s.
- [38] Çolak, Ö.F. ve Altan, Ş., 2002, Toplam Etkinlik Ölçümü: Türkiye’deki özel ve kamu bankaları için bir uygulama, *İktisat İşletme ve Finans*, 169, 45-55.
- [39] Düzakın, E. Ve Demirtaş, S., 2005, En Uygun Performansa Sahip Kişisel Bilgisayarların Oluşturulmasında Veri Zarflama Analizinin Kullanımı, *Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 14, 2, 265-280.
- [40] Emiral, F., 2001, Türk Bankacılık Sisteminde Etkinlik Analizi (Veri Zarflama Analizi Uygulaması), *Yayınlanmamış Bankacılık Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık Anabilim Dalı, İstanbul, 144s
- [41] Erkut, H. ve Polat S., 1993, Türk Sanayinde Verimlilik Analizi İçin Simülasyon Modeli, *Yayınlanmamış Araştırma Projesi Raporu*, İ.T.Ü., Endüstri Mühendisliği, İstanbul.
- [42] Esenbel, M., Erkin, M.O. ve Erdoğan, F.K., 2001, Veri Zarflama Analizi İle Dokuma, Giyim Eşyası Ve Deri Sektöründe Faaliyet Gösteren Firmaların Etkinliğinin Karşılaştırılması, <http://www.analiz.com/egitim/gazi001.html>.
- [43] Haas, D.A. ve Murphy, F.H., 2003, Compensating for Non-Homogeneity in Decision-Making Units in Data Envelopment Analysis, *European Journal of Operational Research*, 144, 530-544.
- [44] İleri, İ., 1997, Veri Zarflama Analizi ve Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 98s
- [45] Kasnakoğlu, H., 1980, Etkinlik Ölçümü, *Verimlilik Dergisi*, 2, 137-158.

KAYNAKLAR DİZİNİ (Devam)

- [46] Kocakalay, Ş., 2003, Veri Zarflama Analizi Ve Uygulamasına Yönelik Bir Araştırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 52s
- [47] Kutlar, A. ve Kartal, M., 2004, Cumhuriyet Üniversitesinin Verimlilik Analizi: Fakülteler Düzeyinde Veri Zarflama Yöntemiyle Bir Uygulama, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (8), 2004/2, 49-79.
- [48] Maçada, A.C. ve Becker, J.L., 1999, A Study of The Relative Efficiency of Investments in Information Technology in Brazilian Banks, Eleventh Annual Workshop on Information Systems and Economics, December 11-12, Charlotte, North Carolina, USA.
- [49] Norman, M. ve Stoker, B., 1991, Data Envelopment Analysis, John Wiley&Sons, 262p.
- [50] Onaran, S., 2006, Veri Zarflama Analizi Kullanılarak Üniversite Kütüphanelerinin Performanslarının Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 94.
- [51] Seiford, L.M. ve Zhu, J., 1999, An Investigation of Returns to Scale in Data Envelopment Analysis, Omega, 27, 1-11.
- [52] Sun, S., 2002, Measuring The Relative Efficiency of Police Precincts Using Data Envelopment Analysis, Socio-Economic Planning Sciences, 36, 51-71.
- [53] Tarım, A., 2001, Veri Zarflama Analizi: Matematiksel Programlama Tabanlı Görelî Etkinlik Ölçümü Yaklaşımı, Sayıştay Yayın İşleri Müdürlüğü, Araştırma/İnceleme/Çeviri Dizisi, 15, 219s.
- [54] Tiryaki, F., 2000, Veri Zarflama Analizi ile Hisse Senedi Seçimi, İstatistik Araştırma Sempozyumu 2000 Bildiriler Kitabı, 353-370.
- [55] Ulucan, A., 2000, Şirket Performanslarının Ölçülmesinde Veri Zarflama Analizi Yaklaşımı: Genel ve Sektörel Bazda Değerlendirmeler, Hacettepe Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18, 405-418.
- [56] Vassiloglou, M. ve Giokas, D., 1990, A Study of the Relative Efficiency Of Bank Branches: An Application of DEA, Journal of Operational Resarch Society, 41, 591-597.
- [57] Yalama, A., 2005, Entelektüel Sermayenin Entelektüel Katma Değer Katsayısı (VAIC) İle Ölçülmesi ve Veri Zarflama Analizi (DEA) Yöntemi Kullanılarak Karlılığa Etkisinin Sınanması: İMKB'ye Kote Bankalarda, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Eskişehir, 137s.
- [58] Yavuz, İ., 2001, Sağlık Sektöründe Etkinlik Ölçümü, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, 654, 113s.
- [59] Yıldırım, C., 1999, Evaluation of the Performance of Turkish Commercial Banks: A Non-Parametric Approach in Conjunction with Financial Ratio Analyses, International Conference in Economics III, ODTU.

KAYNAKLAR DİZİNİ (Devam)

- [60] Yolalan, R., 1993, İşletmelerde Görelî Etkinlik Ölçümü, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, 483, 96s.
- [61] Yun, Y.B., Nakayama, H., Tanino, T., 2004, A Generalized Model For Data Envelopment Analysis, European Journal Of Operational Research, 157, 87-105.

EKLER

Ek 1. 1999-2005 Yılları Arasında Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının 1999 Yılına Ait Verileri

BANKALAR	(I)X1	(I) X2	(I)X3	(I)X4	(O)Y1	(O)Y2	(O)Y3
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	14843	147863	3026618	810	5559542	1191804	88193
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	9182	208812	507203	340	2407100	1053837	85736
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	37705	340710	4330397	1390	9586226	2918841	40168
Adabank A.Ş.	522	3486	18792	82	44557	8	220
Akbank T.A.Ş.	8383	172861	432183	574	2601195	1376896	318387
Alternatif Bank A.Ş.	678	22335	52895	26	254536	151300	33902
Anadolu Bank A.Ş.	376	5835	10556	23	10911	45224	4424
Denizbank A.Ş.	714	15849	30139	33	217708	106359	10649
Finansbank A.Ş.	2029	48783	184458	106	531427	236583	65702
Koçbank A.Ş.	2434	80269	87706	81	752821	386136	63201
MNG Bank A.Ş.	408	8432	4625	21	25619	15749	1369
Oyak Bank A.Ş.	400	9942	9511	12	34171	48833	10247
Şekerbank T.A.Ş.	3158	33942	180748	193	8500	155925	9566
Tekstil Bankası A.Ş.	1012	22500	41285	28	155530	154739	25738
Turkish Bank A.Ş.	226	3396	14504	15	47519	3993	736
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1405	28766	52269	46	310280	115254	19388
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	5350	222974	606098	234	2393913	1421857	181099
Türkiye İş Bankası A.Ş.	15867	300711	448414	851	2978028	1629492	251323
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	10089	204647	643091	431	3495377	1942465	211276
ABN AMRO Bank N.V.	125	10428	8096	1	25999	26767	18772
Arap Türk Bankası A.Ş.	252	6352	7739	6	6160	25225	6674
Banca di Roma S.P.A.	42	1348	1466	2	4358	10971	45
Bank Mellat	49	982	583	3	13409	2126	655
Citibank	679	36861	46333	10	145466	63349	28129
Habib Bank Limited	10	231	35	1	212	111	-54
HSBC Bank A.Ş.	67	5525	35095	1	106381	82038	31364
JPMorgan Chase Bank N.A.	21	3950	2575	1	0	0	-1473
Société Générale (SA)	58	3655	38663	1	32494	12455	11401
WestLB AG	100	8698	34496	2	58448	41595	2719

Kaynak: <http://www.tbb.org.tr/v12/1999.asp> (Anonim, 2007c).

Ek 2. 1999-2005 Yılları Arasında Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının 2000 Yılına Ait Verileri

BANKALAR	(I)X1	(I) X2	(I)X3	(I)X4	(O)Y1	(O)Y2	(O)Y3
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	15025	242944	3227514	807	8719827	1446868	4646
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	8590	380417	578646	319	3493974	2306481	50161
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	36576	570736	3440052	1303	12695067	4324938	72555
Adabank A.Ş.	537	5952	12559	82	37795	401	688
Akbank T.A.Ş.	8244	895298	468797	597	4375895	2630090	343606
Alternatif Bank A.Ş.	738	40846	59030	27	281627	256121	11184
Anadolu Bank A.Ş.	742	26271	40307	45	18424	117862	3048
Denizbank A.Ş.	956	41111	45001	47	273390	199840	4586
Finansbank A.Ş.	2324	115371	222055	109	824016	578303	71010
Koçbank A.Ş.	2460	149490	151273	88	1152414	1010247	19517
MNG Bank A.Ş.	332	14634	5967	21	35517	33071	36
Oyak Bank A.Ş.	386	17578	16299	12	63630	77165	-8394
Şekerbank T.A.Ş.	3029	71982	100503	182	22450	293752	2050
Tekstil Bankası A.Ş.	1033	42562	52715	28	322636	159689	17921
Turkish Bank A.Ş.	200	5555	21813	14	79885	3516	4545
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1358	63515	71298	54	442106	232363	23308
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	4728	428116	669378	266	3437096	2511772	205287
Türkiye İş Bankası A.Ş.	16133	517953	569841	851	4657156	2916736	255563
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	10326	367158	604213	425	4613757	2949605	256146
ABN AMRO Bank N.V.	145	17263	13435	2	18992	28604	17584
Arap Türk Bankası A.Ş.	197	9180	13592	3	13600	30949	4534
Banca di Roma S.P.A.	42	2177	2809	1	18542	33636	514
Bank Mellat	43	1464	1375	3	9851	1703	601
Citibank	849	68030	50549	14	185343	131077	29964
Habib Bank Limited	13	547	493	1	802	700	811
HSBC Bank A.Ş.	110	22570	60938	7	99446	100293	10440
JPMorgan Chase Bank N.A.	26	11192	31572	1	0	0	765
Société Générale (SA)	54	13432	30260	1	12607	17794	3414
WestLB AG	87	12071	42153	2	154790	62690	7194

Kaynak: <http://www.tbb.org.tr/v12/2000.asp> (Anonim, 2007d).

Ek 3. 1999-2005 Yılları Arasında Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının 2001 Yılına Ait Verileri

BANKALAR	(I)X1	(I) X2	(I)X3	(I)X4	(O)Y1	(O)Y2	(O)Y3
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	14956	1015070	11941139	899	13396807	1542075	-1179698
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	8129	653180	3019226	322	9342735	4146576	-819501
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	33023	1809129	12800579	1504	26854732	6985704	-93587
Adabank A.Ş.	511	17060	25951	82	101736	654	-5452
Akbank T.A.Ş.	8403	760657	2096369	613	15432913	6290439	-19646
Alternatif Bank A.Ş.	635	99376	385247	27	1155589	349124	-263118
Anadolu Bank A.Ş.	688	55495	242738	45	1129224	245196	-79824
Denizbank A.Ş.	949	79460	326027	55	1904517	485016	-91721
Finansbank A.Ş.	2070	244376	906568	108	3196297	1351200	-413559
Koçbank A.Ş.	2830	317752	1083328	106	4707740	2039853	-349814
MNG Bank A.Ş.	147	29411	21084	7	59570	31106	-39672
Oyak Bank A.Ş.	2612	142119	622908	150	3292457	277043	167577
Şekerbank T.A.Ş.	2614	138183	673021	171	2183559	443352	-200849
Tekstil Bankası A.Ş.	649	100634	291441	23	1385629	145689	-217052
Turkish Bank A.Ş.	187	14649	62571	14	242519	6032	14522
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1262	120449	367504	54	1391626	593649	-17380
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	5981	883739	2851812	295	13195668	5567440	-296621
Türkiye İş Bankası A.Ş.	15541	1260646	2641631	841	14958088	6631820	-997062
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	9674	900337	3026476	418	15299941	6638123	-1171726
ABN AMRO Bank N.V.	127	43684	59868	1	102012	90236	12325
Arap Türk Bankası A.Ş.	172	20388	34016	3	58124	47736	-5748
Banca di Roma S.P.A.	40	6449	6594	1	17683	18901	-3115
Bank Mellat	42	4192	4562	3	30242	8295	3000
Citibank	951	169202	224116	18	804189	392147	34297
Habib Bank Limited	14	0	0	1	1301	3550	0
HSBC Bank A.Ş.	3645	63444	233337	196	1905921	962012	61232
JPMorgan Chase Bank N.A.	54	0	0	1	5624	112	0
Société Générale (SA)	53	11400	32868	1	36220	48628	1150
WestLB AG	84	27535	93125	2	33694	125498	-6814

Kaynak: <http://www.tbb.org.tr/v12/2001.asp> (Anonim, 2007e).

Ek 4. 1999-2005 Yılları Arasında Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının 2002 Yılına Ait Verileri

BANKALAR	(I)X1	(I) X2	(I)X3	(I)X4	(O)Y1	(O)Y2	(O)Y3
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	9228	896283	5173051	546	3360219	1206394	593718
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	7600	855693	1886981	300	9454079	3388647	306100
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	23330	2263076	8463503	1173	27957076	4763903	156295
Adabank A.Ş.	516	17857	24603	82	183428	90962	-6434
Akbank T.A.Ş.	9011	1020328	1872609	626	16595823	6282849	685448
Alternatif Bank A.Ş.	486	105060	224295	23	851119	300312	10125
Anadolu Bank A.Ş.	826	69570	140488	48	974608	329952	16974
Denizbank A.Ş.	2860	171136	359754	161	2607741	838960	17274
Finansbank A.Ş.	2811	260584	495523	126	3658454	1733860	188426
Koçbank A.Ş.	3257	411524	645847	134	4459633	2480747	-149132
MNG Bank A.Ş.	179	17921	9201	6	79057	59810	2329
Oyak Bank A.Ş.	3509	311395	801273	221	2773864	1074697	37409
Şekerbank T.A.Ş.	2948	203982	433815	196	1856022	493300	10343
Tekstil Bankası A.Ş.	840	75972	159053	35	751191	322265	58473
Turkish Bank A.Ş.	183	16727	45898	13	240704	10955	2563
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1673	157590	170909	75	1691487	801872	18514
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	7407	935748	2374083	304	13163403	5658648	123074
Türkiye İş Bankası A.Ş.	14873	1582945	2202965	839	16720074	7234647	310816
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	10435	1205850	2774114	419	12987504	7086165	1101454
ABN AMRO Bank N.V.	117	54503	59815	1	63201	22801	-935
Arap Türk Bankası A.Ş.	177	25267	5025	3	56309	38500	2873
Banca di Roma S.P.A.	31	9169	3292	1	16842	21082	-1736
Bank Mellat	39	3921	2270	3	33339	28946	2072
Citibank	1064	198847	147813	24	1045259	483816	32678
Habib Bank Limited	14	1581	783	1	2337	2718	389
HSBC Bank A.Ş.	3525	302052	172070	163	1893509	1411971	30048
JPMorgan Chase Bank N.A.	43	28512	7705	1	6346	0	2374
Société Générale (SA)	50	18021	10593	1	7624	26975	36
WestLB AG	75	26217	51405	1	133234	160636	4850

Kaynak: <http://www.tbb.org.tr/v12/2002.asp> (Anonim, 2007f).

Ek 5. 1999-2005 Yılları Arasında Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının 2003 Yılına Ait Verileri

BANKALAR	(I)X1	(I) X2	(I)X3	(I)X4	(O)Y1	(O)Y2	(O)Y3
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	8515	837562	3516005	527	13820883	2518586	485585
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	7341	947744	1991485	296	12698961	4714914	231989
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	22138	2127597	7070500	1148	33851826	5498439	1172487
Adabank A.Ş.	500	19297	36246	82	38138	18204	-21612
Akbank T.A.Ş.	9964	1440246	2003206	619	19103202	8717455	1324524
Alternatif Bank A.Ş.	482	113622	146914	22	723658	393220	12483
Anadolu Bank A.Ş.	983	78256	147291	50	1147913	503503	16184
Denizbank A.Ş.	3240	253851	416004	165	3092064	1518921	94761
Finansbank A.Ş.	3923	475502	469682	150	3635026	2633169	153075
Koçbank A.Ş.	3254	458678	557791	143	5052713	2810140	83342
MNG Bank A.Ş.	208	20237	14148	7	139444	112922	3530
Oyak Bank A.Ş.	3919	410173	591049	272	3513724	2180610	63118
Şekerbank T.A.Ş.	3000	240307	350306	197	2059865	740999	59216
Tekstil Bankası A.Ş.	908	82778	113161	38	744747	511153	6310
Turkish Bank A.Ş.	180	18336	33515	12	290166	14076	5019
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1849	182784	188148	78	1977521	1167830	50902
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	8145	1142367	2044633	313	14400740	6870823	301502
Türkiye İş Bankası A.Ş.	15550	2081426	2569707	844	19561606	8579098	423106
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	10542	1303244	2566893	413	13425278	7990661	162279
ABN AMRO Bank N.V.	125	59997	46833	1	179766	56104	4792
Arap Türk Bankası A.Ş.	135	29975	4227	3	35589	39400	6268
Banca di Roma S.P.A.	29	7643	2244	1	13656	25491	-4657
Bank Mellat	40	4095	2176	3	29424	26979	4665
Citibank	1167	218933	111538	24	823895	599865	38082
Habib Bank Limited	14	1928	658	1	1483	4827	1242
HSBC Bank A.Ş.	3477	511890	130068	159	2098536	1827926	94727
JPMorgan Chase Bank N.A.	35	20917	14210	1	7263	0	10717
Société Générale (SA)	49	18363	9777	1	36350	50249	13814
WestLB AG	64	30956	21289	1	76908	87168	1925

Kaynak: <http://www.tbb.org.tr/v12/2003.asp> (Anonim, 2007g).

Ek 6. 1999-2005 Yılları Arasında Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının 2004 Yılına Ait Verileri

BANKALAR	(I)X1	(I) X2	(I)X3	(I)X4	(O)Y1	(O)Y2	(O)Y3
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	11145	806983	2793341	707	19453294	4340349	527723
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	7150	1018405	1883434	296	17584493	8062042	623928
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	21172	2067060	5354220	1146	45382201	9135149	1530665
Adabank A.Ş.	308	23465	3283	40	18363	938	-43670
Akbank T.A.Ş.	10413	1496725	1873642	641	19918425	12939200	1020528
Alternatif Bank A.Ş.	547	77805	117606	23	624905	583797	5134
Anadolu Bank A.Ş.	1036	102157	149367	50	1238968	723076	43165
Denizbank A.Ş.	4344	407756	414220	199	4160112	2628727	122711
Finansbank A.Ş.	5464	536942	512908	170	5091705	5190730	191560
Koçbank A.Ş.	3611	526696	571227	159	7066428	3931643	104740
MNG Bank A.Ş.	226	25990	21622	8	193007	162033	4911
Oyak Bank A.Ş.	4199	434538	621584	293	4640244	3483776	115170
Şekerbank T.A.Ş.	3334	317312	310418	197	2293633	1301031	82375
Tekstil Bankası A.Ş.	938	91444	91179	38	774373	739707	4275
Turkish Bank A.Ş.	188	19977	34939	13	252496	42993	1375
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	2131	235204	227191	88	2259870	1584721	33800
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	9128	1453029	1761159	349	17612241	10501376	450549
Türkiye İş Bankası A.Ş.	16055	2250262	2400052	852	24320444	12451842	635455
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	10537	1485782	2134351	407	14293241	10055975	-58871
ABN AMRO Bank N.V.	128	65331	40362	1	184010	89426	13728
Arap Türk Bankası A.Ş.	186	31431	5748	3	44774	70082	6025
Banca di Roma S.P.A.	30	6335	3374	1	21753	27334	-230
Bank Mellat	47	5326	3050	3	30038	101639	3090
Citibank	1351	263535	128922	24	1325985	811523	28860
Habib Bank Limited	15	2244	466	1	1562	5952	451
HSBC Bank A.Ş.	3652	579433	230693	159	3514282	3521251	108106
JPMorgan Chase Bank N.A.	36	19647	19994	1	372741	0	823
Société Générale (SA)	54	20329	30890	1	255565	37508	6029
WestLB AG	60	28898	14983	1	160767	1243	384

Kaynak: <http://www.tbb.org.tr/v12/2004.asp> (Anonim, 2007h).

Ek 7. 1999-2005 Yılları Arasında Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının 2005 Yılına Ait Verileri

BANKALAR	(I)X1	(I) X2	(I)X3	(I)X4	(O)Y1	(O)Y2	(O)Y3
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	10509	1055286	2792658	584	20897822	6218616	531767
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	7164	1056028	2272865	305	22945691	11905056	535170
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	20373	1965081	5065701	1146	51778195	13425212	1802120
Adabank A.Ş.	66	15349	1062	1	7594	0	-12755
Akbank T.A.Ş.	11186	1747642	2709791	660	31450977	22106149	1438294
Alternatif Bank A.Ş.	602	75680	77186	26	712266	878261	20765
Anadolu Bank A.Ş.	1199	127885	145049	65	1338044	946474	39528
Denizbank A.Ş.	5059	537975	435839	236	5234371	4559105	200714
Finansbank A.Ş.	6499	734552	673312	208	6115397	7615857	350441
Koçbank A.Ş.	3590	618447	714014	174	9534750	7180246	238445
MNG Bank A.Ş.	272	35173	31048	10	265624	254386	7576
Oyak Bank A.Ş.	4585	546060	585574	307	5629884	5093017	307796
Şekerbank T.A.Ş.	3405	373425	241762	203	2468347	1134594	37030
Tekstil Bankası A.Ş.	1112	102365	95810	41	1061513	1207304	10135
Turkish Bank A.Ş.	192	22230	25075	13	217985	87716	3918
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	2619	299088	254621	113	3242197	2938644	78717
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	10523	1805197	1792816	432	23578023	16937195	708394
Türkiye İş Bankası A.Ş.	17111	2481433	2818937	875	37399979	20749855	955628
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	10211	3873201	1717858	405	16876096	11306271	-2996274
ABN AMRO Bank N.V.	129	60477	53664	1	579729	97921	23281
Arap Türk Bankası A.Ş.	184	35564	8889	3	70509	86298	4455
Banca di Roma S.P.A.	29	5833	2521	1	11103	31791	354
Bank Mellat	50	5363	5972	3	33412	103720	4552
Citibank	1529	273309	126345	24	1891737	1128513	113927
Habib Bank Limited	15	2875	486	1	974	2728	-531
HSBC Bank A.Ş.	4180	678509	432077	158	4771090	5119729	237454
JPMorgan Chase Bank N.A.	37	23719	28133	1	275899	0	16803
Société Générale (SA)	55	21435	34236	1	197369	34890	8352
WestLB AG	50	25235	39650	1	257244	8430	6191

Kaynak: <http://www.tbb.org.tr/v12/2005.asp> (Anonim, 2007ı).